

De kruys-leer ter zaligheydt

<https://hdl.handle.net/1874/37452>

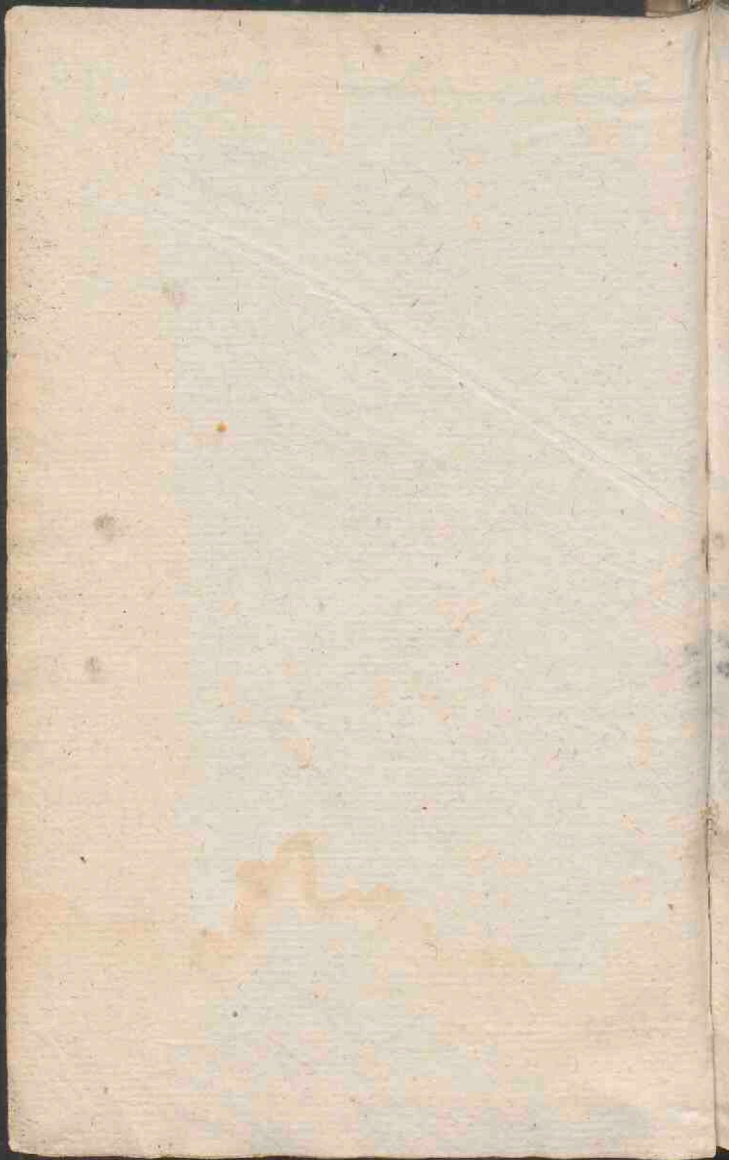
Maz, 1964, p. 426

Landwehr, 1970, 432

1962/
1254

Rar
LMY
Meyster
1

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKS-UNIVERSITEIT UTRECHT
AFDELING IKONOLOGIE

Handwritten text, possibly a title or page number, located at the top center of the page.

Faint, illegible text or markings covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Ex Libris Meeck.

KUNSTHISTORISCHES INSTITUT
DER UNIVERSITÄT ZÜRICH
APRIL 1904

DE
KRUYS-LEER
TER
ZALIGHEYDT.

Opgerecht door

[E. MEYSTER]

ή ἀρετή μέγιστη.

NIL VIRTUTE PRIUS.

t'AMSTERDAM,

Ter Druckery van *Kornelis de Bruyn*, woonende in de Heere - straet. MDC LVIII.

I Cor. I. 18.

*Verbum CRUCIS Pereuntibus
stultitia est.*

Berichting en verfoeck,
Op d'aenvang deses BOECK.

Wie niet aendachtigh leest,
Verkort sijn tijdt en geeft.

D Oor-leest * aendachtelijck mijn Leer,
Dat smeeck ick Leser; voorts niet meêr:
Uw goê op-mercking sal uytvissen,
Het welck u anders licht mocht missen:
Doch, sooje geen goê vangst bemindt?
Soo gis ick dat ghy slechts besint,
Waer lieft uw herts genegentheden
Haer domme lusten aen besteden;
Ja segge, met den Wijse-man,
† Dat geen sot iets soo vatten kan,
Als 't geen sijn hert heeft ingenoomen
Van eenigh werelts yd'le droomen.
Hier meed' ick sluyt, en bidd' den Heer
Hy u laet klimmen, door mijn Leer,
Naer 't zaligh eyndeloose leven:
Waer Godt, ten heerelijckst verheven,
In sijne volbeydt sit beschanst,
Van duysent Engelen bekranst:
Die, onophoudelijck, ophalen
Den glans sijns Goddelijcke stralen;
Waer ick een vonxken in mijn Leer
Van wensch, tot meerdering sijns eer.
Ad majorem Dei Gloriam.

* Legere, & non intelligere, est quasi negligere. Terent.

† Non recipit stultus verba sapientia, nisi ea dixeris, quae versantur
in corde, Prov, 12.

A F B E E L D I N G E
V A N D E
T I T U L - P R E N T .

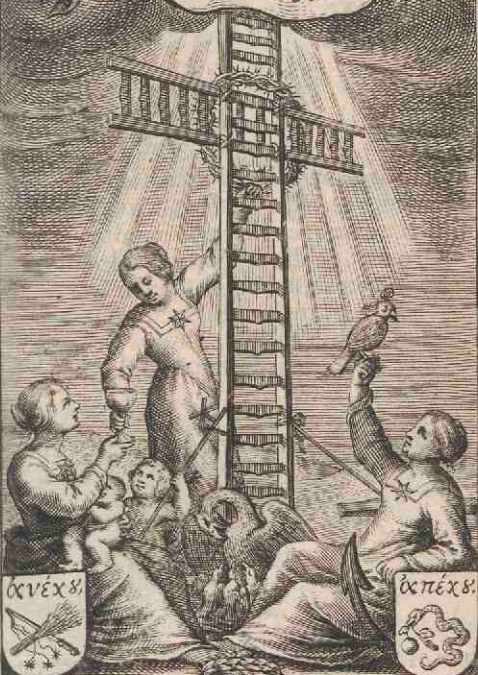
DRie * Deugden, die sich aen de Kruys-leer hou-
Haer zaligheit geheel op God betrouwen. (wen,
't Oprecht Geloov', gedaelt van boven neer,
Aenvaert den bittren Kelck van d'Opper-beer;
Wiens scherpe Doornekroon, om't Kruys gehangē,
De Liefde, met dien kelck, verlangt t'ontfangen,
Te nuttigen ter liefde van haer Godt:
Terwijl de Hoop vast hoopt op sulcken lot,
(Geanckert aen dees' Leer van goē vertrouwen)
Sien sy den Pelicaen, Godt, onderhouden,
Met enckel bloedt-sogh, 't geen hy heeft geteelt:
Waer door sy alle * Drie, aen God geseelt,
Betrachten, yver vol, den bemel t'innen;
Dien Aller-zegenacr voor al te minnen.
Den gulden Appel-gift, van d'helsche Slang,
Te † mijden als de Pest: te † lijdē 't wrang,
Dat suur van gruwel-sweep, van Garde-slagen,
Als willigh selfs Godts Soon heeft willen dragen.
Die volgen wil en komen by den Heer,
Moet klimmen, als sy doen, langs dese Leer:
Te weten, met een vast Geloov' vertrouwen,
Dats' all' haer ziel en zaligheydt bebouwen,
Wie boven al * d'Almogentheydt ^b bemindt,
Sijn ^c even naesten, als sich selfs, besint.

^a Ex his duobus præceptis pendet tota lex & omnes Prophetae. Paul.
^b Fides per Charitatem operatur, Gal. 5. 6.

^c Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior gladio ancipi-
ti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, Heb. 4. 12.

Iehova

Cruijs-Leer ter saligheit

Si mihi Deus est lux:
Is Godt mijn leij-ster.

ESR

Sum Magister, et Dux.
Soo ben ick Meij-ster.

B E E L D - S I N N I G E
A E N M A N I N G ,

Tot den Christelijcken

L E S E R .

Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis, Prov. 19. 20.

Betracht dees Sinne-beelden en haer *Leer*,
Waer langs ghy klimmen kondt tot God den Heer,
Om eeuwigh aller vreughden vreughd te vinden:
Dien ick u gunn', en alle deughd-gefinden;
Wien oyt, met vaste *Hoop* en suyv're *Min*,
Oprecht *Geloof*t, en doe des Heeren sin,
En willigh graegh in all's sijn will bewercken,
Wanneer hy, door genâ, die komt verstercken.

Opeeniger woorden mis-greep

D E S E S

B O E C K ,

Tot den L E S E R S .

Wie hier of elders vind een woordt dat hy niet vat,
Dien houw het voor misfelt, en lees' het laetste bladt;
Daer de misstellingen, herstelt, te vinden zijn;
Mits wat verlichten mogt der woorden duystren schijn.
Vind iemant dan meêr fout, dien geev' ick graegh den
roem,
Dat hy mijn meester is, ja dat m' hem *Meyster* noem.

KRUYSS.

KRUYSS-LEERIGE
OPDRACHT,

AENDE

Wel edele, devote, stichtelijcke
Me-vrouwen, Juffrouwen

VAN

UITRECHT,

En't

UTERECHTSCHES STICHT.

El edele, godt-sinnige Yveraersters
van ons' Sticht, die met uw yverige
gebeden, dagh en nacht, betracht het
eeuwigh Licht, uw God, godvruch-
telijck te vinden; hier schick en
schenck ick des, U E. ter eeren, (in vier deelen
van het jaer verdeelt) dese mijne *Kruys-leer ter
zaligheyt* van twee-en-vijftigh *Sporten*, om daer
door alle weeck, met een treë op te treden, het
ronde jaer uws levens sacht-sinnig, sonder moey-
ten, te voleynden, en, op d'uyteyndige van dien,
een zalig eynde te bekomen: als ick verhoop, ten
minst, tot groote hulp en troost haer E. te fullen
strecken, ja te leeren, dat geen *Leer* soo ten he-
mel reyckt, als die, wiens *Sporten* van het loute-

re deughden-hout door-wrocht, zijn opgerecht: daer van ick in dit Boeck haer Ed. wil laten oordeelen, en oordeel spreecken: te weten, niet soo seer of sy aerdigh zijn om te lesen, als wel of sy waerdigh zijn om te volgen, en machtigh langes haer ten Hemel in te klimmen; tot welckers meerdere verzekering ick hier, na ieder mijner ziels-berichtinge, het begin van Davids Harp-zangen, daer eenighsins op slaende, heb willen byvoegen; het geheel is eensdeels nagelaten, om, met de veelheydt van het lesen, des Lesers geest niet te verveelen: Ten anderen, also dit Boecxken, door het geheel, en al byvoegen mijner vertaelde Psalmen, licht een onfackelijck Boeck mochte geworden hebben, heeft het my goedt gedocht den drager, als den Leser, dien last en veelheydt af te nemen; denckende wie door meer yverige heyligheydt haer heel al uyt sal willen lesen of bidden, den wegh harer uytlesing en bidding wel te sullen vinden, soo by de Fonteyne Davids selfs, als by de airen, over al het Christendom, in alle talen, wijt en zijt verspreyt: waer op verlatende, versoecke, tot befluyt, niet anders voor mijn moeyten, als in uw yverige gebeden my niet te willen vergeten: op dat ick mocht versterckt worden in mijne naeste *Leer* te tuygen, en te toonen dat ick ben en blijf, *ter zaligheydt*, Haer-Ed.

Uyt Nimmerdor, den 26
Maert, 1658.

Leersuchtige Leer-meeſter, en dienstgenegen

E. M.

ZIEL.

Z I E L Z A L I G E
N O O D I N G ,

Toegeëygent

Aen d'Huberden van *Amersfoort*,
In 's wereldts over-foete oort,

Ter jacht
Verdacht.

Quæ sursum sunt sapite; non quæ super terram,
Epist. Paul. ad Col. 3. 2.

GHy Iagers, die het wildt najaeght,
En haer, door net of strick, belaecht,
(Om lust met onlust te versoeten,
Om voor een wyl uw drift te boeten.)

Koom herwaerts aen, en jaeght hier in
Dit Boeck een eyndeloos gewin,

Ten bhoudenis uws ziel en lichaem;

Men vind en vangt hier alles stich aem,

Dat eeuwighlyck ons namaels voed,

En all's tien-voudigh weêr vergoedt.

Men jaeght hier met het oogh na letters;

Maer die daer zyn ons' ziele-netters.

Men jaeght, men vangt dien elck belaecht;

Dies bid ick elk, wie vangst bebaeght,

Dat hy wil, in sijn levens dagen,

Dees' blaed'ren van mijn schrift door-jagen;

Ick ben verseeckert, en bewust,

Dat elck een ongemeens lust,

Soo nu als namaels, sal bekoemen.

't Geen d'Almacht gunt aen all' de vroomen,

Die hier sijn will' in alles doen,

En nimmer met geen loye schoên,

(Van schijn-deughds wytterlycke lagen)

Haer even-naesten oyt najagen.

Sic itur ad astra.

A E N

Nederige L E S E R S.

Honigh-raten zijn wel-geschickte woorden: de soetheyt der ziele, is de gesontheyt der beenderen, Prov. 16.

HOOR Lesers, hoor! wie met 'er daed
 Oyt na de KRUYLS-LEER Christi staet,
 Die vindt een spijsse dien hem voed,
 Die vindt sijn lijden gantsch versoet:
 Al wat de werelt-kloot omvat,
 En sagh nauw sulck een voedsaem nat,
 Als op een heyligh KRUYLS-LEERS Feeft
 Verkrijght een opgetogen geeft:
 Haer spijs tot in de nieren raect,
 Waer in de geeft sich heel vermaect.
 Haer voedsel streckt ons, in den strijd,
 Een schildt, 't geen hert en ziel bevrijt.
 Haer LEER, in laeghey, ons verhooght,
 En aller tranen-vloedt opdrooght:
 Haer LEER tot in den hemel reyckt,
 Verharde sonden heel afweyckt.
 Indien ghy 't niet gelooven kunt?
 Soo let maer op de goude munt,
 Die Jesus Christ geslagen heeft,
 En in sijn leven selfs beleeft:
 Opnemende sijn * Kruys, en all's,
 Lijdtfamelijck op sijnen hals:
 Om dat hy ons soo, all' gelijk,
 Wou leyden in sijn hemelrijck;
 Dat ick hier wensche tot besluyt,
 En bidden sal mijn leven uyt.

* *Non est ad astra mollis et terra via.* Seneca.

Oportuit pati, & sic intrare in gloriam meam, Luc. 2. 4.

Quomodo autem putas Christum sequendum, nisi lege qua docuit, & forma, quam praeulit. Paul. ad Severum.

Sequendus est Christus assumpta, & passionis suae, si non forte, attamen voluntate comitandus, Hilari, Pict. Cav. in Matth.

VOLCKER KOENRAEDS
AENRADING,

Op dees'

E. M E Y S T E R S

H E M E L - L E E R .

Hoort vryers, vrijsters, mans en vrouwen,
Wilt ghy uw zaligheydt behouwen?
Beklimt de Sporten van dees' L E E R ,
Die twee-en-vijftigh zijn, niet meer,
Om 's weecks met een treê op te treden,
Na 's levens jaer-tijdt, in dat Eeden
Te koomen uws behoudenis.
Dees' L E E R verstreckt tot lichtenis
Voor die, in duysternis, hier dwalen:
Wech, wech! die ydelheên afmalen;
Leeft wat een M E Y S T E R leert of wijft,
Die 't wereltsch laeckt, en 't hemelsch prijft.

*Mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi,
Ad Gal. 2. 19.*

E R F D E E L,

aen mijn

A F K O M E L I N G E N.

Audi Patrem tuum, qui genuit te, *Prov.* 23. 22.

MYn Kinderen, die my soo lief, soo waerdz zijt, als eenige kinderen haer ouders mogen wesen, ick maeck en schenck *U L.* hier dit laetste Boeck, voor 't alderbeste Testament, dat ick, naer ziel en lichaem, geven of nalaten kan; met bespreck, geen Boecken, van mijn gerijmde of ongerijmde Polecy, noch eenige mijner leughts wereltsche gedichten, als alleen het Hemels Landt-spel, buyten kinderloose jaren, * te door-lesen, om meerder kennelyck het quaedt, dat by my iewers aengewesen staet, tot voller deughts uytsteeckentheydt, met den vroeden, als den Apostel seydt, te verwerpen, en te behouden het goede. De rezens, die, behalven uwe teere jaren, my sulcks noch voorts versoeken, en verdingen doen, zyn veel by-na de selfde, de welke de Rooms-gefinden hebben, om d'ongelletterden den *H. Bybel* te ontfeggen; laet dit, mijn kinderen, genoech zyn: ten minst, en wilt niet anders als uws Vaders wille, die niet soo seer en wil noch wenscht, als 't geen dat nutst en zalighst is, daer toe *U L.* Godts genâ en zegening, tot sijner meerder eer en glory, wil verlichten en verstercken: waer mee sluytende, blijf ick in all's, ter zaligheydt,

Uwer allen goedt-willende

V A D E R.

* *Ut sciatis reprobare malum, & eligere bonum, Isai.* 7. 15.

T O T D E
R Y M - V I E S I G E
W Y S A E R T S.

Een Schrijver moet aen veeler oordeelen onder-
worpen zijn, om de verscheydenheyt der
menschen sinnen. *M. T. C.*

Hier sal het Phlegentonsch gedroogh, met Momus vuyl ge-
spogh, wel soecken te besoodelen en te besoeeren mijn styl en
stel van rijmen; maer ach! vergeefs: een schut, een scherm van
kennis, beweering en bewaring hebb' ick daer door- en omgehan-
gen; te weten, met Kruyssen over al voorsien, om die te kruys-
sen met sijn eyge boose botheyt, wie dese mijne nieuwigheyt mochte
onsmaeckelijck vallen; niet denckende d'onrijmsche stelling, van
wegen de natuur, Commaes en Poinctums, een lichter en een beter
lesinge te geven, als wel de regel-rymsche eyndinge: En, behal-
ven dat het rijmen buyden daeghs, om de menigthe van dien, by
veel ongeacht en spotlick valt, verswijgh ick sulcks hier noch om
reden van beknoptheyt, van sacks-gewoegblichheyt geschickt en
geschiet te zijn; als oock om of'er een voet, een toon te kort, te
lang, te laegh, te hoogh, te grof, te groot, te hart, te ruw mocht
zijn, niet bedilt of achterhaelt te willen wesen; gelijk de laet-
dunckentheyt van veelen seer lichtelick doot, om door't berispen
en't bedillen wijs te schijnen: want, soo het spreek-woordt luydt:
Door het bedillen wordt een konst, ja selfs een meester-
stuk, gemeenlick uytgebonst, tot's plompaerts grooter lof,
en 's haters meerder luck. Behalven dit, soo schijnt het schier on-
mogelick, dat selfs de eer van't alderbeste werck kan blijven onge-
schent, waer elck wil liever zijn voor heer, voor meester, als voor
knecht bekent. En waerom niet? naems-roembaerheyt, en eer-
verrijging, dat zijn geen kleyne saken, om op dit Klotje van de
werelt hupsjes, fray en schicklick voor den dagh te koomen:
Dus, dit siende, segh my, Momus? segh? Ey waerom
sou'dt

soudt ghy dan oock, ja de alderplompsten mensch, niet iets berispe-
 lijk meê brengen voor den dagh? daer het berispen, als ghy weet,
 by de onkundigen de naem so wel van kundschap, als selfs van hoo-
 ge wetenschap, genoeghsaem geeft of krijgen doet; ick segh ge-
 noeghsaem, ja seer lichtelyck, om dat den meesten hoop der men-
 schen, grof en plomp, den schijn meer als de daedt bedrieght. Ey
 dat dan nu hier alle hayr-kloovers, rym-sifters, totters en tand-
 treckers mijn rym voor onrym houwen, 't en scheelt my niet, ick
 ben en blijf, het spijt wie 't spijt, doch altoos MEYSTER, die
 't onrym haest wel sal doen rijmen, voor wie de lijst meêr, als de
 schildery, behagen mocht; doch segh, als 't oock al is geseyt, wat
 ley't er aen het rijmen veel gelegen? daer 't niet meêr aen een goe-
 de sin en geeft noch geldt, als het lijmen aen het Kiste-maeckers
 ambacht doet; wilt op den heiligen dons en goede veêren sien, niet
 op den tijck, malle sinlickheydt der sinnelijcke vrouwen, die het
 gesicht, voor het gebruyck, in waerden houwen: kon ick schrijven
 sonder rijmen, hoewel niet van het best, ick wou noch sou mijn le-
 ven niet meer lijmen; vraeght iemandt my waerom? ick segh het
 rijmen maeckt de reden meermaels krom, de stijl somwijl wat dof
 en dom: bysonder, en wanneer men, om den rym te vinden, niet
 schroomt met stop-woorden, als met lappen, haer aen een te bin-
 den, swoegende en ploegende, met alle macht en kracht, rijms vol-
 le waerdigheydt, dien naem van aerdigheydt te krijgen, niet te
 wiffen: want siet, dat waer een eeuwige door-gaende schandt-
 vleck, niet wel om uyt te wiffen met spreken noch met preken: des
 segh ick tot besluyt, en sing hier weêr, soo als by na wel eer:

Wie 't viesigh rijmen oyt voor wetenschap opgeven,
 Die foecken niet met schand' onwetende te leven;
 Maer als voor wijs-aerts van Six-cinq geacht te wesen:
 Wat daer van my afzy, dat mogense hier lesen.
 Haelick Deux-aes, 'tis my genoegh met gulde app'len
 Heen te swemmen, of by goê dansers maer te trapp'len.
 De malle Satyrs, en de wijste Sophocleens,
 Zijn toch ten Jongsten-daeg' all' beyd in 't eynd al-eens.

*Nunc itaque & versus, & cetera ludrica pono;
 Virtutis verè custos, rigidusque satelles. Horat. Epist. I.*

OP DE
LYDENS-LEER

TER

ZALIGHEYDT,

Des vernuftigen Ed. Heer, en MEYSTER

VAN

NIMMERDOR.

*Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures
tuæ ad verba scientiæ, Prov. 23. 13.*

Wie ongeruft van ziel is, of van geest?
Dat hy, *ter zaligheyt*, dees' *Kruys-leer* leest,
Hy sal dit woordt ter zaligheyt bevinden,
d'Onzaligheyt verdrijven en verflinden:
Ja dat m' 'er langes klimt ten hemel in,
Naer 't alderwaerdt en eeuwige gewin.
Ick swijgh, en segg' niet meer, soeckt ghy een
Leyster,
So * volgt en leert van die u strekt voor *Meyster*.

Constantin.

Tot den scheer-sinnigen

L E S E R.

Qui moderatur labia sua, prudentissimus est,
Prov. 10. 19.

H Et lesen staet u vry, maer niet 't onaedigh scheeren;
Dat doen noyt liën van deught, van aenliën, noch van
eeren:

So ghy toch schempen wil, ey schempt dat men het hoort,
Soo krijghje lichtelijck uw Meester wel aen boort;
Of die u leeren sal, dat all' uw qualijck spreecken
Geen eer noch kunst en is; maer een onwijsheydts teecken,
Gesprooten uyt gebreck van oordeel en verstandt,
Tot mindering uws eer, tot meerdering uws schandt.

O P

MEYNAERT LOSHOOFTS

Meyning en Geloov'.

H Eer *Meynaert Loshooft* meent, en houd het voor gewis,
Sijn *Leer* niet werckeloos, soo 't *Tillen* wercken is;
Dienvolgens oock niet doodt; maer mis is sijn vermoeden:
De wercken van de deught die moeten het begoeden.

O P VROOMAERTS

H E M E L - V A E R T.

S Iet, *Vroomaert* toust sijn *Kruys*, en vlieght steeds met de
vleug'len,
Van Dagh en Nacht, naer Godt, om alle drift te teug'len,
Die willigh d'*Hoop*, *Liefd'* en 't *Geloov'* om Godt laet:
Waer in ons' aller heyl en 't hooghste lot staet.

VROOM-

VROOMAERT,

Tot d'onfinnige ongefinde

LEERAERS.

Indocti in cordis egestate morientur, Prov. 10. 21.

WEl hoe! waer toe al dit gewoel, gewemel,
Van oud' en nieuwe *Leeren* na den Hemel?
Neemt op uw Kruys en volght my, seydt den Heer;
Dit is het heyligh padt, de ware *Leer*,
Waer door men kan in 't heyligh Zion komen.
De Godtheydt selfs heeft sulck een *Leer* genomen,
Geen anderen, alsden desen maer alleen:
Dan 't schijnt nu dagelycks dat ieder een
Een *Leer*, naer sijn gevoelen, op wil rechten:
Terwijl 'er duysent *Leeraers* schier om vechten.
Waer sy vaeck van haer stoel aen 't schelden meêr
Besteden 't uur, als aen een goede *Leer*:
Als of de ware *Leer* bestond in 't schelden,
En dat eenvoudelijck iets goedts te melden,
Niet gelden mocht voor een oprechte *Leer*:
Ja dat Godts *Leer* nu anders waer als eer.
Neen seker, neen! hy is, wie 't is, die lastert,
Dien hou ick dat sijn *Leer* voor Godt verbaestert;
En dat hy duysent zielen eer ontsticht,
Dan dat hy 'r een uyt duysternis verlicht.
Voorwaer, ick kan niet dencken noch versinnen,
Dat sulck een *Leer* ons brengt ten hemel binnen,
Die noyt van 't schelligh hout wierdt opgerecht;
Maer van het vroom, onknoeftigh, recht en flecht:
Wiens sporten armoê en geduldt getuyghden,
En van geen last oyt braecken noch en buyghden.
Soo schijnt 't nu meest de boosheydt alles sengt,
Ja dat sy 't quaedt, eer als het goedt, voortbrengt.

Ey hoor! hoe zelfs veel *Leeraers* schier niet *leeren*,
 Of preecken, sonder van haers naestens veëren,
 Met schelden, scheeren, te halen in haer nest;
 Als sy vaeck fulcks, Godt betert! op het lest,
 Te schendigh doen by 't slot van 't uurigh preecken.
 Siet, 't uur moet om; de stof mocht haer ontbreecken:
 Daer dient voor al, helaes! wel op gelet,
 Om niet te staen verlegen noch verlet.
 Dat waer een schand, ja wis een seecker teecken
 Van botheydt, of van luyheydt in het preecken:
 Sulcks wol ons' *Domine* geen eere zijn.
 Men moet al veel doen om een wijsheydts schijn:
 Die naem van waardigheydt by 't volck te krijgen.
 Ba segh! wie sou voor 't uur dan willen swijgen?
 Maer boosaerts, sy! heeft Godt u dit geleert?
 Of, door sijn *Leeraers*, sulck een *leer* vereert?
 O neen! maer die oprecht en suyver leerden,
 Het geen den Heyl'gen Geest op haer begeerden:
 Soo m' in Godts ware *Leer* door-gaens bevindt,
 Tot heul en heyl alleenelijck gesint:
 Niet schrobbende eens anders ongesintheydt;
 Maer heelende eens ieders dwase blindtheydt.
 Wil iemaedt des, den vroomen niet te na,
 Dat men sijn *Leer* langs heen ten hemel ga,
 Die neem Godts *Kruys-leer* op, en volght sijn lijden,
 Die *leer* het schelden, als de Pest, te mijden
 En wat'er dient geleert, om een goê *Leer*,
 Ter zaligheydt, te richten tot ons' Heer:
 Dan heeft hy wel geleert. Maer laet ick swijgen
 Van noch meêr *Leeren* by der handt te krijgen:
 Daer is'er eenen maer oprecht van doen;
 Dees' is: Dat elck oprecht ga in sijn schoên.

Wel doen verwinde.

d'OPRECHTE

L E E R

Ter Zaligheydt.

Leer all's verachten wat de werelt u wil geven ;
 Leer sterven hier, om na met Christo weer te leven ;
 Leer, met een vol gedult, uws naesten overlast
 Verdragen, wat je kundt, soo wordt gy's hemels gast.
 Leer dwingen uwe tong, en niemands eer onsteelen.
 Leer lijdt saemlyck uw vleys, door lydens boet, te heelen.
 Leer alle vuyle drift, van lichaem en van ziel,
 Tefchouwen als de Pest : Leer in een korte * wijl,
 Dat voor een lange wijl, dat eeuwich u magh baten.
 Leer alle sonde voorts, soo groot als kleyn, verlaten :
 Dan hebje wel geleert, en't alderbest geloofte,
 Ia aller menschen Leer volkomelijckxt verdoofte.

Ἄματι μὴ κελίην, Ἐλίπε μόσχον ἀρότρῳ ;
 Γὰρ χαρίεσσαι θεῶ πῖσις ἀεὶ ἴουσα.

*Non bove macerato Caestia numina gaudent ;
 Sed probitas summo victima grata Deo.*

De beste Godts-dienst is, godtvruchtelijck te leven :
 Wel zaligh sy, die Godt en mensch het hare geven.

* **N O T A.** Ick segge met *Kamphuyzen*, en met meêr
 ander brave geesten, dat men somwijlen, tegens wil en
 danck, een fout moet sien, lijden en laten ; doch hoe
 minder hoe beter : volheydt en aerdigheydt van
 sin, die voor al moet gaen, en bevalligheydt van
 woorden, syllaben, en rijmen, willen niet altijd
 te famen ; immers met my niet : dat ondertuffchen
 nu wel sommige, om eenige misftelling of hayr-
 windekens, het geheele werrick kunsteloos fullen

houwen, daer twijfelick niet aen : dan ever wel ben ick
te vreden, en gunn' een ieder het vermaeck van sijn
opinie, alsmaer het Boeck sijn op-schrift wel voldoet :
te weten, dat dese leerelijck **K R U Y S - L E E R** leere-
sicht en vermaeck, het zy door stof, of konst; waer
toe voor al van nooden is dat het klaer en te begrijpen
zy, in het welcke, hoe grooten vlijt van my is aenge-
wendt, heb ick my selven nochtans in alles niet kon-
nen genoegh voldoen; gelijk ick mede denck en ducht
den Lesers niet te sullen gedaen hebben, of immer oyt
te kunnen doen. Voorts, al de rest te saem is ydel en
buyten ons, die nergens van werck moeten maecken,
dan van het geen dat vorderen kan en strecke tot on-
ser onstervelijcke heerlick-wordinge; dien ick een
ieder hier van herten toe-wensch, door mijn **K R U Y S -**
L E E R, te beklimmen, soo tot verbreyding van Gods
wonderheden, als tot vermeerdering sijns glorieuse ge-
benedyde naem : waer in en meê besluytende, ben en
blijf, naer mijn vermoogen,

HEER LESERS,

U E. meer voor-biddende Vriendt, als

M E Y S T E R.

Aen

Aen de recht-finnige Yveraers

V A N H E T

* CATHOLYCK GELOOF.

Zijt voor goê leer niet doof;
Noch woel niet om 't geloof.

O Mbhelst het * *Algemeen Geloov*':
Zijt geen † *Be-god noch Sectarist*,
Waer door men *Godt sijn eer ontroov*';
Maer een *oprechte vroomme Christ*:
Die noyt *meêr leert, dan als ky sicht*,
En met *sijn wercken selfs bericht*.

Nil virtute prius.

Wil op het *hooghste Lot sien*.
Den *Vroomaert die sal Godt sien*.

Non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Matth. 19, 11.

D A G E L Y K S G E B E D T

D E S

A U T H E U R S,

Waer in hy bid dat God van 't rijmen hem verlos.

I Ck bidd' u, *Godt almachtigh*,
Maeck my nu doch soo krachtigh,
Dat ick mijn vorder rijmen staeck,
En schepp' in 't jagen mijn vermaeck:
In 't jagen en in 't vangen,
Van ongefronste gangen;
Op dat ick namaels koom en blijf,
Daer sulcke Jagers zijn ondijs.

** 3

Aen

Aen de domfinnige vervolgers en twiftenaers
VAN HET
CATHOLYCK GELOOF.

* *Fides donum Dei, ac lumen.*

WAt mooght ghy menschen disputeeren,
En door bedwang 't Geloov' verweeren?
Daer 't Godt sijn gaev' en lichte is, *
Der zalige verlichtenis.
Hier, door genâ, sijns wils beschicking,
Soo dienstigh t'onser ziels verquicking,
Als 't namaels nut en noodigh is,
Tot d'eeuwige behoudenis;
Mits dat wy 't simpelijck gelooven,
En met geen woorden-klanck verdooven:
Het mindt bewijsing van de daedt,
Die in goê werrickên bestaet;
Maer geen veel-twistigh disputeeren,
Veel min 't geweldige bekeeren.
Doet als d'Apof't len selver deên,
(Die, met goê leering voor getreên,
Een ieder, buyten dwang, bekeerden,
En, om 't Geloof, noyt disputeerden:
Noch, om geen oeff'ning des gemoedt,
Noyt vielen iemandt in sijn goedt:
Veel min dats' oyt, om Staets-regeering,
Godts Woordt opnamen tot beweering,
Dan sal verleenen Godt, met haer,
Dat ghy ten hemel opwaerts vaer;
Waer ick verhoop dat ghy sult vinden,
Die 't goedt-doen oyt, voor 't twiften, minden,
Af-keerigh van geweldt en dwang,
Gedurende haer leven lang:
't Welck Godt vergunn' aen die dit lesen,
Aen my, en wie 't sou mogen wesen.

2 T R D A E S O R V
K R U Y S - L E E R S
A E N N O D I N G

Ter Zaligheydt.

V I R T U S P E R E N N I S .

L Eest, Leser, leest dees' Leer
Ter zaligheydt, die meêr,
Dan 's werelts goedt, u baten,
En nimmer sal verlaten.

Begrijp haer in uw hert,
Ten troost van alle smert.

Het weynigh, hier beschreven,
Soeckt reynigh te beleven;

Ten minst, zijt nimmer loof,
Noch woelt niet om 't Geloof:
Noch klooft geen hayr aen vieren;

Maer laet Godts Geest u stieren,
Die sal u, door genâ,
Vergunnen nu, als na,

Het eeuwighlijck vermaecken,
Dat waerdighst aller saecken.

Hier meed' ick sluyt, en wensch
Het zalighst ieder mensch.

VROOMAERTS
HEMEL-LEER,

Van drie Sporten.

Maxima in his Charitas, 1 Cor. 13. 13.

G E L O O F.

*Wilt ghy dat namaels Godt sijn hemel u sal geven?
Soo moet je hier 't Geloof van weldoen wel beleven.*

L I E F D E.

*Wilt ghy dat namaels Godt sijn hemel u sal geven?
Soo Liest Godt boven al, uw naesten als u even.*

H O O P.

*Wilt ghy dat namaels Godt sijn hemel u sal geven?
Soo moet ghy vast alleen op Godt, met Hope, leven.*

Hier

Hier op aen

N. DOLEMAN.

HAecht ghy, mijn vriendt, in 't hemelrijk te komen?
So neemt de selfde *Leer* die *V*roomaert heeft genomen,
Van *Hoop*, *Liefd'* en *Gelooft*; drie-spottigh opgehaelt,
(Ter eeren harer drie, soo verr' haer glory straelt)
Om die ten kortst hier te beklimmen door drie treden,
't Geen *Godt* vergunn' aen die oyt volgen hare schreden:
* Op-nemende het *Kruys* van lijden en gedult,
Als *Christus* heeft gedaen, tot boete van ons' schult.

* *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in autorem fidei & consummatorem Jesum Christum, Heb. 12, 1, 2.*

Aen alle

VRIENDEN

Van 't ware Christendom.

HOor, vrienden, wie ghy *zijt*, soo g' iets *speurt* in mijn
Boeck,

Het geen *Gods Kerck* mishaecht, dat smyt vry in den hoeck
Daer ick het alles smyt, wat by haer is ver smeeten:

Gehoorsaemheydt die is by geen deught af te meten.

En b'halven, * wie *Gods Kerck* niet voor sijn moeder mint,

Dat die *Godt* namaels niet voor sijne *Vader* vindt,

Soo segg' ick weêr, als voor, wat by haer is ver smeten,

Dat zy verdoemelijck, veroordeelt en vergeren.

* *Qui non habet ecclesiam pro matre, non habebit Deum pro patre.*

E. M.

INLEYDING

D E S E S

B O E C K.

*Infant, peccat, fit demens, devius, errat,
Qui quidquam querit, præter amare Deum.*

Hy is verblindt, verdooft, verſot,
Die ictwes anders ſoect als Godt.

WEl zaligh die alleen de Waerheydt tracht te weten,
Soo s' in haer ſelver is : die haer niet af wil meten,
Noch by gelijckenis, noch by veel woorden ſtanck ;
Maer ſoo ſy waerlijck luyt van deugds oprechte klanck :
Haer ſtellende in 't werck met wercken, niet met woorden ;
Veel min met glans of ſchijn, die niet meêr zijn als koor-
den,

Daer wy verſtricken in, en 't eerst bedroogen zijn :
De grootſte wijsheyt dwaelt ; maer noch meêr het fenijn
Van eyge wetenschap ; en ach ! wat ſal het geven,
Hoe wijsfelijck men leeft, ſoo wy niet wel beleven
Het geen ons Godt gebiedt, die ſoo geen wijsheyt acht,
Als 't geen dat deugdelick van ons werdt voortgebracht,
Segh my, wat leyt 'er aen veel wetenschap gelegen,
Soo wy niet 't eenighſt *Woordt*, dat Godt is, overwegen ;
Wiens kennis boven al, wat kennis heten magh,
Soo veel en meêr verſcheelt, als iewers nacht en dagh ?
O eeuwigh ware Licht ! geeft my de ware kennis,
Waer door ick u alleen beken, en alle ſchennis
Soo van my weer, dat ick u hier behagen magh,
En namaels eeuwigh vier met ootmoedt en ontfagh :
In u is 't al, wat ick begeer of ſou verlangen ;
Ey ! wilt mijn ſwackheyt, Heer ! met uwen min vervangen.
De kranckheên mijner ziel geneſen door genâ
Uws milde goedigheyt, des ſy noyt onder ga ;

Te duur van u gekocht by soo veel bloedt-vergieting,
Als tranen uytgestort, tot onser heyls-genieting.

Geeft ons d'eenvoudigheydt, met eenen vasten geest,
Die naer uw wille schoeyt op een volmaeckte laest,
Tot uwer glory-glans in aller eeuwicheden.

Dat noyt mijn hert gehecht zy aen de ydelheden,
Waer door ick van uw *Leer* mocht werden afgeleyt,
En vallen in een poel van alle duysterheydt.

O Licht! ô oeuwigh Licht! wilt my, uw knecht, verlichten,

Op dat ick ieder een, ter eeren u, mach stichten,
En loven dijnen naem, by 't ongelovigh volck,
Tot boven in het swerck des alderhooghte wolck.

Uw wille zy ons' wit, uw wijsheydt onse leyster,
Ter banen van de deught, ô *alderwijste Meyster*.

P S A L M 24. V. I.

*Heer wijsst ons uwe wegen slecht,
Leer my uw paden, ley my rechte
In uwe waerheydt. Ey! leere my:
Want de Godt, die my helpt, zijt ghy, &c.*

P S A L M O XXIV.

*Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce
me, dirige me in veritate tuâ, & doce me; quia tu
es Deus Salvator meus.*

G E B E D T

Voor d'Aenvang des

K R U Y S - L E E R

T E R

Z A L I G H E Y D T.

O Godt! ô Licht! ô Heyl'gen Geest! door-
vloeyt mijn geest, soo word' ick wacker en
dapper yverigh in den dienst mijns Heeren:
ick sal branden in liefde, en smaken niet dan he-
melsche liefde in all' mijn doen, woorden en wer-
ken; ghy moet zijn den stuurder mijnder ziele, alle
de dagen mijns levens: daerom soo geev' ick u
mijn verstandt, negeert dat; mijn wille treckt die;
mijn genegentheen bedwingt die; mijn memory be-
sit die; mijn sinnen bewaert die; mijn penne leydt
die: helpt my soo te leven, dat ick eeuwighe leve, en
dat alle mijn leven uw glory zy, uw glory eynde-
lick de kracht, de macht mijns tochten: op dat ick,
leerende uw eer-dienst, door mijn Kruys-leer, in
all's, ten eynde toe, magh zijn en toonen dat ick ben,
blijven blijven wil soo knecht, als Meyster.

V E R T O O C H
D A T
E E R S T E B O E C K .
L E N T E .

VERTOOGH
DESES
ZINNEBEELDS.

*Godts Liefde nood ons mensch ten berghwaerts op,
En wil dat men, door 't Kruys, beklimm' haer top;
Is't vrent? Gods Soon heeft selfs die Leer genomen,
Om dat hy soo most by den Vader komen.*

Nonne oportuit pati, & sic intrare in gloriam meam? Luc. 24.

Ascende ad me in montem. Exod. 24.12.

SCHRYVENDE AENDRIFT
D E S
K R U Y S - L E E R
T E R
Z A L I G H E Y D T.

Est Deus in nobis agitante calefcimus illo. *Ovid.*

P S A L M XLV.

*Mijn herte dicht een heylsaem liedt:
Ick sal, met vreughde, singen
Van eenen Koninck, wiens gebiedt
Streckt over alle dingen.*

*Mijn tong is, door den geest, geroert,
Gelijck een penne, die daer voert
Een rasch-schrijvende Meester.*

P S A L M O XLV.

*Eructavit cor meum verbum bonum; dico ego
opera mea Regi, lingua mea calamus
Scribæ velociter scribentis.*

D E S
 K R U Y S - L E E R S
 E E R S T E
 S P O R T E N S P O O R
 T E R
 Z A L I G H E Y D T.

Den I.

*In gradu summo fortunæ nulla voluptas,
 Quæ non in terris inquietatur homo.*

Daer is geen lust,
 Die niet ontrufft.

*Vidi cuncta quæ sunt sub solo, & ecce universa vanitas,
 & afflictio spiritus. Eccl. 1. 14.*

L wie, door vuyle lust, tot vuylheyt
 zijn gedreven †, voorwaer soo on-
 vernoecht, als ongerustigh leven.
 Is het een Venus-kindt, dat geyle
 tochten mindt †, wordt noyt verfaedt; maer
 eer veel langer meer verblindt: Waer dat
 het in sijn vuyl (niet anders als een verr'ken † in
 modder en in slijck) sijn lusten uyt wil wer-
 ken. Of is 't een gieregaert, die heeft noyt
 soo gespaert †, dat 't all's niet weynig schijnt
 't geen by hem leyt vergaert. Waer d'opge-
 blasen mensch (lof-greetig en staet-suchtig †)

A

niet

niet droomt als van te zijn verheven en doorluchtigh. Gelijck een dronckaert weêr van sijne licke-pot †, die, met 't hair leggen van den hondt 'er op, soo sot, soo averechts sich broedt, als hy was van te vooren †, doen m'overtolligh hem schier in sijn vocht sagh smoo- ren: Bekruyffende den wegh met soo veel kruyffen door †, dat selfs geen duyvel hem dorst volgen op sijn spoor, die anders licht voorwaer hem, sonder al dat spoocken †, sou hebben opgevat, en hals en been gebroocken. Of spaert den nicker hem tot dagelijcks geplaegh †, om dat hy langer soo sijn eygen straf hier draegh', en naermaels meer geplaeght mocht zijn? is 't soo gelegen †? niet vrent den droes hem daeghlijcks port sijn' kroes te vegen. Ick derf niet seggen schier met onlust meer als lust †; ja dat den dorst meer wort ontstoken als gebluft. Althans weest seecker, wie daeghs overmatigh drincken †, dat sy, vol ongeneughts, allengs ter helwaerts sincken.

O Godt! die op der aerd' een nucht'ren mensche geeft †, dat hy gedurighlijck een blijden hemel heeft, bestier mijn sinnen soo, dat sy mijn ziel noyt smooeren † door't overgulsigh nat; maer dat sy na behooren, in 't spoor van dijnen wil, (tot meerdering uw's eer †) haer stellen heel en al in 't geen ick doe of leer. Ick bidde, tot besluyt, ontfonckt my sulck een Leyster †, waer door ick toon te zijn, uw naem ter eeren, *Meyster*.

P S A L M 33. V. 1.

Ick sal, in arr' moe en in weeld,
 Het gaet soo 't Godt behaeg', een wijs,
 Een maet, die hart en ziel ontsteelt,
 Ophalen mijnen Godt ten prijs:
 Ick sal mijn toon op toonen setten,
 En op sijn lof mijn penne wetten, &c.

Den 2.

*Eleste Deum precibus, sapientia nubibus altis
 Decidat, & sapiens jure vocare Dei.*

Ey! soeck' geen wijsheyd oyt, dan nyr de wolcken
 By Godt, dien zegenaer van alle volcken. *Psaln 3.*

Siet hier de tweede Sport des Leer ter zalig-
 heyd †, die sekerlijck dien mensch ten he-
 mel binnen leydt, wie oyt eenvoudelijck de
 waerheyd tracht te soecken †, met suyverheyd
 des hart, in Godts-geleerde boecken; en niet
 in d'Heydensche, die aertsche boecken zijn †,
 waer d'helsche slang door-spout sijn doodelick
 fenijn. Zoeck' in de Heyl'ge Schrift de waer-
 heydt uyt te vinden †; maer geen vernuftig-
 heydt van 's werelts dwase blinden, te blindt
 in eygen waen: sy is het ware licht †, dat suy-
 ver en alleen verdoolde harten slicht. Zoekt
 eer, en leeft veel meer die slecht en heyligh
 wand'len †, als die, verwaent, te hoogh in ha-
 re schriften hand'len: Ja soeckt niet wie het
 seyt; maer of het heyligh is †: *hy is verdoolt*,
 die niet en gaet daer't veyligh is. De mensch,
 soo bros als glas, verdwijnt in sijn gedach-
 ten †. Geen schijn van waerheydt kan Godts

waerheydt oyt verkrachten; sy staet en blijft gehecht aen haer' eenvoudigheydt †; heel onveranderlijck in all' benoudigheydt: Sy breeckt, gelijk de Son, door alle sware neev'len † van vuyle dampen heen; geen valsheydt magh haer kneev'len; wordt sy somwyl gedrukt, sy wordt niet heel verdruckt †; de tijdt (haer moeder) toont sy't hooft te boven ruckt. Ons al te groote drift, van all's te willen weten †, verduyftert ons' verstant, om klaer'lijck af te meten, 't geen tot de zaligheydt mocht nut en dienstigh zijn †. Soo dwaelden Lucifer, dien hooghten Cherubijn, soo Eva, soo haer Man, in het verboon te eeten †, wanneer sy goet en quaedt te samen wilden weeten.

O Godt! in alles goet, eenvoudigh en oprecht †, *Leer* my d'eenvoudigheydt, die aen uw' min my hecht; dies ick hier namaels magh in volheydt u aenschouwen †, wanneer uw' wijsheydt sich ten vollen wil ontvouwen, soo schoon, soo naect en klaer, als s' in der waerheydt is †, en eeuwich was en blijft by haer gestaltenis.

P S A L M 74. V. I.

Wy sullen, Heer, uw' naem belijden,
 Uw' hulp aenroepen t'allen tijden.
 O Godt! almachtigh, goet en wijs,
 Uw' komt in all's alleen den prijs:
 Wy sullen 't wonder van uw' werr'ken,
 Soo verr' als oyt den tijdt sijn vler'ken
 Verspreyt, basynen over-al
 In 't rond van 't wijde werelts-dal, &c.

Den 3.

*Quem sua delectat nimium sapientia, certe
Inspidus baculo fudit arundineo.*

Die al te seer op eygen wijsheydt stennt,
Voorwaer hy op een kruck van riete leunt.

HEt is ter zaligheydt seer dienstelijk, seer nut †, datm' op sijn wijsheydt, noch gevoelen niet en stut. Sich met een Godts-geleerd', deught-rijcke man, te raden †, is ver het rechte padt van d'alderrechtsté paden; gelijk gehoorsaemheydt, den wegh naer's hemels-hof †: mits dat s' uyt liefd' alleen, en uyt geen werelts stof, van eenigh insien, spruyt, of uyt bedwang mocht koomen †. Loopt waer ghy loopt, haest wordt u alle vreught benoomen, soo ghy gewilligh niet gehoorsaem zijt den geen †, wien g'onder buygen moet, en g'hoorsaem zijn alleen. Wilt ghy ziel-rustigh zijn? houd Christus voor uw oogen †, die, naer sijns Vaders wil, sijn' will' gantsch heeft geboogen, om dat hy selver ons te recht soo leeren wou †, hoe men sijn voor-beeldt oock voor al naer-volgen sou. Niet sprekende, mijn wil, maer d'uwen moet geschieden †, gewilligh, tot 'er doot des *Kruys*, het all's te lijdē. 't Is waer, 't gehoorsaem zijn wel swaer en harde valt †: maer 't is oock waer en wis, dat hy veel onrust stalt, wie niet verbreken kan den bandt van sijne driften †, ten b'houdenis sijns ziels nootwendigh uyt te siften.

O Godt van Israel! die d'Israliten bandt †
 wel eer aen starfen sloegh, daer Pharoos mach-
 tigh handt haer in benepen hiel: wil d'helsche
 Pharoos klouwen †, door uw almoogend'
 hand, aen duysent duygen houwen, eer hy
 ons van u ruckt; en in den swavel-poel † sijn'
 onversaden lust, aen 't werck uws handen,
 koel. Verlost ons van dien draeck, te gruwel-
 lijck gebeeten †, om 't even-beeldt uws will'
 van u te sien versmeten: Heer! sif al 't quaedt
 uyt ons, dies met een suyver hart † wy u be-
 hagen doen, waer hy ons tegens fart: betrach-
 tende alsoo ons tegens u te rocken †, om,
 voor sijn eygen kost, ons in sijn mēlck te broc-
 ken. Ey Heer! sorghvuldelijck in all's, be-
 sorg' ons ziel †, dat's in der eeuwigheyt doch
 door geen helsche siel van u wordt afgeleyt;
 dat smeeken wy te samen †, in des Drievuldig-
 heydts drie - alderhooghste namen.

P S A L M 129. v. I.

Seer dickwils, van mijn jonckheydr af,
 Kreegh ick van haer mijn straf:

Laet Israel nu spreken.

Sy hebben, van mijn jonckheydt af,

Vergeefs getoont, seer straf,

Om my te willen steken, &c.

Den 4.

*Si cupias sapiens, cupiasve beatus haberi,
Versetur semper mente timor Domini.*

Wil iemandt wijs en zaligh wesen,
Die laet noyt Godt den heer te vresen. *Psalms 127*

Wilt g'hier ziel-rustig zijn, en namaels zalig welen †, soo teugelt uwe drift, en soeckt uw God te vresen: dit is de gront-steen van uw ziel en zaligheydt †, het rechte ware padt dat ons naer Zion leydt. Daer is noch vryheydt foet, noch blyheydt goedt te achten †, indien de vreesse Godts staet buyten ons' gedachten; die dat soudeersel is, het welck aen een soudeert † all' d'ongebondentheydt, die ons van Godt af keert. Ach! sterffelijcke mensch! hoe gaet g'u soo te buyten †, dat ghy de vreesse Gods oyt uyt uw' hert derft sluyten? Gedenckt ghy niet Godts oogh uw doen in all's beooght †? en dat ghy noyt de straf sijns hand ontkoomen mooght? Gedenckt ghy niet, of hebt ghy nimmer hooren seggen †, wat eyndeloosen pijn hem d'Almacht toe sal leggen, die vreeseloos geleeft, sijn wet versmeeten heeft †? Ja wat besolding of belooring hy weêr geeft, die sijn beooging tracht met vreesse te beleven †? Voorwaer, sy mogen al welschudden en wel beven, wie immer onbedacht iets tegens d'eer van Godt † in 't minste derf bestaen; ick swijgh van Godts gebodt (ten scherpelijckst verboôn) booswilligh t'o-

vertreden †. Wee my! en wie liet zy! die Jacobs Godt beneden, soo vaerdigh oyt, als selfs, onschroomigh voor sijn straf †, dootfondelijck vergramt; Godts mondt sal hem als kaf, uytwannen van de schaer sijns uytverkooren schapen †.

Mijn Rechts-Heer! Godt, ke laet ick my noyt weër vergapen, soo als voor desen is, seer fwarelijck genoeg †, en al te veel geschiet; maer gun dat ick eer vroegh mijn sonden, door berouw, door straf, vermagh te boeten †. Ick wil my neederigh neërwerpen voor uw voeten, als *Magdaleen* wel eer, in tranen uytgestort †, op dat ick met den bandt uws minne werdt omgordt; wanneer mijn ziele moet dit lichaem hier versetten †, tot dat den Jongsten-dagh haer weër sal in-trompetten. Dat wensch ick uyt mijn hart, ter eeren uwe naem †. Ey! maeck in all's naer uw behagen ons bequaem; maeckt *Meyster* zy uw slaef, tot meerdering uws glory †, maeck dat ick hael, ten spijt van Satan, die victory: ja maeck ick eeuwigelijck, met ootmoedt en ontsagh †, uw Majesteit in all's eerbiedigh eeren magh. Dat bidd' ick in den naem des Vaders, als van wegen † des Soons, des Heyl'gen Geests, die niemandt laet verlegen.

P S A L M 127. §. I.

Wel zaligh is hy booven maten,
 En waerder als oyt hart bedocht,
 Of eenigh spraeck-lidt nyt kon praten,
 Of immer schrift te voorfchijn brocht;
 Wie steets Godts vrees houdt in gedachten,
 En, voor eens ieders oor en oogh,
 Betuyght Godts Wet niet te verachten:
 Wie soo leeft, vaert eens-gangs om hoogh, &c.

Den 5.

*Tunc ad fortune ludum, tristisque videmur
Eventus nati, cuncta ubi lata parent.*

Tot onrust is men meest gebooren,
Als minst ons d'onrust schijnt beschooren.

D En mensch is feer verdooft, die sichoyt voor laet staen †, dat hy gedurigh rust of vree hier sal begaen: Ach neen! tot onrust is men aldermeest gebooren †, wanneer ons alderminst de onrust schijnt beschooren: daerom, ô mensche! wie ghy zijt, neemt op uw *Kruys* † van lijden en gedult, verwacht niet anders t'huys als quelling en verdriet, die aen uw deur steeds kloppen †. Laet geen vergulde vreught u in de handen stoppen: noch wil niet bouwen langh op haer stant vastigheydt †, op dat ghy niet te laet uw misverstant beschreyt; maer looft uw Heer en Godt van 't *Kruys* dat ghy moet dragen †: betrachtende met uw gedult dien te behagen, wie voor een kleynen tijdt u hier wat lijden doet †, om datje naemaels sou besitten 't eeuwich goedt; * waer by al 't werelts goedt niet meer te achten is †, als d'alderminste faeck die in gedachten is van niet met al te zijn: dan sulje u vernoegeu †, met uwen wille, naer Godts wil, in all's te voegen; dan sal den tegenspoedt u selver smaken loet †, ja wat sijn handt toesendt sal wesen overgoedt.

* *Non sunt condignae passionis hujus temporis ad futuram gloriam.* Rom. 8. 18.

Ha! soetste Iesu! kom, wilt mijn gemoed doorvloeyen †, en, met een volle vloedt uws soetighēen, besproeyen het binnenst' van mijn hart: op dat al't buytenst my †, van voor en tegenspoedt, noyt soet noch bitter zy; gelijk het alles is, wanneer wy u vermiffen †: En met Sint Pieter haest weërom ons net vol viffen; indien uw zegen ons doe nettenoyt ons' net †, dat, door der fonden mosch, van binnen is besmet. Dus, Jesus, bidden wy, dijn soetsten naem ter eeren †, kom nett' ons' netten net, en wilt ons' t viffen leeren; om dat een sulcken vangst ons' nett' ophalen kan †, die naermaels eeuwich spijsst in't hemels Canaan: waer dy gelooft moet zijn door duysenden van Eng'len †, die duysent kranssen steets, met duysent zang-vreugd', streng'len.

P S A L M 80. V. I.

Verheft de wonderen ons' Heer:
 Tuycht Jacobs Godt sijn lof en eer
 Op harp, op luyt, op fluyt en bommen:
 Speelt Cyther-spel, en roert de trommen;
 Laet over-al trompetten gaen
 Ter Feeft en tijdt des Nieuwe Maen.
 Laet niemant op dien dagh onteeren
 Des Godts van Israels begeeren:
 't Zijn Israels geboën, die Godt
 Geboden heeft, door sijn gebodt,
 Tot een gedacht'nis t'onderhouwen,
 Van haer verlossing en benouwen, &c.

Den 6.

*Cum petis auxilium, celeri circumspice mente,
Damnosum est cunctis credere pectoribus.*

Siet toe met wien ghy u beraedt ;
Op ieder-een u niet verlaet.

HA mensch! wilt ieder-een uw hart niet openbaren †: Soeckt een godtvreesendt man, daer fulje wel by varen: hy sal hier tijdelijck voên uw ziel vol rust en lust †, om naermaels eeuwiglijck dien noyt te sien gebluft: hy sal de wulpsche jeught u raden te verlaten †; van wegen het gevaer met vrouwen noyt te praten; tot welvaert uwer ziel de dronckenschap te vliên †; vermanen dagelijks d'onfuyv're boose liên te vlieden als de pest, om dat je niet sou smetten † het fuyver schoon uws ziels; maer eer gestadigh letten op de behoudenis haers zael'ge eeuwigheydt †, die d'onbevleekten wis en waerlijck staet bereydt. Wel aen dan, wie ghy zijt, wilt aen goê Leer u hechten †, en stadigh wandlen met Gods Eng'len en sijn knechten. Weest ieder vriendelijck, maer niet te seer gemeen †, 't heeft meenigh, onverwacht, gesprongen voor de schein; en vaeck om hals gebracht, al wie te veel verkeerden † met 't ydel-snoode volck van 's werelts wijs-geleerden. Wy selfs bedriegen ons veelrijdts, als men, verdwaelt †, na die niet hooren wil, wien ons de deught afmaelt. Soo komt het by, ô mensch! dat wy
vaeck

vaeck gaen verlooren †: om dat w' ons selven eerst en meest ten gronde booren; bekomen- de met onberouw, van quaden raedt †, d'on- eyndelijcke doodt, dien elck te wachten staet, voor 't geen hy in sijn tijdt heeft tegens Godt bedreven †, met al te goddeloos tot ondeugt sich te geven.

Maer God! mijn schulden grof en groot, ja overgroot †! wil niet gedachtigh zijn met 't sterven van een doodt die nimmer eynd en heeft, noch immer eynd kan vinden †: ontbint my uyt den bandt en boeyens die my binden. 'k Beken, ick ben u schuldigh door mijn over- schuldt †, wat ick vergoë of doe, du winst my door gedult, door milttheydt, door genaë; helpt Heer! geen doôn u looven †, noch 't geen in d'helle is sal prijsen u daer booven.

P S A L M 6. V. I.

Godt! in mijn ziels ontsteltenissen,
Hoe lang moet ick u noch vermiffen?
Kom keer uw aensichijn eens naer my;
Ontbindt mijn ziel uyt Satans stricken,
Ick bid bevrijdt my van sijn schricken;
Door uw gena mijn schuts-heer zy.

Ach! niemandt, daer de dooden rusten,
Sal in uw lof sich oyt verlusten;
Noch niemandt, in de helliche poel,
Sal uwen naem gebenedijden,
Of uwe goettheyd daer beïjden,
Waer men onlijdens pijn gevoel, &c.

Den 7.

*Si facias quidquam, quidquam patiare, ferendum;
Sunt caro facienda omnia amore Dei.*

Ha! mijdt en lijdt, al wat je moet,
Ter eeren Gods, uw Opper-goedt.

AL wat men mijden moet is reed'lijk dat men mijdt †. Al wat men lijden moet is dienstigh dat men lijdt. Ons ziels-gerustigheyt bestaet in het verdragen †. Wie God den Heere op der aerden wil behagen, die zy geduldigh, tot 't sijn goedtheydt anders schickt †; die niemant uyt den bandt sijns lijdens oyt ontstrickt, voor dat hy heeft voldaan de boeten sijner sonden †, waer door men hier word vast gehouden en gebonden. Des, wilt ghy zijn verlost? * smeect uw Verlosser, Godt †, den Heere Jesus Christ, om een ziel-zaligh lot: die sal u geven 't geen wat dienstigh is te geven †, om tot uw zaligheydt te raken, naer dit leven. Maer denckt ghy lijden moet, God d'Heer heeft selfs geleên †, om dat hy u en elck daer in soo voor wou treên. Dus volght die voor u treedt, laet u sijn wil behagen †; die 't al vergoeden wil wat g'om sijn will' wilt dragen. Godt heeft veel meer geleên, hy eyscht maer uw gedult †, in 't geen hy u toesendt tot straffe van uw schult. 't Is weynigh dat ghy lijdt, voor 't geen Godt heeft gele-

* *In voca me, & in die tribulationis eruam te, & honorifica bis me. Psalm. 49. 15.*

den †, geduldigh tot 'er doot: soo ghy denckt aen 't voorleeden, 't geen Godt heeft uytgestaen, ick weet g'u schamen moet †, en selfs bekennen sult, dat Godt, uw opper-goet, uw Zalighmaecker is, die u, voor soo veel lijdens †, schier heel niet lijdens doet; maer eer uw weynigh strijdens soo overvloedelijck in dese werelt loont †, als naermaels eeuwiglick het tienmaels meer betoont: om 't eyndelijck aldus oneynd'lijck te vergoeden †.

Ach! Alderhoogsten, ach! wie kan al 't goed bevroeden, of vatten uw gedult, het welck ghy daeghs betoont † aen den ondanckb'ren mensch, die quaedt voor goet beloont; met dagelijcks noch meer en meer sich te vergifsen †, door sijn doot-schuldigh vuyl niet uyt te willen wiffen, voor die 't al hebt gewiff, dat 'er te wiffen stondt †, doen suctende, van uw gebenedijden mondt, dit laetste woordt uyt quam, *'t is al volbracht*, ô Vader †! tot d'alderlaetste drop mijns bloedt, d'welck uyt mijn ader, door booser menschen speer geopent, heene stort †, terwijl mijn zijd-wondt vast mijns levens-draet af-kort: om eeuwiglick dien mensch eens namaels te doen leven †, wien hier my tijdelijck een danckbaer hert mocht geven: mits door geen boos bedrijf hy my weër lijdens doet †, uytperfende alwill'ns mijn heylig dierbaer bloedt? Ha, lydsaemlickste Godt! in goetheydt overdadigh †, dat uw bermhertigheydt, uyt meedoogh, my benadigh; ick ken mijn groove schuldt, mijn swackheydt veels te groot †, om my te redderen uyt d'overstercke doot, waer Sathan ons meè dreyght. Mijn Godt! uw bloedt-vergieting † zy my tot scherm en schut mijns zael'ge ziels-genieting; dat bidd' ick om de naem
des

des Vaders, en des Soons †, des Heyl'gen Geests, en om soo veel geleeden hoons.

P S A L M 107. V. I.

Mijn hert dat is bereydt,
 Bereydt tot in der doodr;
 Ick sal Godts Majesteit,
 In alle sware noodr,
 Verheffen met mijn luyt,
 (Want sijn genaë munt uyt)
 Door gantsch het aerdriek heen,
 Waer noyt geen mensch verscheen:
 Sijn rechter-handt behoedt,
 Die met een vast gemoedt
 Op Godts behagen wacht,
 En sijn geboden acht, &c.

Den 8.

*Desidiam fugias, & fortiter omnia cordis
 Limina de pellas, si cupis esse pius.*

Soo ghy de sonden gruwet,
 Siet datje 't leegh-zijn schuwet.

Hier hebje d'achtste *Sport*, dat voedtsaem sap uws ziel †, het welck u voeden sal en stercken, om dien fiel, van d'Acheronschen poel, sijn soecking te ontwringen †, dien hy betracht en soeckt in all's, door alle dingen. Doch meest bysonder als hy ons in leegheydt vindt †, die 't duyvels kussen is, en 't eerst dat ons verblindt. Waer by dat ick noch voegh het dickwils droncken-drincken †, dat daeghlijcks overhoogh, en onbehoorlijk klincken van twee-mael twalef, en ses schijven in
 het

in het bordt †, 't welck niet den tijdt soo seer, als 't wel de beurs verkort: ick swijgh nu van het boeck van twee-en-vijftigh bladen †, wen greetigheydt naer winst ons hoop en lust verraden: dus dat mistroostigheydt (het kind des armoê †) de vrouw en kinderen verstrecken tot een roê. De sulcke dobbelaers, die sullen niet besitten † het rijk der hemelen; maer wonen by de smitten van 't Pijnenburger-rijk, daer men niet anders smeet †, als slagen sonder eynd, en tranen sonder leet. Het is de leêgheyt dan die al 't quaedt in komt voeren †, die groote dronckaerts maect, die dobbelaers, die hoeren, hoerreerders, slimme guys, en dieven in 't gemeen † brengt voor den dagh, ten val en straf van ieder-een. Dies mensch! wie ferr'ken treedt, wie steenen slijt der straten †, wil vuyle ledigheydt, wil trage luyheydt laten. Het was * Ægistus die een overspeelder wier †; 't was Chlytemnestra (die, vol geyle minne-vier, uyt ledigheydt gebroedt) haer Ee-gemael verrastten †, en met een scherpen bijl van achteren aentasten; 't was Paris en Heleen, maer niet Penelopé †, die Troojen spatten deên, door 't leegh zijn, uyt haer steê. En om van 't Heydendom niet sulcks alleen te weeten †, 't was David die sich had aen Barfabæ vergeeten, wanneer hy leêg sat op de tinne sijns Paleys †, aenschouwende van vers het schoon haers naeckte vleys.

O Godt! gun my dat ick eêr boompjens mag gaen tellen †, eêr graesjens knoopen wil, als, leêgh, niets te bestellen; gun dat ick ietwes doe, het zy dan wat het zy †, als 't maer geen

* *Queritur Ægistus quare sit factus adulter*

In promptu causa est desidiosus erat. Ovid.

Qui operatur terram suam satiabitur panibus, qui autem seclatne otium stultissimus est. Prov. 12. 11.

quaet

Door vast Geloof en rechte Lust de en ge' Hooyt
 Door is by God alken den Kameel om te loof

Nil virtute prius

WELDOEN
 VER-
 WINDT.

Men vecht hier om de wol, en't schaep dat gaet verloren:
 Elck houwt zyn leer voor al ter zaligheijt verkooren,
 En daer door recht te gaen naert Hemelsche paleijs;
 Maer Vroom-aerd daer om licht, en wensch' all goede reijs.

Hij kiest het wel-doens pad, den rechten wegh der vroemen;
 Waer langs drie deugden heen by God ter Glorij koomen,
 * Die't werkeloos Geloof, als zynde dood, niet loont;
 Soo d' Heylghe Schrift ons tuigt, die waerlyck God vertoont:

* Mortua sine

operibus fidei, Jac. 2.

quaedt en is, waer dat ick oyt in ly door koo-
men moght, en van uw aenschijn zijn ver-
schooven †, dat eenighst' hemelriek der he-
mel-liên daer booven; waer dy ge-cert, ge-
looft, gebenedijt moet zijn † in 't onbegrijp-
lijk licht, dat, uyt uw weesens schijn, met
eyndeloose vreught komt stralen op die zie-
len †, die besigh om u heen met zang van glo-
ry krielen: noyt zijnde stil noch leêgh in 't lo-
ven van uw naem †, waer in ter eeren wy
hier eyndigen te saem.

Al-doende Godt, die 't leêgh-zijn schuwt,
Daer van een afkeer hebt en gruwt,
Ick wil uw naem gedurigh looven,
Die soo gedurighlijk, van booven,
Uw over-milde gaven deelt;
Als door uw zon het all's voort-teelt.
Ick wil uw lof alleen oproemen,
En, wat daer buyten is, verdoemen:
Mijn luyt sal, aen mijn keel gehuwt,
Verschaffen dat sy 't leêgh-zijn schuwt, &c.

Den 9.

*Alterius vitium tu nunquam discute, verum
Discute tu crimen graviter ipse tuum.*

Verbeert uw gebreecken;
Maer laet eens anders steecken.

WEl-zaligh die wel leeft, die sich soo kan
verbreken †, dat hy sich betert, en eens
anders fout laet steken. Voorwaer wie oock
gerust, en met sijn even-mensch † eendrach-
tigh leven wil, die moet niet naer sijn wensch
oyt soecken t' hebben all's; veel minder steeds

bedillen † 't geen iemandt qualijck staet, fiet op uw eygen grillen, waer meê ghy swanger gaet. Wilt ghy de meeste zijn †? maect ghy de minste word; verdrijft het trots fenijn, waer door ghy Godt en mensch doet walgen en mishagen †. Leert met uw Heer en Godt hier lijden en verdragen: soo ghy iet anders foeckt, ghy vindt onrustigheydt †, vermengelt met veel gals van bitt're onlustigheydt. Daer is geen goet soo soet, geen jock soo licht te finnen †, als suyverlijck sijn Godt te dienen en te minnen. * Wie Godt niet heyligh dient, en reyn alleen bemindt †, die wordt haest Satans proy, en Gods vergeete kindt. Ick segh voorts voor het laetst: soo wie niet wordt als sotten †, dat men dien eeuwigelijck hier naermaels sal bespotten. Wie dan een hemels-kindt, en niet bespot wil zijn †, die tracht d'Heer warelijck te dienen, niet met schijn: 't uytwendigh Monniks-kleet en maecten noit sijn wercken † niet heyligh, nochte goet voor God, die maer de mercken sijns lijdens en gedult, met een ootmoedigh hert †, alleen voor goet aenneemt. Gewis! een helsche smert hy voelen sal, die Godt een wassche neus aennaeyen †, of aen te setten meent: hy fals' als gras afmaeyen, dat op het veldt onnut sijn heyligh zaedt versmoort †.

Al-kenner! die mijn hert en nieren heel doorboort, en kennis draeght van all's, aensiet mijn swackigheden †, waer meed' ick blijf verswackt door alle mijne leden; versterckt doch door de kracht uw kranckheên mijner ziel †; verdrijft dien stercken droes, die my volght op mijn hiel, om te verscheuren. Ey! laet uwe

* *Qui non renunciat omnibus, non potest meus esse discipulus.* Luc. 14 33.

goetheydt neygen †, die, door uw goetheydt, ons gemaect hebt als uw eygen. Dat bidd' ick Jesus u, om dijnen soeten naem †, uyt 's gront mijns hert en ziel, met bey mijn handen t'faem.

P S A L M 7. V. I.

*k Heb, Godt! op u geset al mijn vertrouwen:
Verloft my Heer van al die gruwel-klouwen,
Die my, als leeuws, vol hong'rich volgen na,
Om te verscheuren hert en ziel, soo dra
Ick, harderloos, van u mocht zijn vergeeten.
Verloft my, Heer, eer datse my op-eeten, &c.

Den 10.

*Ad veniam nostri peccati & criminis, ultor
Flectitur immenso solus amore Deus.*

Tot ons vergiff'nis en meedogen,
Wordt Godt, door liefd', alleen bewogen.

Siet hier de tiendste *Sport* mijns *Leer ter Zalig-*
beydt †, dien ick de liefde noem, waer in dat
alles leydt beslooten en bevat, 't geen d'Al-
macht heeft bewoogen † te dalen op der aerd,
uyt 's Hemels hooge boogen, om dien vol-
schuldigh mensch sijn schulden af te doen †,
wien niet een schulde kon met al sijn goed ver-
goen; ja zelfs de minste niet, (dien hy oyt in dit
leven † mocht hebben tegens Godt, sijn Hey-
landt, hier bedreven) indien niet alles door
Godts goetheydt waer volbrocht †; de welck
uyt liefd' alleen gesmeet wierdt en gewrocht,
doen Godt sijn eenigen gebooren Soon deē
sterven †, om dat wy, door sijn doot, den he-

mel fouden erven. Doch hoort hem felfs:
 * *Godt heeft de werelt soo bemindt †, dat hy fijn eenighften gebooren Soon, fijn kindt, voor haer niet heeft gefpaert; nu laet ick elck bedencken †, wat liefde men aen Godt, daer voor, behoord' te fchencken; of Godt niet boven al is waerd gelieft, ge-eert †, geacht te zijn, die fich ter doot toe heeft geweert, geweert! tot alles is volbracht voor onfe sonden †; waer daeghs de hellenaers ons' arme ziel meê wonden, en rucken naer dat rijck, daer noyt geen licht en quam †, nocht' immer koomen fal? Ha liefdelijckfte Lam! vol offerhand van min, die aen het Kruys wou hangen †, met arr'men uytgereck, om ons daer in te vangen. Wy bidden om de min, daer ghy ons meê bemindt †, erbarmt en omarmt (ô Vaders eenigh Kindt!) ons in uw arremen: op dat geen helse gaffen † (daer fy naer loeren fteets) ons koomen aen te tasten; om meer onminn'lijck onte fcheuren van uw min †, hoe dat ghy minn'lijck meer ons noodt ten hemel in: alwaer een eeuwich Mael bereyt is voor den geenen †, die om haer sonden hier, uyt enck'le liefde, weenen.*

Ey Heer! soo ick u niet bemin soo heel en gansch †, gelijk ick and're leer u te beminnen thans; wilt mijne swackheydt met de kracht uws min verftercken †, op dat ick uwen will' in alles uyt mach wercken, en loven dijnen naem, daer ghy, gebenedijt †, in volle liefde fit, en felfs de Liefde zijt.

* *Sic Deus dilexit mundum et unigenitum Filium suum non pepercerit.*

P S A L M 18. 7. I.

Een stercke liefd' draegh ick tot u, ó Godt!
 Die mijn beschermcr zijt voor 't helſche rot;
 De vaſte rots in 's werelts woefte zee,
 Het ſchildt in regenspoedt, de borgh in wee:
 Ja die my trooſt, en red, en helpt, en vrijdt,
 Mijn Heylandt, en mijn Godt, en alles zijt.

Den II.

*Quod temnas, temnes, facias, fac numinis ergo,
 Vt poſt hac cedat vita beata tibi.*

Wilt all's om Godts will' doen en laten,
 Dat ſal u naermaels eeuwich baten.

DOet om geen werelts goedt, noch om
 geen menſchen will' †, oyt eenigh quaet;
 vermijt en ſchuwt de minſte gril, die tot on-
 ſtichting ſtreckt: ſoo g'iets doch wilt bedrij-
 ven †, dat tot verheuging dient, wilt in de pa-
 len blijven van heuſche ſchicklickheydt; men
 magh wel voor een poos †, om iets nootfa-
 kelycks, doch nimmer voor altoos het goedt-
 doen laten ſtaen, ſoo even-wel genoomen †,
 dat eenigh meerder goedt daer uyt fou moo-
 gen koomen. Maer 't goedt, dat iemant doet,
 indien 'er liefd' ontbreekt †, is niet, en anders
 veel; wat ons in 't herte ſteeckt, is aengenaem
 voor Godt. * Het uyerlijcke ſchreeuwen †,
 door alle ſtraten heen, met d'oude Pharifeeu-
 wen, is Godt niet waerd; hy mindt een ſon-
 digh Publicaen †, die, innerlijck vol min, nauw

* *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus,
 ut videat animi ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud
 patrem veſtrum; qui in caelis eſt. Matth. 6. 1.*

derft ſijn oogh opflaen. Geen uytterlijcken ſchijn, maer't innerlijck wel-leven †, aen God behaeght; ſoo heeft het vrouwtjen meeft gegeven, om dats' uyt liefde gaf haer armoë en gebreck †. Wel zaligh zijnde dan, die Godt d'Heer, ſonder vleck, vol ſuyv're liefde vindt, die al haer doen en wercken †, met voll' oprechtigheydt, volkomelijck verſtercken: niet fiende op het geen dat eer of winſte geeft †; maer daer alleen Godts min, die zaligheydt, aenkleeft.

Mijn Godt! die kennis draeght van al mijn doen en wercken †, wil met den byſtandt van uw liefde my verſtercken; waer door ick u ſoo heel, alst' eenmael bemin †, ke! dat ick door uw hulp magh hebben ſulcken ſin, die t' uwer meerder eer en glory kan verſtrecken †, geen Phariſeeuſchen grins moet mijn bedrijf bedecken: daer buygh en bidd' ick om. Laet met den Publicaen †, van vers af, my bedruckt voor mijne borſten ſlaen: ja gun ick waſſchen mag, met Magdaleen, uw voeten †, door tranen uytgeſfort, op dat ick magh verboeten de ſtraf van al mijn quaedt, dien ick ſoo menighmael †, als over lang, verdien', door d'overwichte ſchael, van al mijn ſonden grof en groot, ter neër-gewoogen †: doch Heer! door't grooter wicht uws goetheydt en meêdoogen, wil my afwegen; ach! ick ken mijn ſchult en boet † oneyndelijck, en oock oneyndelijck uw goedt.

P S A L M 51. §. I.

Na uw gena, en goetheydt ſonder maer,
 Vaegh t'effens uyt mijn ſchulden al te quaer.
 Na uw gena, en goetheydt ſonder ende,
 Ontfermt u mijns, ô Godt! in mijn ellende,
 Nadien ick u mijn ſchult en boete ken,
 Ontſchuldigh my, die aen u ſchuldigh ben, &c.

Den 12.

*Qui cupidus, fœdis animum summittit habenis,
Nunquam ejus merces diva Corona foret.*

Wie hier verwindt sijn quâ gewoont,
Die wordt hier na van Godt gekroont.

Siet dat ghy t'aller stondt uw Heer en Godt behaegh †, ja datj' een sonde daeghs, ter ceren hem, uyt vaegh : soo sal, in korten tijdt, uw swackheyt zijn geseepen †, om tegen het geweld van Beels'bubs loofse grepen volmachtigh aen te gaen : en mits hy daeghlijcks leert † met lapjens t'eten 't leer, vol honigh-raedt gesmeert, ten ondergang uws ziels, soo wilt voor al wel wachten † te hooren naer sijn leer ; maer wilt uw heyl betrachten, met d'ouwe quâ gewoont te schuwen als de pest †, op dat ghy niet en komt te vallen, op het lest, in 't onverwinn'lijck quaedt van doodelijcke sonden † : daerm' eens gewortelt in, soo vast aen blijft gebonden, dat, sonder d'hulpe Gods almachtigh, swarelijck † daer uyt te koomen is ; laet staen gevarelijck uw ziels behoudenis hier namaels te bekoomen † : des wilt g'u selven niet verliefen, als d'onvroomen, ontwaecte, en maeckt dat ghy steets op uw hoede zijt †, terwijl de goede Godt sijn hulp, sijn gunst, en tijd * aenbiedt, om eeuwigelijck sijn heerlijck

* *O Domine quid est homo? quod magnificas eum, & quare
æpponis erga illum cor tuum. Psal. 105. 2.*

Rijck te winnen †, met maer alleenlijck dat quaedt niet meer te minnen, daer g'in gevallen zijt, en, door uw quâ gewoont' †, noch meer en meer in valt, en geen berouw van toont.

Noodt-hulper! die mijn noodt bekent zijt, en mijn lijden †, in 't geen ick daeghlicks lijd', en niet vermagh te mijden, van wegen de natuur; te reê in 't quaedt, te traegh † in 't goet: verleen uw hulp, op dat ick alle daegh haer kranckheydt eenighsins vermagh te booven koomen †. Ghy weet, mijn Godt! hoe my die hebben ingenoomen, en, door een quâ gewoont', als in sement geset †: Ja hoe mijn swacke ziel noch is en blijft besmet, door 't dagelijcks versuym mijn sonden te versuymen †; haer beterschap met rouw te beet'ren noch te schuymen. Ey Heer! verlost my van de swackheên mijns natuur †, die door uw dierbaer bloedt my hebt gekocht soo duur, als door uw bitt're doodt d'onfael'ge doodt verdreeven †, om naermaels salighlijck, en sonder eynd te leven. Dat gunn' uw goetheydt ons, en alle menschen oock †, die, om uw naems wil, graegh verlaten 's werelts roock.

P S A L M 56. v. I.

Erbarmt u mijns, ô Godt! daer booven,
 Erbarmt u mijns, aldus verschooven,
 Met al te weynigh schijns,
 Van eens nyt 's vyandts klaeuw te raecken,
 Die na my wacht mer open kaecken.
 Mijn hert verslouwt, ontfermt u mijns!
 Tot u, mijn Godt, kom ick nu vluchten!
 Verhoor mijn arme beê en sichten,
 Ghy zijt daer ick my op vertrouwen,
 Soo lang het schildt van uwe vlogel
 My slechts beschut, vrees' ick geen vogel,
 Die my sal grijpen met haer klouw, &c.

Den 13.

*Omnibus in rebus Christi praecepta sequare;
A te projicias facta aliena procul.*

Behaegh uw Heer en Godt in all's.
Eens anders doen schuyf van uw hals.

Wilt alles naer Godts will' en wet wel overwegen †; *de minste smet uw's ziels, uyt 's hertschen grondt, uytvegen. Set alle quaet vermoên van alle menschen af †, en wat u niet aengaet, dat selvig' niet bestraf: Elck wied sijn eygen hof, daer valt genoegh te wyen †, 't geen tot sijn zaligheydt kan strecken en gedyen. Och! of men sagh soo reê een balleck in ons oog †, als wy een splinter sien in het gesicht, om hoog, van anderen te staen! men sou soo niet vergiffen † ons eygen vuyl bedrijf en sonden uyt te wiffen. Ey maer een deughtsaem mensch niet lichtelijck gelooft †, het geen een ondeught seydt, die's anders eer be-rooft, om sijn gebreck en vleck daer soo meê te verschoonen †; maer schandt-vleckt sich te meêr, hoe min hy kan betoonen, en klaerder als den dagh aenwijfen dadelijck †, het geen hy woordelijck uytgaf. Soo schadelijck, en b'halven dat hy doet de gruwelijckst sonden †, soo is hy soo veel noch te meêr aen straf gebonden, hoe min hy weêr om geeft, of geven kan het geen †, 't welck hy gestoolen heeft door loogen-tongsche

* *Estote perfecti sicut pater vester caelestis est.* Matth. 5. 48.

reën : doch segh, hoe zift ghy mensch soo loos, soo boos van sinnen †, dat uwe kranckheydt 't quaet, eer dan het goet, wilt minnen? ja dat ghy stip en pal hartneckigh op den fin † van uw gevoelen blijft, als op sijn webb' de spin, die naer een vliegh omsiet, te gruwelijck gebeeten †, tot dat hy sulck een proy magh voor sijn spijsse eeten. Wie quaedt van iemant spreeckt, die is een lasteraer †, behalven dat hy sich verstoont een loogenaer; soo niet eer selfs van dien heel op sijn zeer getreden †, op wien hy valschelijck sijn loogens uyt derft smeeden : ja brandt-merckt heel sich selfs, en stinckt voor Godt en mensch †. Dies ! wie ghy zift, die naer uw welvaert tracht, en wensch, wilt niemands naem of faem oyt met uw ¶ tong verscheuren †, noch hooren na die tong, waer door ghy mocht verbeuren 't geen Godt den ooren heeft, tot straffe, toegeluyt †, met seeckere verlies van hare zaligheydt. Hoort naer een deughtsaem man, berucht van een goet leven †, waer door ghy Godt behaeght, en u tot deught mooght geven : dies g'u soo tijdelijck hier, als eeuwigh na, verbly †. Dat gunn' sijn goedtheydt u, en my, en wie het zy : * Ja selver ook die 't quaetst oyt van ons dorsten spreecken †. 't Gebedt des Heeren leert vergeeven, niet te wrecken.

¶ *Testis falsus non erit impunitus; & qui mendacia loquitur non effugiet.* Prov. 19.

* *Diligite inimicos vestros, bene-facite his qui oderunt vos, & orate pro persecuentibus, & calumniantibus vobis.* Matth. 5. 44.

Si esuriverit inimicus tuus, ciba illum: si steterit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput ejus, & Dominus reddet tibi. Prov. 25.

P S A L M 39. 7. I.

Ick heb voor my genoomen,
 Met eenen vasten wil,
 Voortaan mijn tong te toomen,
 Mijn mondt te houden stil:
 Des ick, door haer, geen sonden
 Oyt meer bega: wijl ick
 Voor my sie, t'aller stonden,
 Der goddeloosen strick, &c.

SLOT-GEBEDT

DES

EERSTEN DEELS.

Godt! geveer aller gaven, die, door
 verlichtinge des Heyligen Geests,
 de herten der geloovigen onder-
 wijst ter zaligheydt, en haer geleyt tot de
 eeuwighbeydt, gunn' en geeft my, dat ick,
 door den selfden Geest, soo eyndigen magh
 een tweede Boeck, als ick, u naem ter eeren,
 het eerste begoft, en't selfde nu volbrocht
 heb; dat smecken wy ellendigen u, die soo
 veel goedts ons hebt gedaen, noch doet, als
 wy in't minst noyt kunnen weer vergelden,
 of

of vergoën. Geeft, Aldergoedste, geeft dat, door uw hulp, uw welbehagen zy volbracht, 't geen ick de dagen mijner leven wil betrachten en bewercken: Beroert doch, Heer, mijn ziel, bestiert mijn sinnen, will', en's herts genegentheên, terwijl ick, t' uwer eer, tot grootmaking uw's heyligen naems, met uwen will' aenvangen wil het tweede Boeck der Kruys-leer ter zaligheydt.

Notam fac mihi Domine viam tuam quâ ambulalem, quia ad te levavi animam meam. Ps. 142.

VERTOORN
D A T
T W E E D E B O E C K .

Z O M E R .

V E R T O O G H

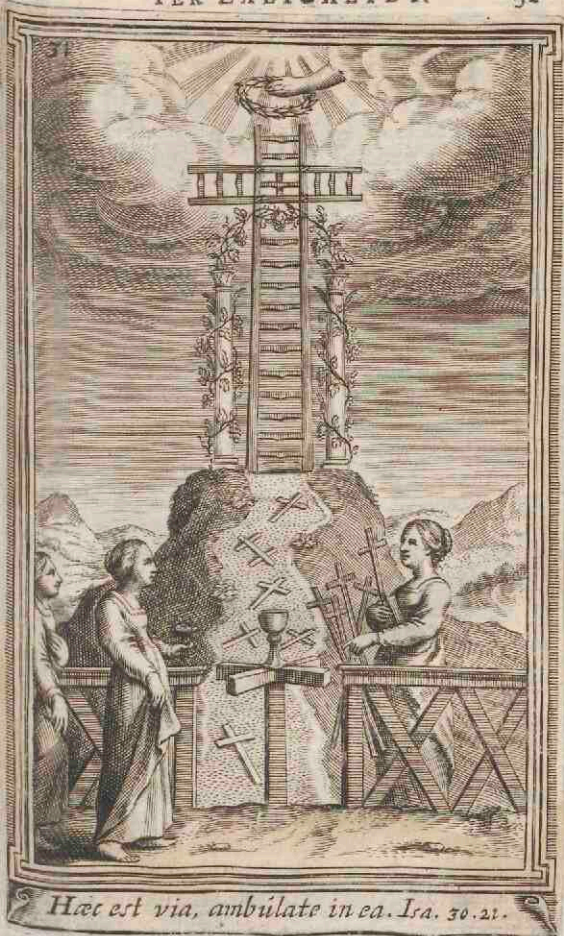
D E Z E S

Z I N N E B E E L D S.

*'t Oprecht Geloov', gedaelt van boven neer,
Aenwijst een wegh, vol kruysen, door haer Leer:
Vraeght ghy waerom, en wilt ghy my geloven?
Ick segb: sy wijst, daer door, uw' heyl na boven.*

Arcta est via quæ ducit & vitam.

Hæc est via, ambulate in ea. Isa. 30. 21.

D E S
K R U Y S - L E E R S
T W E E D E
B O E C K
T E R
Z A L I G H E Y D T.

*Calicem salutaris accipiam, & nomen Do-
mini invocabo. Psalm. 115. 4.*

Den 14.

*Ne cures quid de te, quid quisque loquatur;
Huic uni studeas, crimina pelle tua.*

Gedenckt niet wat men van u seydt;
Maer heelt al uw gebrecklickheydt.

SYt noyt bekommert wat de menschen van u spreecken †; maer hoe ghy eerst en best sult breecken uw gebreken: is't dat ghy sonder vleck uw Heer en Godt behaeght †, die sal wel maecken haest dat niemandt van u klaeght; noch dat geen mensch u quaedt sal doen, of tegen wesen †; Gods mogentheydt vermagh all' onlust te geneesen: * Dus acht 'et niet een

* *Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint & ejecerint nomen vestrum, tanquam malum, propter Filium hominis. Gaudete & exultate, ecce enim merces vestra magna est in caelis. Luc. 6. 22.*

zier wie dat u tegen is †, soo ghy maer schickt dat het met Godt ter degen is; weest seecker en gewis hy noyt u sal vergeten †: die Schuttheer steets beschut sijn kindt van goê geweten; laet niemant in 't verdriet: hoewel het somtijds lijkt † dat men verlaten is, ja dat Godt van ons wijckt, (als wetende wanneer het nutst is d'handt te geven †) soo geeft hy, hallef doot, ten onvoorfenst, weêr leven. Verlaet u dan op Godt, die geen verdrucking geeft †, noch liiden sonder vreught; maer die gedurigh heeft, op uw behoudenis, sijn waeckend' oogh geslagen †. Godt wil alleen dat ghy ootmoedigh sult verdragen het geen hy u toefendt, om hem gelijk te zijn †, om na te vollegen sijn liiden en sijn pijn; sijn Godtheidt selver heeft de bitt're doot geleden †, en waerom anders doch, als om hem na te treden? Hoort wat sijn Heyligh Woordt ons schriftelijck vermelt: * *Het Rijk der Hemelen dat lijdt een groot geweld, en de geweldigen die sullen het behouwen †*: te weten, die vol snarts geduldelijck vertrouwen op Christus, d'Heere God, verdragende het all's † (als hy wel eer sijn **K**ruys) lijdtfamigh op haer hals.

Mijn Leydts-man en mijn Godt! die my hebt voor-getreden †, door duysent doorenen van alle bitterheden, verleen' my kracht, dies ick vemagh te volgen na †, waer uw begeert' en will' my immers, vroegh of spä, heen hebben wil; ick wensch geen ander

* *Regum colorum vim patitur & violentia rapiunt illud,*
Matth. 11. 12.

† *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare,* Joh. 2. 6.

tocht, als 't strijden †, noch geen wegh anders in te slaen als die van lijden: op dat ick namaels daer met u verblijden magh †; alwaer te vinden is dien held'ren dagh van eyndeloose vreught, bereydt voor alle zielen, die, met een lijdtlaem hert, geboogen, voor u knielen.

P S A L M 24. V. I.

Naer u verlangt mijn hert, ó Godt!
 Ick hoop op u; voor schand' en spot
 Behoed' my t'allen tijden:
 Dat nimmer haer verblijden
 Mijn vyanden, tot mijner schandt;
 Maer reyckt, die op u wachten, d'handt.
 Schand', spot en hoon moet raken
 All' die u oyt versaken, &c.

Den 15.

*Tranquille vivas, animos damnato feroces;
 Nam petere ulterius, non sapientis erit.*

Mint eenfaemheydt, en dwingt uw rochten:
 Noyt iets soo feer de Wijfen iochten.

Soeckt een bequame tijd, en stille eenfaemheydt †, in 't dienen van uw Godt; schuwte de gemeensfaemheydt van sulcke menschen, die haer' menschedom niet gedencken †, wanneer den aerts Tyran hen, op het minste wencken, met schijn van eenigh goet, soo lichtelijk bedrieght †, als hy wel vaerdigh selfs haer in sijn netten krijght. Bewandelt goede liên, die 't rechte padt door-wand'len † van suyv're vrome deugt, die in haer wegh steeds hand'len van
 Godt

Godt te volgen na, * de sonden af te staen †, vermanende geen quaet voortaan meer te be- gaen om al het werelts-goedt : daer sult g' u wel by vinden †, en best den losen strik van alle quaedt ontbinden : ick weet voorwaer ghy 't eeuwigh u bedancken sult †, ja dat uw geest met stage vreught sal zijn vervult, soo namaels, als nu hier. En is 't ghy, t' uwer voordeel †, een goede uyt-spraeck wenscht in Godts gestrenge oordeel ; wacht sijn vergrammenis te halen op uw hals †, met wegen in te slaen die quaedt zijn ofte vals ; gelijk de sulcke zijn, met boos' liën te verkeeren †, en van geen deughtsaem mensch de deught te willen leeren : Ey ! wie Godt vinden wil, die soeckt hem uyt 't gedrang † van 't wereltsche gewoel ; die houdt voor al in dwang de tochten sijns gemoedts ; die haeck alleen te wesen †, en, met een boexken in een hoexken, God te vresen ; hem te beminnen en te dienen boven al † ; des werelts ydelheên te achten niet met al.

O Alderhooghten ! die door negen heyl'-ge Chooren †, van duysent Engelen, by al u uytverkooren, uw lof steeds brommen hoeft in 't Nieuw-Jerusalem †, vol melodijs vervult : laet hooren my uw stem (wen ick my eenigh vin, om u alleen te vinden †) met sulck een soetigheydt, als ghy uw wel-befinden voor vast belooft en gunt, die eensaemlijck alleen †, in d' eensaemheydt, u heel betrachten ; anders geen, alleen, en anders geen moet Godts naem zijn verheven †, die ons hier leenen wil een soet, eenfamigh leven, en namaels 't rijckste Rijck ; waer hy, gebenedijt, en boven al geloofd moet zijn, van tijdt tot tijdt.

* *Hac est porta Domini, jussi intrabunt in eam*, Psalm. 117. vers. 19.

P S A L M 19. §. I.

Mijn ziel op Godt, in stilheydt, wacht,
 Hy helpt my uyt genade:
 Mijn trooft is hy, en al mijn kracht,
 Mijn toevlucht vroegh en spade;
 Hoe schrickelijck dat ietwes zy,
 Van aensien of van wesen,
 Is Godts almogend' handt voor my,
 Soo hoef' ick niet te vresen, &c.

Den 16.

*Impurus cultus divini numinis atram
 Nequitiâ mentem mordit, & uris atrox.*

Een sondaers vnyl gemoedt
 Gedurigh knaeght en wroet.

A Ch mensch! hoe wordt ghy daeghs soo goddeloos gedreven † tot soo veel boosfigheên, daer ghy wel weet uw leven soo bros en los te zijn, als immer weer of windt †, 't geen alles, met een gons, ten onvoorsientt verslint? Behalven dat daer by ons' wroegende geweten †, van 't innerlijck gemoedt, het quaedt noyt doet vergeten: (maer knagende altoos aen 't eens bedreven quaedt †, als een Prometheus gier, die niemandt rust en laet) soo leeft men nimmer vry van doodelijcke schricken †, die om en om ons lijf haer schijnen heen te stricken. * Het recht onschuldigh hert vreesst duyvel, doodt noch hel †; hy, die sich schuldigh kent, voed eeuwigh een gequel: al 't welck voorwaer aen elck behoort genoegh te wesen †, om d'ondeugt selver meer,

* *Si ambulavero in medio ambrae mortis non timebo malum, quoniam tu mecum es*, Psal. 22. 4.

als hel en doot te vresen. Gelijk de deught
 weerom meêr waerd behoortte zijn †, als
 eenigh goet, dat iewers Zon of Maen be-
 schijn; vraeght iemandt my waerom? dat
 laet ick die bedencken †, en melden so hy kan,
 wien Godt belieft te schencken tien duysent-
 mael meer tongs als ick of iemandt heeft †, die
 oyt ter werelt was, of nu ter werelt leeft; wie
 meld het geen noyt oogh en sagh, noyt oor en
 hoorden †, noch in gedachten viel? waer vin-
 den wy de woorden die ons eens sullen half
 maer uyt en het begin † van deugds-beloonin-
 ge? Voor my, daer ben ick in soo veel als niet
 met al, soo als oock alle menschen †. Ha! soo
 ick iets vermoght te krijgen door het wen-
 schen, ick sou niet wenschen meêr, als dat ons
 mensch alleen † een straeltjen van haer sagh,
 hy sou, met ieder een, niet anders soecken oyt
 als haer geheel te minnen †, ja 't gantsche
 menschdom sou betrachten en versinnen dry
 Tabernakels daer te maken; waer't gesicht †
 hen half gebeuren moght van sulck een he-
 mel-licht, als dry Apostelen, wel eer, door
 Christum sagen †, daer scheppend' in een
 noyt gesien, gehoordt behagen.

O al-verquickend' Licht! die in dat eeuwich
 licht †, van u geschapen, sit: wy bidden, scheidt
 en sticht in ons de minste straël van kennis, om
 te kennen † ons' lichteloofse ziel naer't held're
 licht te mennen; waer g' in 't geflicker bralt,
 van 't al-doorstralend' licht †, oneyndelijck in
 all's, bekrant met het gesicht van hondert
 duysende blinckende Zeraphijnen †, die, met
 een volle Choor ontalb're Cherubijnen, be-
 trachten dat in all's uw wille daer geschiet †,
 als ick hier wensch, op mijn verfoeck, en an-
 ders niet.

P S A L M 31. V. I.

Wel zaligh magh men sulck een achten ,
 Wiens schuldt Godt niet houdt in gedachten.
 Wel hem, dien Godt ontlossing doet,
 Van sonden reynight sijn gemoedt ;
 Om 't swijgen van mijne geweren
 Was my 't gebeent' schier op-gegeren ;
 Maer doen ick kreet den dagh ten end' ,
 Doen voelden ick eerst mijn ellend' :
 Ja doen sijn handt my over-druckte ,
 Vond' ick dat all's my wel geluckte , &c.

Den 17.

*Nil datur in mundo majus virtute, beatas
 Hac homini sedes post sua fata dabit.*

Niet dat ons meêr verheught,
 Als ware sijn're deught.

DE ware deught geeft vreught, voor al
 een klare blijck, † hoe dat m' in haer
 steets vindt een volle hemelrijck : ja wie haer
 onderhoudt met een oprecht geweten †, be-
 komt hier sulck een schat, die niet is af te me-
 ten met eenigh tael noch tong; sy lijdt gewil-
 ligh graegh † dat 'er te lijden is; sy vindt haer
 alle daegh geharnast, en versterckt, om niet
 min te verblijden †, als om de wille Godts te
 strijden en te lijden; waer dat de worm
 weêr van een vuyl onrecht gemoedt †, gedu-
 righ knarft en knaeght, soo om 't versuynde
 goedt, als om 't bedreven quaedt : daer het in
 sichijnt te smooren †, door d'onrust die 't ge-
 voeldt van acht'ren en van vooren, wanneer
 't gedenckt, dat Godt mocht komen onver-
 wacht †, (van oly onvoorlien) als een dief in der
 nacht.

nacht. Doch schoon 't somwijlen schijnt geest-rustelijck te wesen †, gantsch niet onrustelijck in 't minst, noch iet te vresen, gelooft het niet; 't is schijn die 't hert van binnen quelt †, en meêr vergancklijck is, als dien sy 't hert ontstelt: ghy zijt dan, wie ghy zijt, soo ghy niet wilt gelooven † de ware vreught alleen te komen ons van booven, soo segh ick dat ghy doolt: dat all's hier niet meer is †, als 't geen ghy schijnlijck van den schoonsten Appel gis: dewelck van buyten schoon, van binnen vaeck valt mottigh †, ick derf niet seggen schier pier-steeckigh, of heel rottigh. Gedurigh wel te doen is een geduur'ge vreught †. * Geheel met Godt te zijn geeft ziel-rust en geneught. De minste by den mensch, den meest voor Godt te wesen †, en van geen aerteling te willen zijn gepresen, dat is het hooghste goedt, het aldersoetste soet †, 't geen immer komen kan in 't ongerust gemoedt.

Al-zegenaer! mijn Godt! wy bidden u, wilt storten † een zegen-vreught in my, op dat ick af magh korten d'onzegen-vreught mijns ziels, die ongesond my houdt †, tot noch toe al te lang, door meenigh vrees, benout. Verleen ons sulcks doch, Heer! ons, die uw naem verlangen †, hier namaels eeuwichlijck, met duysent vreught-gezangen, hoogh-loffelijck, vol lofs, te roemen over al † uw hemel-tranfsen heen, waer het u best geval, of meest behagen moght gebenedijt te wesen †, van die g'aen ware deught geholpen, hebt genesen.

* *Qui adheret Deo, unus cum eo spiritus efficitur.*
1 Cor. 6. vers. 17.

P S A L M 102. V. 1.

Heer wilt ons' smeecken togh verhooren!
Laer komen mijn geschrey ter ooren.

Heer ! schuyt, in tijden van verdriet,
Voor my uw troostigh aenschijn niet ;
Neemt acht op my, en hoortme steenen ;
Mijn dagen zijn, als roock, verdwenen ;
Mijn mergh en beenen heel verdort,
Ja selfs, als hoy, ter neer gestort, &c.

Den 18.

*Tartareum monstrum facies, tetrasque Charybdes
Horrens, damnosa garrulitate vacet.*

Wie eeuwigh niet verdoemt wil zijn,
Die schuw quaedt-sprekentheys fenijn.

I Ck schenck u, Leser, hier de dry-mael sefte
Sport †, die na den Hemel streckt : indien u
iets noch schort, soo treedt maer vorder aen,
daer volgen noch meer treden †, waer door
men komen kan in 't eeuwigh zaligh Eeden :
daer volgen, die ghy moet beklimmen naer
om hoogh †, wilt ghy dat van uw ziel geen
Hellenaer sich boogh oyt heer of vooght te
zijn ; doch vraeght ghy my by desen †, wat
sporten, of wat ziels-gerechten 't mochten we-
sen, waer door uw ziel geredt, gespijst, ge-
laeft mocht zijn † ; magh ick het seggen ? 't is
quaedt-spreckentheyds fenijn te schuwen als de
* Pest, geen achter-klap te luyt'ren † ; maer
eêr en meêr, dat 't is of wesen mocht, verduy-
ft ren. Doch wie sijns naestens eer belieghet, de
deught benijdt †, die toont en tuyght hoe hem

* *Qui custodit linguam suam custodit in angustiis animam
suam, Prov. 21. 23.*

d'onwetenheynt berijdt. * Het qualick spreken deen noyt eereclijcke lieden † ; d'onwijfen elcks eens eer berispen en benieden : dus booswichts, fy ! hoe groeyt ghy soo in achterklap † ? of weet ghy niet ghy 't bloedt uws even-mensch af-tap ? ja dat ghy Christus weêr koomt in sijn aensicht spouwen † , een rieten Scepter hem al lacchend' voor' te houwen ? ick swijgh van achteren met handt en vuyft te slaen † ; doch weet ghy 't niet ? soo weet het nu, en wilt voortraen u wachten iemandts eer, door logen-tongsc̄he reden † , als onvergoedelijck , met voeten te vertreden ; ¶ noch selfs niet lenen 't oor na 't geen m' ook waerlijck meldt † , veel min het geen met glimp van reden is verselt. Een uysterlijcken schijn, vernist met glans van reden † , maect selfs een logen waer, ja schier d'onmooghlijckheden ; dus, bent ghy wijs, geloofse niet, sy zijn wie 't zijn † , die selfs de minste blijck maer geeft van sulck fenijn ; ruckt eer uw tong ten monde uyt, ja snijt uw ooren † veel liever af, als dat g'oyt spreekken soudt of horen naer achter-klappigheydt die daer een booswicht stroyt † , of uyt vermetelheynt, waer hy sich meê vermoyt ; of uyt gebetentheydt, van eenigh hoon gebeten † , of wel door nijdigheydt verwonnen en beseten ; ick derf niet seggen schier door groote plompigheynt † , die all's voor wijsheidt acht wat dat de tonge seydt.

Godt ! die mijn Hoeder zijt, wilt soo mijn sinnen hoeden † , dat d'alderminste schijn, van eenigh quaedt vermoeden, noyt door mijn ooren kruypt in 't licht-

* *Verbum mendax justus detestabitur impius autem confundit & confundetur, Prov. 13. 5.*

† *Quasi qui apprehendit umbram, & sequitur ventum, sic & qui agtendis ad visa mendacia, Eccl. 34. 2.*

geloovigh hert †, noch dat mijn tong's geluyt
geen mensch oyt eert of smert; maer dat sy
strecken magh voor een goê Leer en leyfster †,
ter eeren uwe naem, betamende een Meyster.

P S A L M 108. V. I.

Godt! die mijn lof, mijn eer zyt, en mijn al:
Ey swijgh niet meêr, een over-bitt' re gal,
Van loofse booseronge-kout,
Men over al op my uytspout.
De laster-mondt braeck't een vergiftigh spogh,
En stelt te werck sijn logens en bedrogh.
Tor mijn verdrier de bitse nijdt
Sijn tijdt, in achter-klap, verslijt.
Men brandt-merckt heel mijn eer van alle kant.
Elck saeyt sijn vuyl vergift tot mijader schandt, &c.

Den 19.

*Fundamenta Domus Aeternæ stravit, & ampla,
Cujus spes certa est in bonitate Dei.*

Geluckigh heeft den man gebout,
Die maer alleen op Godt vertront. *Psal. 1.*

IN dien de Heere Godt alleen ons' oogmerk
waer †, en wy eer meermaels niet, in noodt,
in doodts gevaer, de hulpe van den mensch,
tot onser troosting, sochten †; wy souden niet
soo licht verdwaelt, als onbedochten, verval-
len in 't beslagh van wederspannigheydt †,
wanneer Godt d'Heer ons iet moght hebben
op-geleydt, tot onser zaligheyt nut-lijdgigh
om te lijden †; maer, ach! wy setten al * Gods
hulp, en troost ter zijden: soeckend' uytwen-
delijck, en niet inwendelijck †, t'ontgaen de

* *Benedictio Domini devotes facit, nec sociabitur eis afflictio.*
Prov. 10. 22.

stricken, waer den droes, behendelijck, ons' arme ziel meê soeckt in 't vlamigh hof te slepen †, om haer soo gruwelijck, als eeuwich daer te strepen met swepen, die, van vier en enckel vlam gesmeedt †, gedurigh stroomen doen een stroom van bloedig sweet, vermengelt met een vloedt door-gaens van tranigh huylen †, 't welck met de naerste galm door-klinkt de helsche kuylen. Dus, Christ'nen, wie ghy zijt, eer ghy fulcks namaels lijdt †, hangt Jesum Christum aen; bemindt dien u bevrijdt alleen, en anders geen: uw Schepper wilt vertrouwen †, die trouwelijck sijn trouw wil aen sijn schepsel houwen, 't welck hy geschapen heeft, en, door sijn bitt'ren doot †, den vryen wegh gebaent naer vader Abrams' schoot: daer alle vreughde is soo oneyndlick te vinden †, als onbegrijpelijck voor all' ons' aerdsche blinden.

O Vader Abraham! die Lasarus verquickt †, terwijl den rijcken Vreck van dorst en honger stickt: sla uw barmhertigh oogh op uwe schuldenaren †, beteugelt en verstroyt ons' zielsgeweldenaren, dat bidden wy u, Godt, op dat niet werdt vernielt † het aerde-werck, dat door uw afem is bezielt, en van uw eygen hand soo heerelijck geschapen †, naer uw gelijckenis, als geen van d'hemel-knapen; die loffelijck uw goedt, door duysent Chooren heen †, ophalen eeuwichlijck alleen, en anders geen. Alleen, en anders geen, mijn Godt, moet ick u loven †; verleen my dat ick raeck dien zielen-diefte boven.

P S A L M 55. V. I.

O Godt ! erbarmt u over my,
 Mijn vyandt komt aen boordt my klampen,
 Helaes ! ick ben geheel in ly,
 Hy derft my op het hert steets stampen,
 En onderdrucken dat het knerft:
 Hy groeyt en bloeyt in mijn ellenden;
 Hy, die mijn bloedt ter keel nytperft,
 Ach Heer ! laet die my noyt heel schenden, &c.

Den 20.

*Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit
 Mania, nec virtus altior ire potest.*

Die sijn genegenheên verwindt,
 Is wel de sterckste die men vindt.

Die hier sich self verwindt, die lijden kan en mijden †, sal naermaels warelijck verheugen en verblijden, soo als die trouwelijck sijn Godt en Heere dient †, verblijven eeuwigelijck Godtsuyt-verkoren vriendt: gevoelende in all's een overvloedt van zegen † in sijnen schoot gestort, gelijk een vloedt van regen, dien het stick-dorstigh veldt ten minnelijckst besproeyt †, waer af 't verwelckt gewas weêr leven krijght, en groeyt. Maer een faeck is 'er, ach ! die vaeck ons doet beletten †, dat wy ons' yver in 't gemeen ter zijden setten; waer s' oyt d'aenlockfelen, van 's werelts lieve goedt †, bedriegelijck vertoont aen 't lichtverleydt gemoedt: 't welck sich van alle pijn, van strijdens moeylichheden † so lichtelick afkeert, als 't schrickt voor d'hardighen, waer 't van natuur in 't minst meê hart bestreden werdt †; maer evenwel niet min, hoe men hier

hier meêr volhert, en strijdigh strijdt, hoe meer men namaels heeft te wachten†, *t geen oogh gesien, noch oor gehoort, noch ingedachten eens mensch gekomen is. Ha! soo een Christen hert † het lijden Christi wist, en wien hy sondigh sart, en naer de oogen staeck, sou willigh t'aller sonden † eer lijdigly lijden all's, als immer meer die sonden in t minste weer begaen, daer t lijdtfaem Lamme Gods † soo lijdtfaemlijck voor leê, tot t uysterste des doodts, doen d'alderlaetste drop sijns heyl'ge bloedts-vergieting † hem meê geschoncken wierdt, tot sijner heyls-genieting.

O Lam! ô stercke Leeuw! dien ick met recht alleen † mijn Heylandt noemen moet; alleen, en anders geen, als die t my alles gunt: 'k bidd' om dijn bitterheden †, dien g'aen den standaert hebt van t *Kruys* voor heen geleden, ontfermt u mijns, en scheldt de bloedschuldt, van mijn schuldt †, my sondigh mensche quijt: hebt meêdoogh, hebt gedult, maekt onse rijm-tong los, op dat sy steets magh roemen † al juychende uw lof: ick wil Godt eeuwigh noemen mijn welvaert, en mijn troost; sijn goetheydt, boven al †, trompetten door het ruym van t wijde werelts-dal. Vergunn' ons, Heer! de macht om sulcks oyt te vermogen †, die daer oneyndlick zijt in goetheydt, in meêdogen, in lijdtfaemheydt voor al: dat smecken wy te saem †, Al-gunner, goedste Godt! ter eeren uwen naem, die so gedurighlijck gebenedijt moet wesen †, als onophoudelijck verheven en gepresen.

* *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quae preparavit Deus in qui deliquit eum,*
1 Cor. 2. 9.

P S A L M IO4. V. I.

Belijdt met zang, den Heer, uw Vader :
 Aenbidt, en roept zijn naem te gader ;
 Trompettende, in 't heydendom ,
 Zijn wond're werreken al-om.
 Huwt keel met snaer, om te vermeerren
 Het lof van Godt, den Heer der heeren :
 Laet hooren alle vreught-geschal ,
 Tot sijner glory over-al.
 Verbreydt diens naem met hoger toonen :
 Wie 't namaels eenwigh sal beloonen , &c.

Den 21.

*Quod non vis fieri tibi, tu ne feceris ulli ,
 Sera mali tacitis pœna venit pedidus.*

De maet, daer men meê meet ,
 Die staet weêr al gereet.

Die vreê van and'ren soeckt, moet eerst te vreden setten † zijn eygen selfs gemoedt, en meest voor al wel letten hy niemandt ong'lijck doe, ¶ op dat hem niet geschiet †, of toe gemeten werdt, dien weêr-maet sijns verdriet: 't geen God geschieden laet, om elck een waer te schouwen †, dat men zijn handen van een ander t'huys moet houwen. God d'Heer vergeefs niet seyt: * *Wie met den swaerde staet †, sal door het swaerd vergaen*; daerom ick bidd', verlaet die boosheên uws gemoedt, wilt u tot Godt begeven †, om soo wel nu gerust, als na in vreught te leven. Ey segh my aerteling, van aerd' en stof gemaect, hoe komt het

† *Quod tibi non vis fieri alteri ne feceris.*

* *Iustus est Dominus & velle Judicium suum*, Psalm. 118. verl. 137.

quaedt-doen u veel meêr als 't goedt-doen
 smaect? of lust u d'onlust meêr als het blyru-
 ftigh leven †, dat g'u tot quâ lust eer als tot goê
 rust wilt geven? En weet ghy niet, voor een
 * die wel te vreden is †, dat het een Paradijs
 voor hem beneden is; ja dat hy namaels heeft
 een hemelrijk te wachten †, daer steets te
 vinden is het geen noyt in gedachten van men-
 schen is geweest, noch immer komen sal †; soo
 als in tegendeel d'onrustige voor al weêr te
 verwachten heeft, met geen tong af te ma-
 len †, dien gruwelijcksten pijn van d'helsche
 zolpher-zalen: waer een gedurigh tandt-ge-
 knars te vinden is †, mits steets daer weêr op
 nieuws den droes te binden is, en dat al sonder
 geenige berichting †, die 't hert verstrecken
 mocht tot eenige verlichting? 't Is dan een
 zegen Godts gerust van hert te zijn †: in 't on-
 gerust gemoedt daer glinst noyt sonne-schijn;
 maer een betoogen licht, vol groove donder-
 slagen †, die, onophoudelijck, d'onrustige
 steets plagen.

O stercke Donder-heer! die, met een volle
 macht †, vermeerdert en verheft die stadigh
 op u wacht; en wederom vernielt die ongeru-
 ftigh leven †, met sich tot alles quaedts gedu-
 righ te begeven, weêrstrevend' uw geboôn:
 verleen ons in 't gemoed † een sulcken held'-
 ren lucht, die stil, die soet en vroed uw Maje-
 steyt behaeg', dat bulderende buyen † mijns
 sonden my niet in het eeuwigh graf beluyen,
 daer bidd' en buyg' ick om, ter eeren uwen
 n em †, Godt Vader, en Godt Soon, Godt
 Heyl'gen Geest te saem: die vander eeuwig-
 heydt gebenedijt moet wesen †, en onweer-
 gadelijck verheven en gepresen.

* *Gloria nostra est testimonium conscientia nostra*, 2 Cor. I. 12.

Godt! die de werelt stiert, en wolcken,
 Dat sich verheugen alle volcken:
 Elck eylandt heft het oogh om hoogh,
 Waer d'Almacht sit in 's hemels boogh;
 Schoon s' is bedeckt rontsom met wolcken,
 Met duyffernis in 't oogh der volcken,
 Noch staet Godtsrecht en oordeel vast,
 Dat op geen gunst, nocht' ongunst past, &c.

Den 22.

*Vt pestem fugias socios adhibere malignos:
 Namque picem turpem vix sine labe premes.*

Den omme-gang van ieder een,
 Die is ziel-schadelijck gemeen.

HOort mensche, wie ghy zijt, by veelder-
 hande menschen †, soo ghy 't verstondt,
 soudt ghy soo licht geen omm' gang wenschen:
 vraeght iemandt my waerom? de reden zijn
 'er veel †, die mijne swacke pen niet half, laet
 staen oyt heel, af-schrijven sou; ick wil alleen
 dit elck wel seggen †, 't geen niemandt my in
 't minst met reden kan weêrleggen: dat, tot
 behoudt des ziels,* al wat men werelts mint †,
 niet min gevaerlijck is, als Noordtsche koude
 windt den vruchten schadelijck. Wat haelt
 men uyt de Kroegen †? my segh, iet anders
 schier, als stadigh knagen, wroegen van
 meenigh ydel woordt gesproocken, of ge-
 hoordt †? waer dat men lichtelijck verleydt
 heeft en verfloort sijn naesten, of sich self: ick
 wil nu niet van sweeren †, van last'ren, schee-
 ren iets, noch van 't onnut verteeren ophalen

* *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum & in via peccatorum non sedit, & in cathedra pessilentia non sedet, Psal. 1. 1.*

aen den dagh; hoe fulcks aen God mishaeft †, kan elck sien in de Schrift, waer Sodoma geplaecht, Gomorra heel en al, door 's hemels zolpher-vlammen †, ten grond' toe zijn vergaen: dat meêr niet als de stamme van Loth behouden wierdt; wiens swacke vrouw, tot straf † haers overtreding, kreeg een sout-steen voor haer graf. Maer ach! hoe meenighmael, hoe licht is 't dat wy mallen †, door 't overtollich nat, in sonden te vervallen, die de gebooden Godts gantsch tegenstrijdigh zijn †; behalven dat sy, met haer doodelijck fenijn, den teêren jongeling gemeenelijck heel dooden †, of wel, ten alderminst, tot vuyle lusten noden. Of segh my, dwase mensch! meent ghy uw sware geest †, by 't licht-makende nat, te brengen op den leeft uws ziels-gerustigheyt? ghy mist in uw vermoeden †: geen kroeghs-geselschap sal u immermeer vergoeden, noch weêr doen vinden 't geen, door uwe losheyt, daer † verlooren is met ziels-verdoemenis gevaer. Soeckt Godt, eensfamelijck, in eenfaemheydt te vinden †, die sal 't benaude hert van al sijn last ontbinden, en walgen doen van 't yl: waer meê de helsche fiel † uw lust onlustig voed, ten ondergang uws ziel: dien hy, in 't volle nat verfoopen, laet versincken †, om dat sy eeuwigelijck voor Godt noyt soude blincken.

O Zegenaer van all's! mijn al te goeden Godt, gunn' my uw zegen soo, dat 't ongezeigent rot, die in den swarten poel van duysterissen sitten †, noyt swarten mijne ziel; maer wilts' eêr reynigh witten: dat bidden wy u, Heer, op dat sy, klaer en wit, hier namaels komen magh daer g' in uw volheydt sit.

* *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiae non sedit,*
Psal. 1. 5.

P S A L M 57. V. I.

Erbarmt u mijns, ô Heer!
 En stort een volle zeegen neêr;
 Verjaeght al 't vyands rot,
 Dat op ons is gebeeten, Godt!
 Uw aenschijn ons belchijn',
 En maect den damp des drucks verdwijn':
 Op dat wy leeren hier
 Den wegh naer sulck een zons-zaphier, &c.

Den 23.

*Conscia mens recti vita tranquillior omni est;
 Hic aula cedat luxus, & ipse Tagus.*

Een suyvere geweeten
 Is by geen schat te meeten.

HEt hemelrijck, seydt Godt, is binnen ons
 te vinden †: daerom geeft u tot Godt,
 ghy al te aerdtfche blinden, aen 't aerdtfch te
 leer gehecht: een hemelsche geneught † uw
 hert bezielen sal met eeuwiglijcke vreugt, die
 onuytspreeklijck is; * mits 't herte, vry van
 sonden †, steets aen de liefde Godts alleen zy
 vast gebonden: soo vindm' een hemelrijck, een
 blyfchap in den geest †, welck by d'onfalige
 noyt komt, noyt is geweest, noch te bekomen
 staet; des soeck eerft die van binnen †: uw
 naesten als u selfs, ter eeren Godt, te minnen;
 ick weet ghy vinden sult, in al uw swaer be-
 leyt †, een goddelijcken troost, die in der eeu-
 wigheyt u niet verlaten sal; en oock, waer ghy
 sult loopen †, ghy kondt geen vaster goedt als
 van uw Godt verhoopen; betrouwt en bouwt

* *Quam bonus Israel Deus is qui vello sunt corde, Pl. 72. 1.
 Ego & pater venimus & mansionem facimus, JOAN. 1. 4. 23.*

op hem, bereyt een plaets in 't hert †, op dat hy van uw ziel aldaer gekoestert wert. * Godt soeckt sijn wooning in een suyver hert te houwen †: en sulck een Bruydt alleen, geen anderen te trouwen. Indienje niet met God verleenicht, hem bemindt †, ghy noyt ter aerden rust, noch vreë in 't herte vindt. Ha! sooje maer een srael, een vonxken oyt gevoeld in † van Jesus minne-gloedt, of dat 'er in u woelden de minste zegening sijns Geests, die Pinxster-vlam †, die der Apoff'len hert soo t'eenemaal innam, als heel ontsteecken deë, (doen elck voorts na die zegen † niet scheen te loopen, maer te vliegen in de wegen, alwaer die Duyf, vol vuur en talen afgerecht †, haer gang heen hebben wou) ghy soudt voorwaer eer knecht dan meester willen zijn, ten dienst van Godt almachtigh †: ja selfs eer swack en kleyn geacht, als groot en krachtigh; want wie de liefde Godts gevoelt, die voelt een vreught †, een hemel sonder eyndt; die mindt geheel de deught, om Godt alleen, sijn Heer en Schepper, te behagen †; die wenscht, ter eeren hem, het alles te verdragen: die smaect den tegenspoedt gelijk als hoonigh-raet †; verlangt naer voorspoedt oyt, noch geen verheeven staet van 's werelts ebb' en vloedt. In Christus bloedt en wonden † daer rust sijn hert steeds in: hy gruwet en schuwet de sonden veel meerder als de Pest; al 't lijden geeft hem vreught †, gelijk 't verblijden weër verstreckt tot ongeneught.

O Godt! van lijden en verblijden, wilt ons gunnen † een vreught, waer door wy oyt uw will' volbrengen kunnen; ick wensch niet meer als 't geen met uw behagen is †: verleen'

* Qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo. Ioh. 6.

ons Godt een eynd', dat sonder plagen is; op dat ick u aenschou, u eeuwigh mochte prijzen †, die noyt volpreesen zijt, wat eer' wy u bewijfen.

P S A L M 84. v. I.

Wat is uw huys, uw Hemel, Heer,
 Volsoetheyds ongepropt! hoe seer
 Verlang ick naer die zalen!
 Vreughts-kitteling mijn hert door-boort:
 Mijn ziel schier in die weelde smoort,
 Gevoelende uw stralen, &c.

Den 24.

*Quid juroat ut cumules argenti pondus & auri;
 Si tua tartareis mens crucietur aquis.*

't Waer beter niet gebooren,
 Als Godt en ziel verlooren.

Schoon ghy 't hier alles hadt, uw ziel verlooren ging †, en ghy Godt missen moft, het waer een droever ding, een meerdere ellend' als pen nochtong uytspreecken †, of oyt af-beelden mocht: geen schâ kan zijn geleecken by zaligheydts verlies, waer alle schâ en pijn † schier minder dan een niet by op te reek'nen zijn, voor die Gods kind'ren zijn, en blijven sijne vrinden. * Als Jesus met ons is, soo is 't al met ons goedt †, ja 't geen dat bitter is, dat neemt men aen voor soet. Maer ach! hoe dor, hoe schrael is 't hert die vreught van binnen †, daer Jesus wordt verjaeght, en niet meer is te vinnen. Ach! ach! hoe ydel en verdooft, die niet betracht † God d'Heer, sijn opper-goedt, te soecken dagh en nacht, te lieven boven al

* *Diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum, Rom. 8.*

met alle macht en sinnen †, voor 't geen men waerdelijk hier oyt sou mogen minnen : voorwaer geen grooter schâ, als dat men missen moet †, die niet te missen is voor al het werelts goedt. Voorts is 't geen kleyne saeck Godt daer te konnen vinden †, waer so veel ydelheên ons houwen en vast binden : gelijk weêr Godt den Heer het best, gevonden, is †, wel te bewaren in dees werelts wildernis. Ootmoedelijck te zijn, geduldelijck verdragen †, daer suldy uwen God het meest hier meê behagen : soo heeft d'Heer Christus selfs sijn Vader, Godt, behaeght †, soo als hier elck nu noch den hemel door bejaeght, en eeuwigh namaels sal behouden en bejagen †, wie Godt in alles soeckt volkoomlijck te behagen : mits, neffens dese deught, te lieven Godt den Heer † alleen en booven al ; sijn naesten even seer, als oyt sich selven : te weten, alle menschen † beminnen, om de wil van God ; niet liever wenschen dan, die ons oyt misdeên, vergeven, soo Godt deê †, doen selfs hy noch, aen 't Kruys gehecht, soo bitter leê, als voor ons quaedt-doen streê : hier is Godt meê te vinden † ; wie so niet soecken hem, die zijn verdoolde blinden.

O Godt ! ô helder licht ! licht af de duyff're schel †, die 't ooge van ons hert verduyftert na de hel. Verlichter, ach ! wilt ons ontbinden en ontbinden † den bant, die ons verblint ; op datw' u mogen vinden in 's hemels held're licht, daer noyt geen duyffernis †, eeuw uyt, eeuw in, in 't alderminst te vinden is ; maer een door-stralend' licht, dat flickerigh kooft stralen † van uw klaer-wesigheydt, op die uw lof verhalen, verheerelijck ten hoogst met duyfsent vreugd-geschals †, waer ghy Almacht sit ten troon, oneyndelik in all's. Gebenedijt

moet zijn, en driemaal overheyligh dijn naem,
daer g'Heerscher heerscht, soo heerelijck als
veyligh.

P S A L M 13. V. I.

Hoe lang benick, mijn Godt, van hulp ontbloom,
En als geheel in uw gedachten doot?
Hoe lang, verdoot in duysternissen,
Sal ick uw aenschijns klarigheyt vermiffen?
Hoe lang sal ick, ô Godt! soo heel verstroyt,
Gedurigh u noch klagen meer dan oyt?
Hoe lang sal 't hert, van druck en pijn inwendigh,
Ten hoogst bedroeft, versmelten dus ellendigh? &c.

Den 25.

*Qui bene praeteritos sine labe per egerit annos;
Non horret mortis vulnera dira pati.*

Wie steeds denckt op de doot,
Die schroomt geen stervens-noodt.

HA mensch! hoe is 't dat ghy soo weynigh
denckt op 't sterven †? daer d'onver-
wachte doot uw levens-draect sal kerven, als,
t'onverfienst een bloem, de kouter van een
ploegh †, (wanneer den acker-man de aerd,
des morgens vroegh, voor dagh, voor dauw
doorsnijt) benemende haer wafdom †; soo
even eens als sy velt al het groen van 't gras-
dom: dus mensch weest op u w hoed, en denkt
den laetsten dagh † den dagh van * heeden is;
ja datje uw gelagh licht eer betalen sult, eer
't half noch is verscheenen †: daer helpt geen
vluchten aen van d'aldervluchtste beenen,
wanneer de uur verschijnt, die Godt verkoren

* *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differs de die in
diem, subito enim venit ira illius, Eccl. 5. 8.*

heeft,

heeft †, soo baet geen medecijn, dien u het leven geeft; geen hulp uw's goet noch bloet, om voor een stap t'ontkomen † de schichten van de doot, die (als de windt de bomen met eenen bons en gons) ons uyt der aerden ruckt †: dies zalig die sijn sterf-dagh in sijn herte drukt; die daeghs, ja t'aller uur sijn laetst' uur in gedachten †, en steets voor oogen houd, haer rustigh in kan wachten; dees leeft ontwijffelick, onschroomelijck en wel †, sal d'ysselijcke doot noyt vreesen, noch de hel, oock nimmer zijn bedroeft; maer eer sich meer verblijden †, eer dat hy sou doodts-komst' oyt schroomen ofte mijden. Dat bly d'onnoosle leeft, en in sijn doot verheught †, doet de gedachtenis sijns wel-bedreve deught. Dus ach! verdwaelt zijn sy, die so verdoolt steets vissen † naer 't tegenwoordige, dat sy 't toekomend' missen; niet denckend op het uur, dien alderlaetsten stont †, die 't sekerst is, als oock 't onsekerst, dat m'oyt vindt. Helas! wanneer de uur, het ogenblick wil komen †, die ons affcheyden sal van 's wereldts yd'le droomen: dan sullen wy, te laet, licht wenschen om wat tijds † van beterschap, op dat wy souden mogen yets verbeteren van 't geen, door 't quaedt doen, is verpeutert †; maer neen! ick vrees hoe seer bekommert, hoe beteutert, dat geen gehoor daer wesen sal, waer ons gehoor † voorheen was toegestopt, doen Godt almachtigh, door sijn Leer-raers, ons sijn will' liet preken en versoecken †.

Mijn God! mijn toeverlaet! die al des werelts hoecken met dijnen zegen sproeyt, wilt gunnen dat ick noyt † van uw genâ, noch gunst, noch miltheyt zy ontbloit: bysonder als de uur des doodts my komt te naken †, om 't eynde, door uw will', mijns levens loop te maken. Ick

bidd' en buygh daer om, op dat ick bouw bequaem † mijn ziel en zaligheyt, ter eeren uwe naem: die eeuwigh, boven 't kreyts van al uw hemel-transfen †, geroemt, geëert moet zijn, met snaer-vreught als met danffen.

P S A L M 9. v. I.

Mijn toeverlaet in smart,
 Ick wil, nyt al mijn hart,
 U loven, dancken, en verbreyen
 Uw wond'ren op een ry;
 Ick wil, verheught en bly,
 (O Heere! staet my by,
 Die eer mijn vyandt deê verspreyen)
 Verheffen openbaer
 Uw naem, met zang en snaer, &c.

Den 26.

*Sincerus, simplex animus, pectusque benignum,
 Hic genus & gasas, hic superat & opes.*

't Eenvoudigh suyvere gemoedt
 Verreft al 's werelts waerdste goedt.

d' **E**envoudigheyt des hert, en 't suyvere gemoedt †, die zijn twee vleugelen, dien ons naer 't opper-goedt, van 't hemelsche paleys, by d'Almacht, opwaerts voeren †; maer de eenvoudigheyt moet aen goê meening snoeren, gelijk de suyverheydt behoort gevoeght te zijn † aen een oprecht gemoedt, en niet aen valschen schijn. Een rechte meening die mint Godt in 't geen men handelt †; vervloect is hy die met bedrogh of loosheydt wandelt; Gods ooghet al beooght, en weet, van 't minst tot 't meest †, wat ieder-een oprecht, of valsch voert in sijn geest: al wie oprechtelijck de suyverheydt beminnen †, die sulden warelijck hier na den hemel innen, en vinden

den op der aerd' een Paradijsche vreugt †, die steets het innerlijck van hert en ziel verheugt. Wel aen dan, mensch! besint de deught van reyne meening †, en schuwt d'onrechtigheydt meêr als ter werelt geen ding: soo sult ghy voeren in 't gemoedt de gulde vree †, die u behoeden sal voor alle harte-wee, en voor het vuyl geknaeg beschutten uw geweeten †, daer steets Prometheus gier ten vuylst is op gebeten. Een suyver herte gaet door hemel en door hel †: waer dat een vuyl gemoedt blijft steken in 't gequel, van daeghlijcks meer en meer geplaeft te sullen werden † met d'helsche Eacus, en Radamantsche gerden. Ach! is'er blyschap op dees' werelt ongemeen †? die iste vinden in een suyver hert alleen, het welck, ootmoedelijck voor Godt d'Heer neêr-geboogen †, sijn wel-behagen tracht in alles te beoogen; niet siende soo op d'hoop van 't namaels eeuwig loon †, als op de liefde wel alleen van God den Soon, die all's uyt liefde geeft wat hy ons laet genieten †, uyt het ontalbare getal sijns honigh-rieten: een honigh daer de ziel in duysent vreugt van leeft †, die, in der eeuwigheydt, geen walging by haer heeft.

O herten-kenner, Godt! wilt my soo veel vergunnen †, dat ick u suyver en oprecht van hert sal kunnen hier dienen tijdelijck, om naermaels eeuwiglijck † uw naem, met volle roem, te roemen in uw rijck: daer eyndelose vreught-geschal, van duysent Eng'len †, sich op het herelijckst met 't *Alleluja* meng'len, in d'onuytspreecklickheydt van al uw volligheydt †, die in der eeuwigheydt d'onzael'gen is ontseyt, en blijven sal ontseyt, soo selfs uw woorden tuygen †, daer elck voor sidd'ren moet, voor knielen en voor buygen.

P S A L M 73. V. I.

Aen Godt bevindt gantsch Israel
 Vertrouwing t'aller sonden,
 Soo wie daer wordt van herten wel,
 Oprecht en reyn bevonden.
 Ick gleë byna van 't rechte padt;
 En, in't gemoedt bestreden,
 Soo strompelden, waer dat ick tradt,
 Seer forgelijck mijn treden, &c.

SLOT-GEBEDT
 DES
 DERDEN DEELS.

V Olmachtige en eenige Schepper van
 't heel-Al, mijn goede Godt! die,
 door genâ uw's will', macht, en
 mogentheydt, my hebt gelieft te laten ko-
 men tot het derde Deel des Kruys-leer
 ter zaligheyt: Wy smecken u hert-gronde-
 lijck, ter eeren uwen Naem, verkloecht en
 sterckt mijn geest en pen ten eynde toe, op
 dat 'er veel geroepene, t'uwers uytverkoo-
 ren, langs heen door-klimmen en komen
 mogen in u Huis van veelderhande woo-
 ningen; waer dy geloofst, geëert, gebene-
 dijdt moet zijn, en zijt van tijdt tot tijdt:
 Oneyndelick in all's, van aller Eeuwighbeyt
 der Eeuwigheden. AMEN.

D. A T
DERDE BOECK.
H E R F S T.

V E R T O O G H

D E Z E S

Z I N N E B E E L D S.

*De Hoop vertrouwt vast op een zaligh lot,
En schiet 't vol-kruysfigh hert om hoogh na Godt:
Soo leert sy, door het vast en goet vertrouwen,
Dat elck, daer door, sijn zaligheydt moet bouwen.*

Qui sperat in Domino subleuabitur. Prou. 29. 25

D E S
 K R U Y S - L E E R S
 D E R D E
 B O E C K
 T E R
 Z A L I G H E Y D T.

Den 27.

*Qui nunquam vere virtutis calle recedit;
 Aeternum pariet gaudia vera sibi.*

't Volherden van de deught
 Schaft eyndeloofse vreught.

HOe ziel! bent ghy alreë van 't weynigh klimmens moë †, die maer gekoomen zijt tot op de helft na toe *des Leer ter Zaligheyde*? Ey wilt hier niet vertucken †: klimt opwaerts aen, u sal geen swarigheydt meer drucken: den wegh des deughts die valt in het begin wel swaer †; maer op d'uyt-eyndinge verlaft sy't all's voorwaer met een oneynd'lijck soet, 't welck d'Almacht haect te geven † alleene-lijck, en meest aen die hier heyligh leven, en liever d'engen wegh, vol doorenen, betreën †, als in den roosen-wegh haer gang of tijdt besteën; op 't eynd ziel-schadelijck, soo niet

niet eer heel bevonden † ziel-doodelijck, en in der eeuwigheit geschonden Wel aen ghy aertſche menſch! wilt ghy dat Godt den Heer † u eeuwig loon, en all's tien-dubbel weêr vereer', ſoo moet geen tijdelijck verdriet u oyt verdrieten †, om all's, ter eeren Godts, ſtantvaſtigh door te bijten. Godt heeft, in tegen-wicht van t ſuur, t oneyndlijck ſoet † den menſchen toegeleyt; begeert dat elck een doet, en al betrachten ſal, om alles uyt te wercken †, het geen hy door ſijn Geest gelieft, heeft in te ſtercken. Daerom verkloecht u menſch, Godt ſal uw helper zijn †, wilt ghy geholpen zijn door kracht ſijns medicijn: dien hy, ten dienſt van uw geneeſing, daeghs laet groeyen †, om alle vuylicheydt uws ziels ſchoon uyt te roeijen: dus klopt dan, wilt ghy ingelaten zijn: Ey klop †! Godt d'Heer ſtaet aen de deur, en wiltſe maken op; verwacht ſijn gaſten, dien hy noodt, met groot verlangen † op het bereyde mael ſijns Vaders te ontfangen. Maeck geen verſchoning dat ghy offen hebt, of landt † gekocht, of vrouw getrouwt: maer maeckt u by der handt; komt daer ghy zijt genoodt, geroepen en ontboden †; verlaet het geen waer u de wereldt op mocht nooden; ghy ſult Godt welkom zijn; geen ſchâ kan u geſchiên †; verliest ghy t aerdſche goet, het hemelſch ſult ghy liên, met een tien-dubb'len winſt, ja meer u toegemeeten †.

O Godt van hemel en van aerd', die, daer geſecten, ſoo heerelijck bekrantſt, ronts-om uw Eng'len bralt †; wilt my, uw arme ſlaef (die daegs ſoo veelmaels valt) vergunnen ſoo veel gunſt, dat ick vermagh te kloppen † ter deure, daer ghy noyt uw oor' hebt willen ſtoppen voor ſondaers, die, met rouw, met tranen vol

van leet †, haer zonden vuyl bedrijf te boeten waren reedt : dan doch uw wille, niet de mijne, moet geschieden †; gelijk uw naem gelooft, geëert by alle lieden.

’t G E B E D T

des Heeren.

Godt! onsen Vader, die daer zijt,
 In ’t Hemel-hof, gebenedijt;
 Dat steeds uw name zy geviert,
 Soo ver uw macht ’t Heel-al bestiert.
 Gunn’ dat wy uwen wille doen.
 Gunn’ dat ons nu en na mach voën.
 Vergeev’ ons onse schulden t’ saem;
 Gelijk wy schelden, uyt uw naem,
 Ons’ schuldenaren alles quijt.
 Van quâ bekooring ons bevrijdt,
 En van den boosen, ach! behoedt,
 Dat hy ons eeuwig niet misdoet.

A M E N .

Den 28.

*Si procul illecebras peccati mente repellas,
 Post mortis dabitur tempora certa salus.*

Wie ’t sondigh pack afleyt,
 Behondt de zaligheydt.

HOort mensch! wilt ghy dat Godt uw sonden sal vergeven †? soo moet ghy trachten te verbeteren uw leven, met alles af te staen, waer meê ghy, goddeloos †, sijn goetheydt oyt vergramt, en willens selfs, soo boos als bars, in steecken blijft; uw sonden moet je laten †, of geen vergiffenis en kan u immer

baten: ja niet alleenlijck haer laten; maer voor al † betrachten, dat ghy noyt behagen, noch gewal in haer voortaan meer scheidt: in haer, die u verblinden †, en, als een wolf een schaep, verscheuren en verslinden. Soo ghy dan 't schildt van deught, den degen van goe will' † niet in uw handen neemt, (u toonende soo stil, als flauw en lauw) soo sal u Godt den Heer uytspouwen †, en 't zaligh-maekend' bloedt, aen u beloof, onthouwen, en eyschen reeckening soo van het minst als 't meest †, dat by u is begaen, of oyt gedacht geweest: om of ghy sijn talent, gedurende uw leven †, tot nutuws ziels, wel hebt beleydt en uyt gegeven. Ziel! die daer aen uw Godt en Schepper toebehoort †, dat die door u sou zijn verslagen en versmoort: door u! soo heerlijck, ter zaligheydt, geschapen †, soo goddelijck, van Godt, als geen der Hemel-knepen. Ach! ach! hoe is 't dat Godt soo seer den mensch besint †? wat is den mensch, dat hy dien worm soo seer bemindt, of immer om hem denckt, en gâ slaet sijn begeeren †, willend' hem daeglijcks meer en meerder noch vermeerren? Ey mensch! en schaemt g'u niet, dat ghy verquist het geen †, waerom uw Heer en Godt soo bitter heeft geleên; is dit voor al sijn goedt, soo mildt aen u bewesen †? wee mensche! wie ghy zijt, ghy mooght Godts Woordt wel vreten: 't welck in den gruwel-dagh sijns oordeels seggen sal: * *Vermaledijden! gaet naer het verdoemt getal der bocken, in den poel van d'helsche Swavel-vlammen †, alwaer die bocken steets so op malkander rammen, met d'horens harer strat, dat heel den Acheron † daer van te dreunen schijnt.*

* *Ite maledicti in ignem Aeternum*, Matth. 25. 41.

O Godt! die, als een zon, de duysternis verdriefft, en met de held're stralen † van uwen Geest komt op den mensche nederdalen: (verlichtende sijn hert uyt alle duysternis †) wy bidden u, verleen dat nut en zaligh is; verdriefft de donck're nacht, waer door wy, om ons' sonden † verblindt, niet kunnen sien het licht van uwe wonden: die ons den rechten wegh, naer 't zaligh Hemel-hof †, aenwijfen klarelijck, met alderhande stof uws Goddelijcke hulp, uyt liefd' alleen gesprooten †, voor die haer sonden, met berouw en leet, verstootten; belovende voortaan niet meêr te sullen doen †, het geen verfmeten leydt met d'ouwe vuyle schoen: dat wil haer Godt, en my, en wie het zy, vergunnen †, die 't goedt-doen minnen, en het quaedt-doen laten kunnen.

P S A L M 8. v. I.

Godt, aller vooght en Heer!
 Hoe schieft de zon uws doen soo veer
 Haer gulde wond're stralen,
 By geen oogh afte palen?
 Uw wijsheydt, macht en kracht verspreydt
 Oneyndelijcke heerlickheydt.
 De mondt der saygelingen
 Verswijgen niet de dingen
 Van uwe vingers voort-gebrocht,
 Noch waer g' ons mensich meê hebt bedocht, &c.

Den 29.

*Virtus esto bonum summum, nam summa voluptas
Virtutem sequitur, claraque vita polo.*

Het aldergrootste goet is deught,
Die 's menschen hert alleen verheught.

Rampzaligh is den mensch, waer hy sich wend of keert †, soo hy hier eenigh goed meêr, als sijn Godt, begeert: die Bron-aer en Fonteyn, daer alles uyt moet vloeyen †, van 't geen 'er, wenschelijck, ons' hert oyt mocht besproeyen. Helaes! verdoolde mensch, hoe hangt ghy soo aen d'aerd † gehecht, dat ghy uw Godt, die alles voor uw spaert, om de veelhebbigheydt van goed'ren, kond vergeten †? en weet ghy niet, hoe meêr besits, hoe 't uw geweten te meerder noch beswaert; ja dat het swarelijck † daer van te scheidens is, als men gevarelijck sijn dootd voor oogen siet, en alles moet verlaten †, behalven dat het ons hier namaels niet sal baten, hoe rijckelijck verrijckt: soo houdt het vry voor wis †, * dat d'hemelkrijging al soo licht, of eerder is, als oyt een kabel door een naelden-oogh te steecken †. Ja voeght 'er dan noch by, dat meest hem sal ontbreecken, wie 't meest besitten sal: d'onsekerheydt in all's †, die overweeght soo verr' de bitterheydt des gals, als goet en quaedt oyt van elckanderen verscheelen †; nu swijgh ick noch den last, die losse brosse steelen, daer rijckdoms vrucht aen hangt: wanneer een

* *Facilius est camelum per foramen acus, quam divitem intrare regnum caelorum, Luc. 18. 25.*

dwarrel-windt † van tegenspoedt haer raeckt, en t'onverhoets verslindt, hoe dan 't verwend gemoedt te moed' is in die kommer †, vermiffende haer vreught van de voor-gaende lommer: welck haer te schutten plach voor d'heete sonne-schijn † van armoê, van gebreck, en alderhande pijn. Voorwaer, een duur gelagh, ja soo veel noch te duurder †, hoe't tegenwoordige, door d'ongewoont', valt sunder, en dat 't voor-gaende goedt gedurigh een verwijt †, een smart, een schande geeft, die soo veel meerder spijt, hoe meerder dat het goedt ellendigh blijft verlooren; voornamentlijk voor die eelhertig zijn gebooren. Dus mensch betracht maer Godt, die 't opper vaste goedt † u soo gerustelijck, als eeuwich in 't gemoedt, voor het verganckelijck, volkomen sal verleenen †; wat u de werelt gunt, slechts botten zijn en beenen, daer vleys noch vis aen is; maer daer de ziel op knaeght †, en noyt geen voedsel van in 't minst naer huys toe-draeght: 't welck haer, tot zaligheydt, hier namaels, mocht verstrecken † wanneer Gods oordeel ons sal van den doot op wecken.

Beforger van ons' eer! behoeder onser ziel †! besorricht en behoedt, daer ick om bidd' en kniel, al wat, ter zaligheydt, ons best sou mogen strecken †; vaeght uyt ons vuyl gemoedt de smettelijcke vlekken van vuyl' heb-lustigheydt naer 's werelts overvloedt †. Gunn' ick besit, en soo genieten magh het goedt, dat het my noyt besit. Gunn' soo veel, en niet meerder †, als tot behoefstigheydt, of tot een nood-verweerder in noodt van nooden is; gunn' dat ick, door gebreck †, u noyt versaeck', noch dat geen overvloedt beveeck', of smetten mag mijn ziel: dat bidd' ick u, mijn hoeder †, ter suyv're
 liefde

liefde van uw alderwaerdfte Moeder, die u soo lief, soo waerd't ter werelt heeft gebracht, als fuyver en volmaeckt uw will' in all's betracht. Lof, prijs en eere moet haer eeuwigh van u komen †, die eeuwigh haer voor maeght en moeder hebt genomen.

Segh mensch ! wie sal vol-prijfen,
Dien Godt vol waerden acht ?
Nietick, noch al de Wijfen
Noyt krijgen sulcken macht.

P S A L M 15. V. I.

Behoeder van ons al,
Behoedt ons voor den val,
Die doodelijck mocht wesen ;
Ick bidd' wilt my genesen :
Ghy zijt mijn troost-pilaer
In al mijn ziels-gevaer,
Op u mach ick vertrouwen,
Dat ick sal zijn behouwen, &c.

Den 30.

Qui caelo servit puræ conamine mentis :
Ipse patri summo purus amicus erit.

Wie Godt het meeste vreeft en dient,
Die is en blijft sijn waerdfte vriendt.

VAn wegen de natuur tracht elck een veel te weten †; ¶ maer sonder vrese Godts mag't veel wel weynig heten: de kindsche slechte luy gemeenlick leven't best †. Ons' eygen wijsheyt is de smettelijckste Pest. De wijfen missen meest, en, na het oude seggen †, hoe meêr geleerder, hoe *verkeerder in't beleggen. Voorwaer d'onfneegften mensch, die God d'Heer suiver dient, veel meer te achten is, als wijsheydts wijfte vrient, die's hemelloop naspeurt, met't eeuwigh

¶ *Timor Domini initium sapientie*, Psal. 110. 10.

* *Veni sunt hominum sensus, in quibus non sub est scientia Dei*, Pl. 37. 24.

te verliefen †. ô! die't sich wel verftondt, fou't tijdlijck noyt verkiefen, voor't onvergancelijck. Indien men alles wift † wat'er te weten ſtaet, noch had m' al heel gemift, ſoo God ons tegen waer in't uyterſt' onfer dagen †, wanneer hy reeckeningh van all' ons doen wil vragen: des is hy verr' verdooft, die anders iets betracht †, als daer ſijn zaligheydt wordt door te weegh gebracht. Veel diepe wetenſchap magh onſe ziel niet baten †; maer een verneerdricht hert, 't geen d'ondeught kan verlaten: ſoeckt ghy iets vorderlijcks tot voordeel uwer ziel †, tracht dat ootmoedelijck uw hert voor Godt neêr-kniel; de beſte kennis ſtaet in ſich ſoo te verneerd'ren, als in Godts groote eer en glory te vermeerd'ren. Voorts, niemants qualik-doen ten ſnootſten zy gedijs †, gedenck ghy ſelfs ſo ſnoô, ja licht eer erger zigt. Die ſtaet, maect dat hy niet en valt, of neêr koom ploffen †: wanneer men 't minſte meent, men meeft wordt aengetroffen. Ha! yd'le ſwacke menſch, ſoo ghy iets meer betracht †, als 't geen hier boven is, ghy zigt niet wel bedacht: wilt noyt 't verganckelijck by 't onvergancelijck achten †; maer het oneyndelijck voor 't eyndelijck betrachten, dat noem ick wijs te zyn, en, wat daer buyten is †, veel meerder dwaefigheydt, als'erte uyten is.

O Wijsheydt ſonder eynd! gunn' my alleen te weten †, waer d'bor ick u behaegh, en noyt koom te vergeten! geen kennis wensch ick meer, uw wijsheydt maeck ons wijs †, en leydt ons menſch hier naer in't eeuwich Paradijs; daer wy uw heyl'gen naem verhoopen te verheffen †: dijn wijsheydt, ſonder eynd, in volheydt aen te treffen.

P S A L M 123. V. I.

Volwijse Godt, die 't hooght ten hemel sit,
 Ick heff' het oogh naer u, mijn cenigh wit;
 Naer u, daer ick, by dagen en by nachten,
 Mijn heyl, mijn troost, mijn kracht van moet verwachten:
 Naer u soo ooght mijn oogh van alle kant,
 Gelijck een knecht, of dienst-maeght na de handt
 Haers heer' en vrouwe doet, daer sy van hoopen
 Dat goede zegening haer toe sal loopen, &c.

Den 31.

*Ne fer iudicium le viter, sed percutite mentem;
 Forte loco tritici, nil nisi gramen habes.*

Dat niemant over iemandt oordeel velt:
 Elck sie hoe 'r selver met hem is gestelt.

Veroordeelt niemant niet; ons' Heer wil
 Rechter zijn †: dien ghy voor goedt aen-
 fiet, is het maer licht met schijn. Wie tot de
 Godlijckheydt sich meest, of oyt verheffen †,
 koomt vaeck d'onmenschlickheydt ellendigh
 aen te treffen; is iemandt sonder sond, of dat
 hy 't meent te zijn †, *die werp den eersten steen*;
 maer neen, geen mensch, hoe fijn, die sonde-
 loos een dagh sich roemen magh of dencken †:
 geen, die niet tienmaels valt, ja smooren sou
 en drencken, soo niet Godts goetheydt steets
 het hoeft te boven hiel †, en, door genâ, ver-
 dreef dien dieffchen ziele-siel, en rovenaer
 van all's, die met sijn open kaecken † den bol-
 ster onser ziel verlangt gantsch op te kraec-
 ken: om daer soo mee te voên sijn onversaden
 lust †, dewelck hem nacht noch dagh oyt gunt
 de minste rust. Op dat uw oordeelaer, uw Godt

dan niet veroordeelt †, waer door de zaligheyt uws ziels mocht zijn ontvoordeelt: so oordeelt niemandt niet; maer heelt uw eygen quaedt †, en wat u selfs aen gaet, daer op uw ogen slaet; Godt sal aen u, 't bedrijf van anderen, niet vragen †; maer wat ghy selver hebt bedreven in uw dagen, daer blijck en rekening af eyschen op het laest † uws afems-scheyding, als uw ziel, rontsom verbaest, by haer sal vinden staen een wacht beschuldenaren †, dien u, van all' uw doen, betrachten te beswaren, te tonen dat ghy noyt so seer iets hebt gedaen †, als ghy wel alles hebt een ieder aengeraen, en daer uw oordeel van, soo voor als na, gestreken †: niet eensafleggende uw eygen selfs gebreken.

O Heer, en Godt! die heel op u mijn hope set †, wilt my genadigh zijn; my, die soo seer besmet met vuyle sonden ben, als Lazarus vol sweeren †, vergunnen dat ick magh, uw heyl'ge naem ter eeren, betoonen dat ick ben een *Meyster*, die daer leer' † *Dat niemandt 't oordeel vell' van iemandts anders zeer*; maer dat elck selfs eer heelt de sonden dien hem seeren †, op dat uw mildigheydt hier namaels magh vereeren, daer ick om bidden wil, aen ieder een, het geen †, waer voor ghy, stervende, om ieder hebt geleen.

P S A L M 81. V. I.

Het al door-siende oogh der Majesteit,
 Voor wien het minste niet verschoolen leyt,
 Is, uyt sijn troon, als Rechter, neer-geferen
 By d'aerdtsehe Goon; veroordeelt haer geweten,
 En seydt tot haer: Hoe lang is 't dat ghy noch
 Uw vonnisvelt vol valschheydt en bedroch?
 Hoe lang, onrechte Rechters, sal her weten
 Dat sich uw moctwill niet sal vresen
 Den rechtelosen t'onrecht voor te staen,
 En weew en wees met arremoe te staen? &c.

Den 32.

*Ad sit virtutis nobis jaclatis nunquam;
Ne sero misere condoleamus eam.*

Wacht u van deughts laet-danckentheydt,
Op dat ghy 't niet telaet beſchreyt.

M Enſch, ſoo g'u voor laet ſtaen, dat ghy in deugden ſeer † gevordett zyt, of dat ghy ſoudt in all's wat meêr als and're menſchen zyn, ſoo mooght ghy wel vertrouwen †, dat Godts genâ en hulp niet lang u by ſal houwen; ja dat ſijn trooſt alreê van u geweken is †: God lieft een laegh gemoedt, dat vol belijdenis van lage kennis is, wilt g' iets profijtlijk weten †, tracht onbekent te zyn, de minſt van al te heten, dan ſult ghy weten 't geen wat 'er te weten is †, en weſen meêr als 'er by 't meêſt t'afmeten is; dat is, ghy ſult, in Godt geoeffent, all's verwinnen †, en 't hooge hemelrijk hier namaels heerlick innen, verheerelijckſt in all's, voor die ootmoedigh zyn †, en heel haer wachten van den uyterlijcken ſchijn: ick wil niet ſeggen dat goê werricken niet mogen † te voorſchijn zyn gebracht, noch dat men voor de oogen der menſchen haer oyt niet ſou ſtellen in het licht †; neen ſeecker, neen! Godts Woordt ons anders ſelfs bericht, wanneer het ſeydt en wilt: * *Laet ſoo uw licht vry lichten †, dat*

* *Sic luceat lux veſtra coram hominibus ut videant opera veſtra bona & glorificent Deum patrem veſtrum qui in caelis eſt.*

elck uw goet-doen fist, en siende sich mach stichten, Godt loven, die daer in den hemel is. Waerick † heen smeecken wil, dat ons Godts goetheydt namaels schick', indieno ns' wercken iets vermoogen tot belooning †, verdienen of bestaen voor 's hemels rijke wooning; maer ach! het lichtste licht, dat uyt ons' wercken straelt †, bereyckt den minsten glans niet, die van boven daelt: all' onse wercken t'saem die kunnen niet beschieten †, by 't geen men dagelijks alreë van Godt genieten; des laet ons al te mael voor Godt ootmoedigh zijn †, en knielen dagh en nacht voor sulck een Zonne-schijn, die ons verlicht in all's, en eeuwigh wil verlichten †; mits geen laetdunckentheydt ons kome te berichten van iets verdienstelijcks verdient, veel min gedaen †, om waerdigh in het Hof van 't hemelrijk te gaen.

O Herte-kenner, God! die ieder sijne wercken † en nieren zijn bekend, wilt mijnen geest verstercken in 't geen dat strecken magh tot meerdering uws naem †. Ey Heer! dat ik in all's het wit uws wille raem; my noyt verheffende van 't geen ick heb gekregen †, ten overvloedelijckst, door uw genâ en zegen; gunn' dat mijn wercken soo als mijne woorden zijn †, op dat sy mogen van haer geven sulck een schijn, dien elck verlichten magh, en brengen tot den Vader †: waer heen, ick bidd', diens licht ons lichten wil te gader; wiens licht het al verlicht, wat oyt in duysternis † gevallen, en verdooft, den rechten wegh treedt mis. Hier meed' ick sluyt, verstreck' ons tot een Leyster, in 't geen ick doe of leer, ter zaligheyde, een Meyster.

P S A L M 27. V. I.

Mijn Zon' het voor-licht mijner leven,
 De kracht en steunfel van mijn treden,
 Hoe sou mijn ziel oyt konnen beven
 Voor eenigh quaedt, 't geen s'op my smeden:
 Waer dat, in duysternis van rampen,
 Uw troostigh licht my komt verlichten,
 En 't al verdwijnen doet, als dampen,
 Die voor het licht der zonne iwichten.

Den 33.

*Seu Deus adjiciat tibi tristia, letave semper;
 Ipsius gratâ munera mente feras.*

Weest altoos wel vernoeght
 Met 't geen u Godt toevoecht.

HOort mensche! hoort, soo ghy niet voort
 op uw gebeden † van Godt en wordt ge-
 troost, denckt sulcks niet sonder reden, tot u-
 wer zaligheydt, meer dienstelijck te zijn †:
 d'Al-kenner, Godt, is best bekend wat medi-
 cijn het aldernodighst is: laet sijne wijsheydt
 wercken †, die met by-tijdsche hulp, of troost,
 u sal verstercken. Godt wil in uw gedult, als
 in een vuur het goudt †, beproeven, of ghy
 vast u lijdens toets-steen houd. Doch mensch!
 waer om soeckt ghy van't *Kruys* te zijn ontsla-
 gen †? het wellick Christus heeft ter doot
 toe willen dragen, om dat hy ieder een, door
 sonden swaer belaên †, verlichten sou; en soo
 met raedt en daet aenraên te volligen sijn
 gang, dien hy heeft voor-getreden † door
 duysent doornen heen, tot in sijn heerlickhe-
 den. Door 't dragen van het *Kruys* ondraecht
 men

men d'helsche pijn †, die namaelseeuwighlijck en vry veel meêr sal zijn: door 't *Kruys* baent men den wegh naer d'onbepaelde falen † van 't hemelsche Paleys; door 't *Kruys* kan men behalen verwinning's lof en eer, op die ons' ziel belaecht †; door 't *Kruys* wordt alle smet en dood-schuldt uyt-gevaecht; door 't willigh dragen van het *Kruys* leert men verdragen † d'ondragelijcksten last van dagelijcsche plagen, dien ons door eenigh mensch, die daer den duyvel speelt †, oyt werden aengedaen, of om den hals geseelt; door 't *Kruys*, kort uyt geseydt, wordt ziel en hert benoemen † al 't kruysfigh kruysfen selfs, 't geen oyt haer aen mocht komen: daerom, volght Christusna, neemt op sijn lijdens-kruys †, op dat ghy u verblijdt in sijn verblijdens-huys: waer alle blijdtschap is soo eyndelooste vinden †, als onwaerdeerelijck voor alle *Kruys*-gefinden.

Vol-doenelijckste Godt! te veel aen ons voldaan †, te veel voor ons geleên, waer meê sal ick bestaen, om te vergoeden selfs het minst aen my bewesen †? aen my! die niet en hebb' dat waerd't magh zijn gepresen, by soo veel waerdigheên, als ghy ons daeghs bewijst †: wanneer de zon neêr-daelt, en wederom op rijft met overvloedigheydt van giften en van gaven †, die ziel en lichaem t'saem door-spijsen, en door-laven. Ey siet mijn swackheydt aen, en het gewilligh hert †, dat uyt een goede will' u heel gegeven werdt! laet door meêdogenthey't my onverdiert genieten †, 't geen ghy voor ons verdient hebt door uw bloedt-vergieten, op dat ick eeuwighlijck uw goetheydt roemen magh †: waer aller vreughden vreught gehoort wordt, nacht en dagh, by hon-

hondert duysenden van *Kruys*-dragende zielen †, die, met een danckbaer hert, ootmoedigh voor u knielen.

Thom. à Kemp. lib. 2. de imitatione Christi, cap. 12.

Non est salus animæ, nec spes æternæ vitæ, nisi in Cruce, non est alia via ad vitam, & ad veram æternam pacem, nisi via sanctæ Crucis. Ambula ubi vis, quare quodcumque volueris, non inuenies altiore viam superâ, nec securiorem viam infra, nisi viam sanctæ Crucis. In Cruce salus, in Cruce vita, in Cruce protectio ab hostibus. In Cruce infusio supernæ suauitatis, in Cruce robor mentis, in Cruce gaudium spiritus, in Cruce summa voluptas, in Cruce perfectio sanctitatis, &c.

PSALM 29. V. I.

Wel op, dat elck sich rep en spoë
 Naer Godts gewijde plaetse toe:
 Brengt bock en lam te branden
 Ter heyl'ge offerhanden:
 Roem Godts eer elck hier even seer,
 Set d'eerste teelsels voor hem neer,
 Tot danckbaerheydt van al sijn gaven,
 Daer w'in beschanft zijn en begraven, &c.

Den 34.

*Diuitias certe felices occupat ille,
 Qui mundum tenet, Diæque dona petit.*

Voorwaer de grootste schat hy vindt,
 Die't hemelsch, voor het wereltsch, mindt.

Wie om de liefde van sijn Schepper kan verwinnen † de liefde, dien hy aen 't geschapen draeght van binnen, die bouwt sijn zaligheydt, en doet een meerder saeck †, als of hy wonn' in alls sijn eygen selfs ver-

vermaeck : de ware deught bestaet in all's sich t'overtreffen †, ter liefde van sijn Godt : mits sich noyt te verheffen in 't geen men deughdelijck mocht hebben oyt begaen †; maer denckende eer niet, en all's onwaerd gedaen : voorwaer, d'onwaerdige bekentenis sich selven †, die krijght soo veel genots ten twaelven alsten elven : sulcks deê, loof ick, dat Godt soo veel den laesten gaf †, als wel den eersten kreegh : althans d't is 'er af, indien ghy u verheft om u wel zaligh leven †, of selfs behagen schept in 't geen ghy hebt bedreven, dat ghy aen God mishaecht, die 's knechts belijdens †, van sijn onnuttigheyt, houdt in gedachtenis. Ach stof-man! die de macht, het stof van uw vermogen †, aen God toe-schrijven moet; sla doch uw duyft're oogen, van uw versteenight hert, op de vermogentheydt †, die Godt den Heer u toont door sijn meedogentheydt : bedanckt hem over 't goedt dat g' immer hebt bedreven †, en seght, onnutte knecht, ghy niets daer voor kondt geven; veel minder dat ghy iets soudt hebben oyt gedaen †, waer door ghy waerdigh zijt ten hemel in te gaen : dan sal Godt, door genâ, sijn miltheydt u betoonen †, en all' uw wercken recht, na haer verdienste, loonen.

Mijn Rechter! die mijn recht, en elck eens recht beseft †, mijn Loons-heer, die my loont, uw onloonwaerdste knecht; mijn troost, mijn toeverlaet, mijn almacht en vermogen †, mijn Zaligmaker, Godt, ey! slaet op ons uw oogen, en siet de swackheyt aen, die ons soo achteloos † het quaedt omhelsen doet, als selver machteloos, door Evaes Appel-beet, het goedt-doen oyt betrachten †. Verhoor, Verlosser! ons, verhoor uw knecht sijn klachten!

en

en meestert *Meyster* doch, die sich vermeestert vindt † door sijn erf-sondigheydt, t'ellendigh seer verblindt, om het behagens-padt van uwen will' te vinden †, so uw vermogens kracht den band niet kooft ontbinden, die my, gebonden en geboeyt, vermiffen doet † het spoor van wederom te vinden 't hoogste goet, dat ick door 't quaedt verloor: doch uw will', op der aerden †, die moet geschieden Heer! wy sullen u, vol waerden, op-roemen met ons' lof, soo verr' oyt Tytan blonck †, tot daer hy in de schoot van sijnen Thætis sonck.

P S A L M 59. v. I.

O Godt! die in den hoogen hemel-trans,
 Ten heerlijckst brakt, vol min en glory-glans;
 Verleen (behoefigh my) uw hand en bystandt:
 vertroostme in het rijpen mijner vyandt.
 Ick bidd', voor bloedt-vergieters my bevrijdt.
 Ontruckme, wie dat regens my oyt strijt;
 Ja voel en koel de snart van mijn' ellende,
 Dat my uw hulp by zy tot 's levens ende, &c.

Den 35.

*Quam sua, plus curans, aliena, pericula magna
 Appetit, atque sibi diligit omne malum.*

Die meêr met and'ren, als sich selven,
 Bémocyt, sal 't eerst sich onderdeiven.

Veel souden heel geruft, ja zaligh kunnen leven †, soo sy alleen aen 't doen van hare saken beleven, en met geen anders saeck (meer als te veel te moên †) verloren lieten gaen haer eygen saeck en doen: want soo daer iets komt wel, of qualijck uyt te vallen †, so is 't maer een danck-heb, of een gevloeck van allen de duyvelen, die men steets om uw halfe wensch †; doch

doch ga daer nu meê heen, bedien, voor Godt, den mensch, ondanckbaerlijck in all's, dien ghy wel mocht vertrouwen † sijn woordt niet langer, als de windt, te sullen houwen : ja die, voor 't aldermeest, u 't alderminst betoont † ; * waer Godt, voor 't alderminst, u 't aldermeest beloont : hoe sou den mensch aen u sich danckbaer konnen toonen † ? die aen sijn eygen Godt, met onbeschaemde koonen, ondanckbaer selver is, en blijven sal soo lang † ons' aerteling hier gaet den selfden snooden gang ; dien hy gedurigh ging van Adams Appel-bijting †, niet kreunende sich aen ondanckbaerheydts verwijting, noch wat men schuldigh blijft, aen die daer al ons schult † lijdtfamigh fiet, en lijdt met overvloets gedult : waer elck daeghs seven mael, ja meermaels komt te vallen † †, ick derf niet melden in oneyndige getallen van duysent schulden meer. O wonderbaer gedult † ! ô lijdtfaemlijckste Godt ! hoe lang is dat ghy sult geduldelyck aen sien, by soo veel boogheden †, den aerteling uw will' booswilligh overtreden ? ondanckbaer over 't goedt uws milde overdaet, onrouwigh over quaedt sijns eygen selfs misdaet.

Ha ! goedtheydt sonder eyndt, wie kan al 't goedt bezeffen † ? wie maer een gaev' uws gunst met danckbaer lof betreffen ? geen booreling in 't minst, noch selfs te samen al † het geen oyt was, nu is, of immer wesen sal. Mijn Godt ! mijn schuldick ken, mijn swackheydt wilt verstercken †, met bystandt uwer hulp : op dat ick uyt magh werken, wat mijn onmoogentheydt my schuldigh blijven doet † : vergeefs ick sonder u,

* *Nonne, Deo subjella erit anima mea, ab ipso enim salutare meum, Psalm. 6. 2.*

vergeefs het alles wroet ! Lof, prijs en eere zy ons' Heere Godt almachtigh †; dien ick vertrouw mijn will' te sullen zijn gedachtigh.

P S A L M 23. V. I.

Godt is mijn Herder die my hoed',
 My sal noyt iets ontbreecken ;
 Op een groen wey-landt hy my voed',
 En leyt m' aen koele beecken.
 Mijn ziel versterckt hy vroegh en laet,
 Maectse geruft en stille :
 Hy brengt my op de rechte straet,
 Alleen om sijns naems wille, &c.

Den 36.

*Qui fratrem ledit vesana fulmine lingua ;
 Ætheria inveniet limina clausa domus.*

Her loogen-tongs geluyt
 Ons buyten d'hemel fluyt.

K Oom ziel treê vorder aen, en leert op dese Leer † (is't dat g' uw zaligheydt bemindt, soo alsuw eer') de logens als de Pest, ja als de doot te * schouwen †, om dats' u na niet doôn : want, naer mijn best onthouwen, ¶ *De mond die lieght, die doodt de ziel*; doodt sy de ziel †? soo valt 'er vry wat meêr, dan of het lichaem viel : dat immers moet vergaen, waer noyt de ziel sal derven †, 't geen eeuwigh Godt haer eens heeft willen laten erven; en b'halven dat men sich noch in kleynachting

* *Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit in angustiis animam suam, Prov. 21. 23.*

¶ *Os quod manit ut occidit animam. Sapient.*

brengh ¶, als men met liegen oyt sijn naem brant-merckt of zengt, so sal ons, boven dien, geen mensch licht meêr geloven ¶, ick swijg' van elck te zijn veracht, verfoeyt, verschoven: dienvolgens dan (naer ziel en lichaem schadelijck ¶, en, aen ons naem en faem, ten hooghsten nadeelijck) dat wy ons niet alleen van grove logens houwen ¶; maer selfs de minste noyt niet schudden uyt ons' mouwen: of anders oordeelt men dat wy lichtvaerdigh zijn ¶, bedriegers, die, met schijn van logentaels fenijn begaeft, gedurighlijck een soecken te bedriegen ¶; om, onverwacht, met liegen iets te krijgen: al 't welck soo goddeloos, als onrechtvaerdigh is ¶. Nu laet ick dencken elck wat sulck een waerdigh is. voor my, ick wil mijn Godt ootmoedelijck daeghs smeeken ¶, dat hy my, uyt genâ, quijt scheldt all' mijn gebreecken: meest en bysonder die, bedacht of onbedacht ¶, oyt, by mijn leven, zijn van 't spraeck-lid voortgebracht; Ja dat ick nimmermeer daer toe kom te vervallen ¶, dat, door dit lid, mijn leên betalen al de ballen.

Ha Godt! mijn hulp, mijn Heer, en aller heeren Heer ¶! beheerscht en snoert mijn tong, dat sy u nimmermeer, door haer geluyt, verdriet; maer datse sulcke toonen ¶, ter eeren u, magh slaen, als die daer boven wonen in 't onafmeetlijck rijck; steets pogende, om 't zeerst ¶, wie 't hooghste lof uws naem magh roemen meest en eerst: dat bidd' ick voor het laetst, mijns spraeckeloos' afscheyding ¶, soo tot uw meerder eer, als t' uwer naems verbreyding. A M E N.

P S A L M 4. V. I.

Mijn Godt! die alderdiepft d'onfondigheden
 Der onbevleekter herten zijt bewuft,
 Die my, doen oyt mijn over-fwacke leden
 Verfchenen voor uw troon, vol deftigheden,
 Genadelijck al 't quaedt hebt uyrgebluft;
 Zijt gunftigh nu als in voorgaende tijden,
 Set mijne beë-gevley toch niet ter zijden;
 Maer hoort mijn herten ziel, vol rouw en leet:
 Weeft, uyr genâ, tot mijnder hulp gereet.
 Och! Adams kinderen, te dof van finnen,
 Hoe fackt uw hert foo na de aerde neêr?
 Hoe is 't dat ghy de logens foo kondt minnen?
 Hoe houdt de ydelheydt u noch foo binnen,
 Dar ghy de deught foo lang berooft haer? &c.

Den 37.

*In gratam mentem tenuit Deus optimus, ille,
 Mortali grato, munera magna dabit.*

Ondanckbaerheydt verflint,
 Wat danckbaerheydt verwint.

WEest danckbaer aen uw Godt voor 't minft
 dat ghy ontfangt †, op dat ghy waerdigh
 wordt dat Godt u meerder langt. De danck-
 baerheydt betaelt het meest aen het ontfan-
 gen †: waer dat ondanckbaerheydt aen schult
 en fchandt blijft handen. Ja, dat noch erger
 is, 't verdient niet dat men meêr † van God ontfangt;
 maer dat men wordt geftraft fo seer, als
 wel de kinderen van Ifrael voor defen †, doen
 fy, al preutlende, geen danckbaerheydt bewe-
 fen aen die, ten aldermildft, uyt 't hemelsche
 gefpan †, haer daeglijcks douwen liet 't al-fina-
 kelijcke

kelijcke Mann'. Godt doet feer wel, dat hy den mensch toefendt zijn zegen †; maer qualijck doet dien mensch, wien immer uyt derf vegen (foo door vergetentheydt, als door ondanckbaerheydt †) het geen hem Godt, onwaert, ten mildst heeft toegeleyt: hier om geschiet 't dat Godt, den gever aller gaven †, ons lichtstelijck verlaet, en ophoudt meêr te laven met sijnen Balssem van dien goddelijcken Geest †; die, boven 't grootste goet, noch blijft het aldermeest. Geluckigh zijn sy dan, die oyt, voor 't minst' ontfangen, een nederigh gemoedt, met danckbaer herte, langens; Godt geeft sijn gaev' alleen aen die het waerdigh is †: aen geen ondanckbare, noch die hoo-vaerdigh is. Dus laten wy, voor Godt, ons altoos needrigh houwen †; Godt sal op 't needrighst hert het alderhooghste bouwen. Hoe lager grondt-gebouw, hoe vaster hoogh-gebouw.

O Godt! die my soo vast een borge zijt, als trouw en overvloedelijck in 't storten van uw gaven †, ick bidd', dat geen ondanckbaerheydt my doe begraven dien over-milde gaev' en waerdige talent †, door uw barmhertigheydt ons eeuwigh ingeprent. Geeft dat mijn rekening van all's wel uyt magh komen †, wanneer het u behaeght dat sy werdt op genomen: Ghy zijt mijn toeverlaet, daer ick my op verlaet, en op verlaten sal; onwaerdigh, hoe het gaet, door uw genâ iets meêr, hier namaels, te verwachten †: demp my soo 'k heb of krijgh oyt andere gedachten; laet toe 'k die eeuwigh hou, ter eeren uwen naem †, dat smeek ick, Heer! uyt al mijn hert en ziel te saem.

P S A L M 45. V. I.

Godt onse stercke veste,
 Ons toeverlaet en toevlucht is:
 Hy doet mer ons het beste
 In groote noodt en droeffenis;
 Daerom wy niet en vresen,
 Of schoon de werelt heel en al
 Verloor haer standt en wesen:
 En dat de bergen, mer haer val,
 Diep na de zee invielen:
 Soo dat, door 't roeren van de zee,
 Den Lyban neer most knielen;
 Noch bleef Godts Stadt geruft in vrees, &c.

Den 38.

*Si studeas vitæ sanctæ, studeasque beatæ,
 Vanarum rerum cognitione vaces.*

Soo ghy betracht een heyligh zaligh leven,
 Wilt tot geen yd'le kennis u begeven.

HA mensch! indien je tracht na een Godtzaligh leven †, wilt u niet al te seer tot yd'le kennis geven van 't wereltsche beslagh; versterft hier en verlaet † 't geen eerder, als de roock, van sellever vergaet. Houdt u hier op der aerd' vernietight en verstorven †, eer ghy van d'aerde wordt vernietight en bedorven; het heeft 'er veel berout, benepen en benout †, die, onbedachtelijck, daer hebben op vertrout. 't Is beter dat ghy u by tijds komt te bedencken †, als naermaels, al te laet, u selleveten te krencken, te helpen in den grondt uw waerdste ziele-schat †, veel waerdiger als 't geen al 't hemels-rondt bevat; dat tuyght den Schepper ons door al sijn bitter lijden †;

* dat tuyght 't verloore Schaep, daer Godt kon om verblijden, doen het gevonden was: dat tuyght het Even-beeldt †, waer hy ons heel naer heeft geschapen en geteelt. Doch segh, hoe draeght ghy voor 't vergancklijck soo veel sorgen †, en dat al sonder eens te dencken of ghy morgen, van het verkregen, noch besitter wesen sult †? ick sou noch eenighsins ontschuldigen uw schuld, soo by aldiën ghy kondt een vasten tijdt beramen †, waer in 't verkregen bleef wat seeckerlijck te samen; maer neen, geen oogenblick mooght ghy verseeckert zijn †, waer ghy, veel jaren lang, met hoop, met anghst en pijn om hebt gellaeft, gedraeft, en alles door-gelopen †; ja, ziel! dat ghy hier soeckt is maer met glans bedropen, van schijns uytwendigheyt; meêr niet. Soeckt hooger goedt †, dat vast, dat eeuwich duurt, 't welck op een seeck're voet (die niet en kan of weet van wricken, of van wicken †) u naemaels mocht gewis ten hemel binnen schicken. Dan hebt ghy 't wit gemickt van uw behoudenis †, die onveranderlijck, gewis, en eeuwich is. Dat gunn' sijn Godtheydt u, en my, en alle menschen †; daer ick, soo lang ick leev', om bidden wil, als wenschen. Nu laet ons, wie ghy zijt, die goetheyt, voor al 't goedt †, bedancken, 't geen hy gaf, en geeft in overvloed; laet ons sijn grooten naem, soo nu als altoos, roemen †, en, 't geen daer buyten is, verachten en verdoemen.

* *Delicia mea est esse cum Filiis hominum*, Prov. 8. 15.

P S A L M 145. V. I.

Ick wil Godts wonderbare lof,
 Mer hemelrijck-gevlochte stof,
 Soo eenwigh loven en verbreyden,
 Als d'heele werelt door verspreyden,
 En dat mer sulck een sterck geluyt,
 Het welck tot aen den hemel stuyt.
 Ick wil hem, dagh op dagh, vol-prijfen,
 Sijn naem ten hemel-waerts doen rijfen:
 En, mer een ongemeen geluyt,
 (t Geen eeuwen in, en eeuwen uyt
 Verduurt) op-roemen all' sijn waerden,
 By al wat afem schept op aerden, &c.

Den 39.

*Redde Deo gratam mentem, nam maxima summo
 Victimam semper erit gratia laeta Deo.*

Weest danckbaer over 't goedt
 Dat Godru daeghlijcks doct.

HOe weynigh, en hoe niet met al het kan
 beschieten †, dat wy hier doen, voor
 't geen wy van ons Godt genieten, vermagh
 geen pen of tong, ten deelen noch ten minst †,
 te halen voor den dagh: sijn zonne-gaev' die
 glinft der menschen oogen uyt, en straelt by
 alle volcken †, verr' boven 't bruyne drift en
 't swerck van alle wolcken. Ha! die de kracht,
 de macht hadd' om de minste strael † sijns
 goetheyds te vergoën, die mocht wel t'ee-
 mael danckbarigh zijn geroemt; maer neen,
 geen drop wy halen † by sulck een ruy-
 me zee, die niet is af te palen door eenigh
 mogentheydt van 's menschelijck verstandt †:

fijn volheydt in 't geheel den kroon van alles spant.

Al-gunner, goede Godt ! die daeghs vergunt uw gaven †, ten over-middelijckst, aen heeren en aen flaven ! waer vind' ick waerdigh iets uw waerdigheên ten danck † ? mijn macht is, als mijn ziel, door sonden al te kranck : ja soo seer over-kranck, dat sy sal moeten swichten †, soo uw behulpfaemheydt my niet komt te verlichten uyt al mijn duyfternis, daer mijn' onfinnigheydt † my in versmeten heeft, en daeghlijcks noch verleydt : wanneer d'erf-fondigheydt, by Adam ingewortelt †, door iets aenlockelijcks, seer lichtelijck uytbortelt. O Godt ! laet mijn gebedt u eens ter ooren gaen † ; gedenckt mijn feylen niet, waer meed' ick heb misdaen : wie kan in 't minst weêrstaen de kracht van uw vermogen †, soo uw geduldigheydt ons' schuldt niet wil gedogen ? en wie in 't oordeel treên met uw rechtvaerdigheydt †, soo ghy, rechtvaerdelijck, ons' quaedt-doen over-pleyt, en schuldigh toont in all's ? Doch Heer ! die noyt begeerden † des sonders doodt ; maer lieft, dat hy sich weêr bekeerden ; wy bidden u, versterckt ons' kranckheydt met uw kracht †, om dat uw goê begeert' en wil mocht zijn volbracht. Gunn' dat mijn ydel-heên, en ziels-bekommernissen †, waer door ick wordt verleydt tot de verdoumenisse, my soo niet binden meer ; verstroyt dien boosen draeck †, op dat ick u behaegh, en mijne boosheên staeck. Lof, prijs en eere zy mijn Godt, den Heer almachtigh †, dien ick vertrouw en hoop dat mijns sal zijn gedachtigh.

P S A L M 143. V. I.

O Godt ! verhoort doch mijn gebedt,
 Naer 't eeuwigh woordt waerachtigh
 Van nwe goetheydt ; merckt en let
 Op mijn gefinckeck aendachtigh.
 Ach ! wilt niet met uw arme knecht
 Ten oordeel gaen, noch houden recht :
 Want fiet, voor u geen mensch, die leeft,
 Den prijs noch lof noyt had of heeft,
 Dat hem geen onrecht aen en kleeft, &c.

SLOT-GEBEDT

DES

VIERDEN DEELS.

Mijn Heer, mijn Godt ! die daeghs
 soo overvloedigh goedt en soet,
 met duysent eyndeloose mildighe-
 den, ons arme aertelingen ten mildelyckst
 besproeyt : wy bidden u hert-grondelyck,
 verleen, door uw genâ en noyt-volpreesen
 goetheyt, tot meerdering uws onuytspreec-
 kelycke naem, dat wy ellendige, met een
 onophoudelycken soeten zang, het vierde

Boeck deses Kruys-leer, so wel ten dienst van't heele Christendom, als t'onser aller zaligheydt, beginnen en volkomelijck voltrecken mogen; op dat wy namaels, in't onweêrgadelijck hemels Heylighdom, met duysent zang-vreughden, juychen en belijden uw goede Godt beydt, en genade, sonder eyndt. Aenschouwende en lovende hier na, eeuw uyt eeuw in, het driemael overbeylig onbegrijpelijk Wesen aller wesen: waer ghy, Almogendste, ten troon verheven sit; oneyndelijck in alles, gebenedijt, geroemt, geëert, van tijdt tot tijdt.

Handwritten text at the top of the page, possibly a library or collection mark.

VERTOECH

DEES

ZINNEBILD

D A T

VIERDE BOECK.

W I N T E R.

V E R T O O G H

D E Z E S

Z I N N E B E E L D S.

*Wie varen wil naer 't hemelsche Paleys,
Die moet sijn ziel, het schip sijns levens-reys,
Gelaên met min, met Hoop en goê vertrouwen,
Door 's werelts-zee, vol Kruyssen, heene bouwen.*

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum caelorum.

Act. 14. 22.

DES
 KRUYSL EERS
 VIERDE
 BOECK
 TER
 ZALIGHEYDT.

Den 40.

*Qui callem scelerum, spretâ virtute, sequuntur.
 Errant à vero, perniciemque petunt.*

Wie 't padt van ondeught kiesē,
 Haer selven haest verlieſen.

Numquam stygias fertur ad umbras incluta virtus. Horat.

DEES' vier-mael tiende treê, daer kan men langes treden † ten hoogen hemel in, of dalen naer beneden in 't hof der nickeren : indien men sich vergist †, van dat m' al-wetens heeft den rechten wegh gemist ; die door haer enght' alleen ons kan ter deughde brengen †, niet wilende de ruymt' van d'ondeughd oyt gehen-gen, die haer besmetten mocht ; vraeght ghy waerom, of hoe † ? ick sal 'tu seggen, hoort, en luyſtert hier nau toe, naer 't geen ſoo dienſtigh is, om wel gauw na te luyſt'ren †, als waerdigh om in uw gedachtenis te kluyſt'ren. Dees' ſport of treê dan, in twee delen hier ver-deelt,

deelt †, verschelen van hen aert, als dagh by nacht verscheelt: of als de Grieccksche * Y vertoont met beyd' haer wegen †, (aen d'een zijd' smal, en breedt aen d'ander kant gelegen:) genoemt, ter slinker handt, d'onzaelig' Hellebaen †, om dat d'onzaligen daer langs verloorren gaen: haer siende, in 't begin, soo breet als schoon vertoonen †; maer niet hoe sy, op 't eynd, den gangers komt beloonen met eyndelosen pijn des Phlegetonschen Rijek †, waer niemandt pijn-rust vindt voor 't minste oogblijck; maer al gedurigh word gepijnicht en gebeten †, als een Prometheus gier, die 't binnenste geweten der sondaren door-knaeght, naer elck hier heeft misdaen †. Gelijck die wederom ter zaligheyt in slaen, wie dat, ter rechter handt, recht-deughdelijck bewand'len den smallen weg, en daer van Godt den Heer steets hand'len; naervolgende sijn gang, soo veel als 't mooglijck is †, door d'enge wegen heen van sijne bitternis. Maer ach! wat magh ick doch van bitternis hier spreken †, die eer by honigh magh, en Nectar zijn geleecken; hoort wat Godt seyt: *Mijn last is licht, mijn jock is soet †;*

* *Litera Pythagoræ, discrimine secta bicorni,
Humanae vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua collem,
Difficilemque aditum primum spectantibus offert;
Sed requiem præbet fœsis in vertice summo;
Molle ostendit iter via lata; sed ultima meta
Præcipitat captos, volvitque per ardua saxa;
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit:
At qui desidiam luxumque sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incautâ mente labores
Turpis inopsque simul miserabile transiget Ævum.*

Virg.

daer

daer twijfelt niemant aen : want Godt het opper-goedt, ja selfs de goetheydt is; dien elck een komt verlossen †, wien op sijn hals te veel mocht laden ofte torssen. Hy weet den middel-maet, en geeft op sijner tijdt † wat 't alderzalighst' is; mits ghy geduldigh zijt, en sijn behagen tracht gewilligh te beleven †, in 't geen hy, door genâ, ons daer toe heeft gegeven. Ha! tsa dan ziel! verkieft het zaligh Eng'len-padt †: verlaet der duyv'len wegh, die op het eynd' uyt-spat naer de verdoemenis; Godt wil u leydts-man strecken †, en, wie het zy, uyt hare lagen trecken: daer ick om bidden sal, tot glory sijner naem †, dat hy ons helpen wil, soo nu als na, te saem.

P S A L M 134. V. I.

Ghy heyl'ge van Godts heylighdom,
 Verheften prijst Godts naem al-om;
 Roem heerelijck sijn lof-geschal,
 Door 't ruym van 's werelts wijde dal:
 Sijn over-goetheydt geeft u stof,
 Om uyt te breyden 't wond're lof
 Sijns soete jock en lichte last,
 Waer meed' hy ons aen 't herte tast, &c.

Den 41.

*Quo nos affectu majori munera vera
Prosequimur, hoc nos diligit ipse Deus.*

Hoe meer men Godt bemindt,
Hoe meer hy ons besint.

Wilt ghy seer wijslyck doen, verhoopt op Godt alleen †, dien in u zeeg'nen sal een blyschap ongemeen; mits dat g'u wacht, soo wel van kleyn' als groote sonden †: die van geen kleyne sond' hem wacht, wordt licht geschonden, of wel, ten minst, verliest veel vreugts, soo hy niet mist †, die voor hem heeft ten dierst sijn sonden uyt-gewist: wanneer sijn dierbaer bloed ons aller vuyl uyt-boenden; †, en by sijn Vader aen het Kruys het all's versoenden. Voorwaer, indien ghy immer soo u selven socht †, als Godt den Heer u steeds in alles heeft bedocht, ghy soudt u niet alleen van grove sonden wachten †; maer selver noyt de minst toestaen in uw gedachten: want, ach! wanneer ghy oyt het sondigen toe staet †, denck ghy uw Heylandt weêr met Joodsche roeden slaet; ja dat ghy, volgens uwe schuld, de slagen noch doet voelen †, dien, om sijns Vaders tooren en gramschap te verkoelen, een vloedt van tranen en van bloedt heeft uyt-gestort †, om niet te koomen, met ons' reeckeningh, te kort. Wel aen dan,

G

wilt

wilt g' uw Heer en Godt hier na heel vinden †? maeckt dat geen sonden u alwillens heel verflinden: voor uwen kleynen will', dienghy hier gaerne laet †, daer sult ghy eeuwigelijck dan's hemels hoonig-raet hier naermaels, naer uw wensch, voor hebben en genieten †: niet die men halen sal uyt Indiaensche rieten; maer uyt den milden schoot van Vader Abraham †, die Lazarus, en wie daer sondeloos oyt quam, onwalgelijck verquickt, en eeuwig sal verquicken †, terwijl d'onzalige gedurigh vast versticken.

Ach! al-verquickend' Godt! die, met een volle dauw, van alle foetigheên, den eersten Man en Vrouw (door uw volmogentheydt soo heerelijck geschapen †, dat de volmaecktheyt selfs daer aen sich moet vergapen) in't aertsche Paradijs ten mild'lijckst hebt besproeyt †, wilt my, haer spruyteling, een sulcken vreughdenvloed toefenden in mijn ziel, als die naer u toe loopen †, en heel alleen op u vertrouwen en verhoopen. Wist uyt mijn sonden groot en kleyn; dat ick noyt stick' † in't vuyl, daer Sathan heeft om uytgeset sijn strick: dat bidd' ick, goede Godt, om all' uw bitter lijden †, daer g' ons hebt willen door verlossen en verblijden.

P S A L M II2. V. I.

Wel zaligh die den Heere vreeft,
 En hem t'ontwyen is bedceft:
 Godt sal sijn staer en af-komst zeeg'nen,
 En doen een vloedt van rijckdom reeg'nen
 In't huys van die rechtvaerdigh is;
 Lofs eer, om dat hy 'rwaerdigh is,
 Sal hem met volle heyl toe-stroomen.
 Godts zegenerft op 't zaedt der vroomen, &c.

Den 42.

*Nitimur incassum, frustra luctatur & instat,
Si procul à misero est numinis auxilium.*

† Is al vergeefs al wat men doet,
Soo ons de Heere niet behoedt.

AL wat den aerdschen mensch met handen oyt begint †, of met sijn kloeck vernuft diepsinnelijck versint; als Godt, dien gunner all's, sijn gunste niet laet komen †, * vergeefs sal alles zijn, wat hy heeft voorgenomen: den aerteling vermag het willen; maer niet meêr †: 't volbrengen hangt aen Godt, als Vooght en Opper-heer van 't geen'er oyt geschiet, of immer mocht geschieden †. Die Bouw-heer houdt en houwt wat spatten mocht ter zijden: Die wack're Waecker waeckt, dat mensch, dat huys, en stadt † blijft in behouden staet: vergeefs is alles wat hier woeld, of wroedt, of slaeft, of draeft, soo d'Almachts handen † niet steets verstercken al sijn doen met vaste banden. Hy heeft dan wel gebouwt, * die sich op Godt vertrouwt †, en wel vertrouwt, die eeuwigh Godt hier na behoudt; soo als ick vast verhoop, van wegen die hem lieven †, en wis vertrouw, van die hem boven al believen. Wel aen dan ziel, wilt ghy dien seeck'ren wegh inslaen, waer langs ghy komen kondt aen d'eeuwige Jordaan, (die soo uw vuyl gemoedt,

* *Nisi Dominus Edificaverit domum in vanum laboraverunt qui edificant eam, Psal. 126. 1.*

† *Qui confidunt in domino sicut mons Zion; non commovebitur in aeternum, qui habitat in Jerusalem, Psal. 124. 1.*

door hare fuyv're plaffen †, fal, in der eeuwig-
heydt, affspoelen en afwassen, als met een he-
melfch vocht steeds laven hier uw hert †) soo
mijdt en fiet dat g'in dees' werelt niet verwerd:
waer eenmaels in verstrickt, men meermaels
komt te vallen †, ten deerlijckst, op 't laetst,
betalende de ballen.

Ach! Alderhooghten, ach! wy die, door u-
we macht †, gedurigh en alleen behoedt zijn
daghen nacht: wy bidden u alleen, als die op u
vertrouwen †, gunn' soo veel krachts aen ons,
dat wy door u behouwen dien alderwaerdsten
pandt, waer voor g'uw eygen pandt † van lig-
chaem hebt verpandt; doen g' ons van alle
kant uw bloedt hebt uytgestort, en, alseen
trouwen herder †, behouden en behoedt voor
dijnen ziel-verwerder van 't menschelijck ge-
slacht: waer hy om heen steeds gaet † als een
briesshende Leeuw, die sijn poot hong' righ
slaet in d'yd'le lucht, en op der aerd', om te ver-
scheuren †, wat hem maer eerst aen boordt
mocht koomen of gebeuren. Des helpt ons
Heer! op dat wy namaels, in het lof † uws
stercken naem, met alderhande stof, van dank-
baerlijck geschal, ten heerelijckst uytvaren †;
waer dy verheerlick sit by all' uw Hemel-scha-
ren, die, onuytspreeckelijck, in 't onafmeet-
lijck rijck, uw volle macht in all's ophalen eeu-
wighlijck.

P S A L M 126. v. I.

† Is al vergeefs den bouw betracht;
† Is al vergeefs gewaect by nacht,
Soo Godt het huys niet bouwt,
Soo Godt de stadt niet houwt.
† Is al vergeefs gestreên,
† Is al vergeefs geleên,
Soo Godt niet met ons strijdt,
Soo Godt niet met ons lijdt, &c.

Den 43.

*Dilige Rectorem cæli, terraque, marisque:
Nam, quod præter eum diligis, umbra, nihil.*

Al wat men buyten Godt befindt,
Dat is maer enckelroock en windt.

*Lux ego sum mundi, mea post vestigia tendo:
Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.*

Ick ben des werelts licht, en elcks behoudenis,
Al wie my volght, die wandelt in geen duyfternis.

AL wie my volgen, seydt den Heer, die wand'len door † geen duyfternissen heen: maer vinden 't rechte spoor naer 't eeuwigh zaligh licht: dit zijn de ware woorden †, daer Godt ons door vermaent; des wy, soo 't best behoorden, ons souden voegen naer sijn leven en sijn gang †; daer in Godt selfs voor-ging, sijn lijdend' leven lang: opnemende sijn *Kruys*, om dat hy ons wou leeren † die gangen naer te gaen sijns lijdens en verseeeren; mits te ver-fachten sulcks hier namaels in sijn rijck †: daer aller vreughden vreught te vinden is oneyndlijck: laet wy diens leven dan betrachten na te treden †, wiens leven overtreft de soetste soetigheden, dien oyt de werelt hadd', of immer hebben sal †, daer by te

rekenen eer min dan niet met al: ja foo 'k 'et seggen magh, maer gal en mirrh te wesen †; schoon selfs het alderloetst van haer waer uytgelesen. Geen Manna is soo soet die daer by halen magh †, geen sterflickheydt en sagh noyt sulck een held'ren dagh. *Die wijslik dan en nut des Heeren *Leer* wil vatten †, behoort de minste stip sijns *Leer* niet uyt te spatten: Doch laes! hoe wijslijck dat men Godts *Leer* grondelijck † door-grondt, wat baet het ons? soo men 't gesondelijck ootmoedigh zijn niet vat, noch naer sijn will' wil hooren †. Ach! geen Godts wetenschap maect ons Godts uytverkoo- ren: gelijk wel-leventheydt by een verneedrigt hert †, naer 't hemelsche Paleys, om hoog verheven werdt. 't Veel weten krenckt de ziel: dus zijn 't wel groote dwasen †, die werelt-wijsigh meer haer ziel, als hemels asen; hoe men geleerder is, hoe 't oordeel scherper gaet † in 't geen men immer heeft begaen van goedt of quaedt. Des wil u over kunst, noch wetenschap verheffen †; maer wat uw ziel aengaet, voor al en meest betreffen. Al waert ghy d'hele Schrift, der Philosophen al † haer wijsheydt vatten kond', het waer u niet met al, so ghy de liefde Gods en sijn genâ most dervent; 't is al maer ydelheydt, behalven Godt te erven: die, met een suyver hert, geheel ten dienste te staen †, te minnen boven al, is wijselijckst gedaen: het is maer ydelheydt naer 't werelts goedt te trachten †, naer lofs-vergancklijckheydt, naer Staets-bewindt te wachten. 't Is

* *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, Joh. 13. 15.*

Si quis vult post me venire, abneget semet-ipsam, & tollat Crucem suam, & sequatur me, Matth. 16. 24.

Qui non bajulat Crucem suam, & venit post me, non potest esse discipulus meus, Luc. 14. 27.

ydelheydt der ydelheên, sijn vleeschelijcke lust †, met 't eeuwighziels-verlies, soo * haest te sien gebluft. 't Is domme ydelheydt lang leven te verlangen †, en geen goê forge eer aen een goetd leven t'hangen: ¶ ja yd'le ydelheydt van alle ydelheên † te minnen, 't geen soo haest verdwijnt als het verscheen.

* *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas prater amare Deum.*
Salomon.

Boët. lib. 3. Metro. 7.

¶ *Habit omnis hoc voluptas,
Stimulis agit fruentes,
Apiumque per volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci,
Ferit icta corda morsu.*

Den 44.

*Obscura ut nitidum comitatur nubila Phœbum;
Sic hominum tempus, non sine nube volat.*

Niet altoos weelderige zonne-schijn;
Wat finarts of pijn wil hier somwijlen zijn.

Soo lang wy leven in dit werelts werrigh dal†, so is ons leven hier vol alderhande gal van tegenspoedt gemengt: het schijnt natuurs bestelling †, dat elck, sijn leven door, bekooring heeft en quelling: daerom, ô swacke mensch! versterckt u met 't gebedt †, en roept den Heere aen: daer is 'er een die let op u, en soeckt uw geest, door quelling, te verleyden†,

om u, mistroostigh, van uw Schepper af te scheyden: waer by hy 't noch niet laet; maer haect naer 't eeuwigh goet † uwszielen zaligheydt, door Jesus Christus bloedt, ten trots en spijt, hem uyt sijn mogentheydt ontnomen †; des waect gedurigh, waect! op dat hy niet magh komen (daer hy op luymt, gelijk een hong'rig Leeuwe doet † op 't eerst beooghde aes, 't geen iewers hem ontmoet) te scheuren uwe ziel, dat waerdste pandt der panden †, by Godt te duur gekocht, om die oyt in sijn banden, van 't eeuwige geweldt, gebonden of geboeyt †, gesslagen of geknelt te sien.

Ach Godt! verhoeyd sijn krachten tegens my, en bindt, die ons wil binden †, dat all' sijn rijcken ons doch nimmermeer verslinden; dien hy, bekoorelijck, wel eer, op 't hooght des bergh †, sijns Al-besitter self, soo stoutelijck als ergh, in schijn belooven dorst: verlost ons van dien quaden †, Verlosser! ons verlost: dien valschen, onversaden, dien snoodsten zielen-dief by Lucifer verdaegh † in 't grondeloofse diep; daer men hem lijdigh plaegh: dat bidden wy u, Heer! om al uw bitterheden †, ten dienst uws even-beeldt, geduldelijck geleden. Du bist een vaste borgh, waer op men vast magh staen †: soo ons uw hulp ontgaet, dan is 't met ons gedaen; met ons! te swack om het geweldt te wederhouwen †, het welck de hel-sche Leeuw voerd in sijn gruwel-klouwen, ten gruwelijckst verwoest, waer d'Almacht oyt sijn macht † en stercke handt t'huys houdt; dien ons, door hare kracht, steeds op der aerden hier, als namaels, wil behouwen †, daer wy om bidden, Heer! in 't uysterste benouwen, wanneer het helsch gedrocht mocht op haer
hoede

hoede zijn †, om door aenlocklicks iets, be-
 kleedt met heyl'gen schijn, ons' arme swacke
 ziel, by't tipjen van het scheyden †, van u,
 mijn Leyds-heer, af te locken en te leyden;
 wy smeecten u daerom ellendige te saem †,
 verstroyt haer boos bestel, ter eeren uwe
 naem.

P S A L M 54. V. I.

Mijn Hoeder, die noyt feyld' aen macht,
 Verschaft my hulp, en troost my vaerdigh;
 Ontfonck mijn beë en houdtse waerdigh,
 Ey neemt aendachtigh op haer acht:
 De boosen maecken hen party,
 Ja die naer u, mijn Godt, niet geven,
 Die staen bloedt-gierigh naer mijn leven;
 Dies staet ons, Heer! met hulpe by, &c.

Den 45.

*Si firma in summo positam spem patre tenebis;
 Invenies quod de torquet, aq̄itque nihil.*

Soo ghy in Godt u wel te vreden stelt,
 Ghy sult noyt vinden dat u iets hier quelt.

Wilt ghy ziel-rustigh zijn, en lustigh van
 gemoedt †, weest even wel te vreên, wat
 fuur dat oyt, voor soet, van iemandt u ont-
 moet: stelt alles in Godts handen †, die
 't Scheepjen Petri wel doet gijpen, maer
 niet stranden. Als het sijn' Goedtheydt

nutft en zalighft dunckt, dan ftilt † fijn * mo-
gentheydt de zee, al waerfe noch foo wildt;
Godt flaept niet, waer de vloedt verheft tot
aen ons' lippen †; neen, feker, neen! hy waekt,
en vrijdt ons voor de klippen, op dat ons fwac-
ke ziel, in d'hobbelende boot †, van 'swerelts
ydelheên, doch niet aen ftucken stoot, en in
den af-grondt finck', naer d'helfche fwavel-
poelen †, waer Sathan wenscht en wacht fijn
luft met haer te koelen; fijn luft in 't pijnigen,
die nimmer is verfaedt. Wel aen dan, menfche,
wie ghy zijt, vertrouwt uw ftact, uw ziels-gevaer
op Godt, die fal in noodt ontwaecken †, ja
fchoon de baeren van de zee 't al deden
kraecken, foo dat den kiel uws ziels ten grond-
waerts fcheen te gaen †, door fondens-ballast
al te fwaer en diep gelaên; Godt fal d'ontroer-
de zee ten onverfienft doen kalmen †, en all'
uw nood-gefchrey veranderen in galmen van
goê behoudenis, op een gewenschte ree †,
alwaer uw ziel geruft, in d'havens-fchoot van
vreê, geen buyigh buld'righ weêr van win-
den heeft te wachten †; maer een foo foete
Lent, als noyt quam in gedachten. Dat Godt
u gunn', en my, en alle menfchen meê †.
God, die in dwang fteets houd den hemel, aerd
en zee, wil onse ziel in ftorm, van quâ bekoor-
ring, dwingen †: des geen Meerminnen haer
betoveren met fingen naer d'eeuwige Charyb,
waer Schill' haer wooning heeft † in Pijnen-
burgh geplactft, voor die onzaligh leeft, of
fich verlocken laet door yd'le foetigheden †,
die ons de werelt fchenckt met duyfent bitter-
heden. Godt! ftop ons' ooren toe, ja bindt ons
aen den maff † uws *Kruys*; op dat geen helfch

*Dominaris potestate maris, et motum fluctuum ejus miti-
gat, Pfal. 127.*

gedrocht ons' ziel verrast door't lieffelijk geluyt sijns eyndelose rijcken †, dien hy in 't oog soo schoon, als valschelijk doet blijcken. Dat bidd' ick om uw naem, waer elck voor buygen moet †, oock selfs, die ons belaeght met schijn sijns rijcklijck goedt.

P S A L M 123. V. I.

Hadt Godts behulpsamige handt
Doen niet geweest aen onse kant,
Wanneer de loofe boofse sielen
Der menschen valschelijk ons aenvielen,
Vol gramschaps tegens ons gekant,
Lang hadden wy geweest vermant,
Lang hadden wy geweest verlopen,
Gelijck een water-vloedt komr lopen,
Ten veldt-waerts in, die all's vernielt:
Soo fouden s' hebben ons onrzielt, &c.

Den 46.

*Sincero gemitu, planctu, lachrymisque patebit,
Hec in terris ad pia templa poli.*

Ons droevigh borst-geklop, ons suchten en ons tranen,
Leetwesig voort-gebrocht, den wegh naer God toe banen.

DE tranen, die daer stort een recht leetwefigh hert †, zijn peerelen, waer meê den fondaer d'helsche smert by Godt af-koopt: men kan geen waerdigheden noemen †, die by dees' peerelen haer weergâ kunnen roemen: sy zijn de ciersels, die daer cieren met vermaeck †'t rechtvaerdigh kleedt van God, die geen soo waerde saeck in waerden heeft als dees'; benamen waer s' haer meng'len † met suyver borst-geklop: ja soo s' haer yvrigh stren-

streng'len met suchten en berouw, van 't binnenst uytgestort †, verlicht 't ons swaer gemoedt, en maeckt 't hert vrolijk wordt, uytboenende het vuyl dat in haer is gekomen †, door eenigh vuyl bedrijf gedaen of voorgenomen. Voorts, will' van beterschap, die reynight heel en al † het geen, onsuiver, ons moght brengen oyt ten val; ten val van 't eeuwighlijck, hen namaels al beschooren †, wie oyt het tijdelijck voor 't eeuwighlijck verkooren, doen s' in der sonden wegh, gantsch traenloos, bleven staen †, niet willende het padt van heyl'ge deught inslaen.

Bestierder van ons all' ! wy bidden, wil ons stieren † naer 't heylighdomsche padt, waer langs de Eng'len swieren, op-soeckende het puyck van paerlen, dien het oogh † des sondaers, uytgestort, gesonden heeft om hoogh: by u meêr aengenaem, als alle offerhanden †, die 't heele menschedom, u ten dienst, kan branden; ons tuyght het Magdaleen, en die g' een Man oyt meldt † heel naer uw hert te zijn, wat dat een traen-vloed geldt, gesprooten uyt een hert, vol grondeloos berouwen †, bysonder waer 't haer boet' en beternis wil houwen, soo lang 't in aerdt'sch gewoel noch niet en heeft voldaan †, 't geen op strafs reeckening noch schuldigh mochte staen. Ey Heer ! laet uwen Geest in ons gemoedt in-vloeyen †, op dat een hert'lijck leedt-bewijs in ons doe groeyen een sulcken tranen-vloedt, de welck afwafschten magh †, van ons daeghs voortgebracht, der sonden vuyl beslagh; dus dat wy op der aerd', uw heyl'gen naem ter eeren †, met een gereynight hert, bewijslick mogen leeren, *dat een bekeerden mensch den Heer het meest verblijdt †; en dat u meest bemindt, dien ghy het meest sabeldt quijt.*

P S A L M 27. V. I.

Door 't tranigh kermen en geweën,
 Heb ick, ô Godt! my hees gekreten:
 Dus swijght niet meer op mijn gebeên,
 Van smert en pijn te seer gesmeten:
 Is 't dat ghy swijght in mijn ellend',
 Soo slacht ick die ten grave dalen,
 Gantsch troosteloos en heel geschendt,
 Naer d'onder-aerdsche nare salen.
 Ontfermt mijn klachten en gebeên,
 Terwijl ick, naer uw heyl'ge Chooren,
 Mijn handen t'waerts hef alleen,
 Om my, betraende, te verhooren, &c.

Den 47.

*Qui sibi, qui ve aliis credit, sapientia vera
 Illum desituet, desituet pietas.*

Hy is van alle wijsheydt verr' berooft,
 Die sich, of anderen, te veel geloof.

Wilt niet te seer u selfs, of al te veel gelooven †, noch op uw eygen waen een hayr aen vieren klooven: want dickwils is 't dat ons de gunste Godts ontbreeckt †, ja dat 'er weynigh licht van kennis in ons steeckt: waer door 't oock meermaels komt, dat wy ons meest verschoonen †, als wy ons alderminst onschuldigh kunnen toonen. Indien wy ons gebreck, heel grondelijck, te recht † wel namen in goê acht, 't sou vaeck met ons soo slecht niet loopen af, als 't doet, wanneer wy steets bevinden †, dat onse swackheên ons het aldermeest verblinden. Een ingekeerde mensch betracht voor al, en meest †, dat hy in achte neemt de

de feylen van zijn geeft, en oock voorwaer ten zy men acht neemt op fich felven †, heeft sul- len wy ons ziel en zaligheydt bedelven. * Wie dat hem selven kent, en meest tot Godt fich keert †, die heeft, tot sijnder heul, de beste *Leer* geleert: die sal niet lichtelijck een ander zijn gebreken † ophalen aen den dagh; maer eer die laten steken geheel en t'eene- mael, eer hy daer oyt in 't minst † meê sou be- kommert zijn, of wel, het waer hy winst en voordeel konde doen met leeren als verma- nen †, om soo een goeden wegh ter zaligheyd te banen. Wie met een ander sich bekommert die verlet †, verwert, en set seer licht zijn ey- gen ziel in 't net, van d'Hel-godt uytgespreyt; om ons daer in te krijgen †, als in zijn webb' een spin de muggen of de vliegen. En oock, waer zijt ghy, als ghy niet u selven zijt †, en meermael soo verquift met anderen uw tijd? elck heeft genoeg te doen om zijn hof schoon te houwen †: 't zijn dwafen die sich om eens anders doen benouwen. Ach! keert geen faeck voor goedt, voor waerdigh of voor groot †, dan waer uw ziel door komt in Vader Abrams schoot: waer ick om bidd' en smeek dat hy ons heen wil leyen †, die, door zijn mogent- heydt, steeds dagh en nacht doet scheyen.

* *Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia, ubi autem est humilitas, ibi & sapientia, Prov. 11. 2.*

P S A L M 63. v. I.

O Godt / in 't krieecken en 't genaken
 Des held'ren dageraets, als ick,
 Aen vrouw Autoraets rode kaken,
 Sie koomen 't eerste roos-geffick,
 Dat zielen geest ons doet vermaecken;
 Ontfluyt mijn hert, door minne-gloedt,
 Om met mijn Godt in spraeck te raecken:
 O vuur en vlam van mijn gemoede! &c.

Den 48.

*Dum nobis recte pauper succurritur, olim,
 In caelis reddet gaudia vera, Deus.*

Die met verstandt den armen by-standt doen;
 Sal 'rmaermaels Godt tien-dubbeld weêr vergoên.

W El zaligh is de man, die op den noodt der
 armen † verstandigh letten kan, hunn'
 nootdruft, uyt erbarmen, ter herten neemt,
 naer sijn vermogen is, en macht †. * Godt sal
 hem niet vergeten in den swaren nacht, wan-
 neer ter quader tijdt hem oyt veel quade ram-
 pen †, tot sijnen ondergang, aen boord sou mo-
 gen klampen: ons' Godt, dien elck behoedt,
 hoe seer de noodt aendring' †, die sal sijn
 Schuts-heer zijn, schoon hy ten grave ging;
 uyt stof en asch sal Godt almachtigh hem ver-
 wecken †, in alle duyfternis een licht, een ley-
 ster strecken; geluckig, op sijn tijdt, in het ge-
 zegent landt † neêr letten, en bewaren voor

* *Qui despicit proximum suum peccat qui autem miseretur
 Pauperis beatus erit, PROV. 14. 21.*

de handt des vyandts, die hem mocht bevechten of bestormen †; Godt sal op 't krancke bedt sijn lijf en leên herwormen, en schudden 't naer sijn sin, tot dat hy sachter rust † op 's hemels hulp en troost, dien ieders pijn bluft, met alles naermaels meêr, als tienvoudt, te beloonen †, aen die verstandigh sich in 's armen nootdrift toonen; ick segh verstandigh, des de * flincker handt niet weet †, of t'weeten komt, het geen de rechter handt besteet; God haetse, die, op al de hoecken van de straten †, haer goede werreken trompetten en uytblaten. En b'halven dat men na niet kan verdienen weêr †, het geen te vooren eens betaelt was voor de eer, die men roemruchtelijck, seer mildt, voor 't uytgeschooten †, als tot belooning, heeft ontfangen en genooten; soo is de hoovaerdy, die daer meê is gemengt †, niet anders als een vuur, dat all'sten asche brengt.

O Godt! die ons, van aerd' gemaect, tot asch sult brengen †, en met ons vlees ons weêr bekleên, wilt niet gehengen dat eenigh hoovaerdy ons goedt-doen oyt verbrandt †; maer gunn', door uw genâ, dat onse flincker-handt des milde rechter-handts uytgeving niet mag weten †: dat bidden w' om uw naem, die niet is af te meten van goetheydt, van genâ, van mildheydt, noch van all's †. Gebenedijt moet zijn, met duysent lof-geschals, die naem, der namen naem, gebenedijt uw wond'ren †, die daeghs 't Heel-Al door heen, met haer geluyt, sleetts dond'ren.

* *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua*, Matth. 6. 3.

P S A L M 41. V. I.

Wel zaligh hy, die 't nijpen van de armen
 Te hulpe komt, nyt meedoogh en erbarmen;
 Die haer behoefdigheydt, en sware pijn,
 Laet als sijn eygen sinert en nootdruft zijn.
 Ter quader tijdt, als hem veel rampen dreygen,
 Sal Godt sijn handt en gunst te sijnwaerts neygen:
 Ja, schoon hy lagh in 't graf, verwecken d'alch,
 En maken hem als hy te vooren was, &c.

Den 49.

*Qui pellit mundana procul, caelestia tractat,
 Illi coningit Gaza petita polo.*

Hoe men Godt meêr bemindt,
 Hoe 't berer is versint.

WEl zaligh is den man die liefd' om liefde
 laet †, die hier geen wegh oit naer d'onzaligheydt
 inslaet, noch die oyt iet betracht van buyten,
 maer van binnen †, om daer Godts liefde door
 te innen en te winnen: * wie Godt met liefd' omvangt,
 sal leven eeuwigelijck †; gelijk oock seeckerlijck
 sal vinden 't hemelijck, wie God geheel bemindt,
 of meest voor al sal haken † een rust-plaets
 in sijn hert ootmoedigh toe te maken: Godt,
 die een Koning is daer van, die wil geheel †
 het selvige alleen besitten, als sijn deel:
 gelijk wy waerlijck zijn sijn eygen beeldt
 en wapen †, als van sijn eygen handt ter
 heerlickheynt geschapen, alwaer sijn goetheyt
 ons verwacht; mits dat w' alleen † sijn goetheyt
 boven al beminnen, anders geen:

* *Qui manet in Charitate, in Deo manet Dens in eo, Joh. 4.*

wil iemandt des dat Godt geheel in hem sal wonen †, moet Godt sijn liefd' alleen, en anders niemandt toonen: ons' Heere Godt is een jalourste Godt, hy haet † soo iemandt neffens hem oyt in sijn herte staet: laet dan geen medemaet, geen saeck in 't herte koomen †, dan dien ghy, om de min van Christus, hebt genomen, ter eeren sijnen naem, met een oprecht gemoedt †, t'omhelsen eeuwiglijk voor waardigh en voor goedt: soo sult ghy eerst en meest uw zaligheydt bewercken †, daer, smeekend', ick om bidd' ons Godt toe wil verstercken.

Godt! die uyt liefde wil dat elck een zaligh wordt †, maect dat ick met den bandt uws liefde wort omgordt: op dat mijn herte brant om u alleen te minnen †; Ach! waardigh u, mijn Godt! gehuyft te zijn daer binnen: aen u behoordt mijn hert, mijn leven en mijn al †, doe, Heer, daer med' het best dat u behagen sal: ghy zijt de *Meeſter* van mijn zielsche binnen-wooning †. Ick, *Meyster*, uwe knecht, ô alderhooghste Koning, en aller Koon'gen Godt! het handt-werck uwer handt †, uw schepfel en uw worm, niet meêr als stof en fant, wilt niet vergeten ons uw goedtheydt toe te neygen †, denckt wy uw maecksels zijn, behoorende uw eygen, om eeuwiglijk dijn naem te roemen door uw rijck †, daer ghy in liefde sit, vol goedts, oneyndelijck.

P S A L M 54. V. I.

Ontfluyt, ó Godt! voor mijn gebedt uw ooren,
 Om mijn bedroefde stemme te verhooren;
 Ey! luyfert, oyt uw hooge hemels-troon,
 Naer mijn gekrijt en kermens nare toon.
 Ghy, die mijn Heer, mijn Godt zijt, en mijn Koning,
 Ick sal, des morgens vroegh, door al mijn woning,
 In uwen naem, uytstorten mijn gebeden,
 En haten, Heer! all' ongerechtigheên, &c.

Den 50.

*Qui non commendat dictum, factumque datori
 Lucis, & in tenebras, & sua damna ruit.*

Die niet op Godt vertrouwt,
 Heeft wanckelbaer gebouwt.

DE menschen ydel en verwaent zijn van gedachten †, dien iet ter werelt, dat geschapen is, hoogh achten, of eenigh hoop of steun, van eenigh sterflickheydt †, vermeenen vast te staen; daer is geen erflickheydt die buyten Godt bestaet; haect sijn genâ te winnen † met needrigheydt uws hert, het eeuwigh goedt te innen: al wat daer buyten is, soo haest en eer verdwijnt †, als sneeuw en hagel doet, waer heete zon op schijnt. Dus wilt op niemandts gunst, noch hulp, u oyt verlaten †; de b'houdenis uws ziels sal eeuwighlijck u baten, alw aer soo tijdelijck al 't wereltsch ydel is †, als selfs verganckelijck 't geen seecker schein en wis. Toont uw vermogens kracht, Godt sal u will' aenschouwen †, 't oprechte suyver

hert voor goetd, voor waardigh houwen.
 * Versuyme niet ten dienst te staen van sulck
 een Heer †, die all's tien-dubbelt loont, soo
 nu, als naermaels meêr. Wie armoê willigh
 draeght, en all's geduldigh lijdên †, die sul-
 len eeuwighlijck in 't rijckste rijck verblij-
 den: voorts, mindt die u bemindt, meêr
 dan g' u selven doet †: gelijk Godt minlijck
 tuyght, soo met sijneygen bloedt, ten min-
 lijckst uytgestort, als met sijn bitter sterven †,
 doen hy sijn Vader badt den bitt'ren kelck te
 derven. Rijs op dan, ziel! rijs op, verheft uw
 hert om hoogh †, siet uwen Heylandt slaet
 genadelick het ooggh gedurigh naer u toe, ver-
 wacht met groot verlangen †, in sijn oneyn-
 digheydt, sijn beeltenis t'ontfangen. Rijs op,
 vertrouw geen macht van eenigh wereltsch
 goet †, noch al uw hoogh geslacht van maeg-
 schap of van bloedt: soeck dien u soeckt, soekt
 dien u wil behoeden †; ja die voor 't minst u
 't meest sal eeuwighlijck vergoeden. Doch soo
 ghy iets bewerckt, verheft u niet te seer †, On-
 nutte knecht, hoe veel verricht, noch is 't vry
 meer het geen ghy schuldigh blijft, soo aen
 d'ongrond'lijckheden † van Godts barmher-
 tigheyt, als aen d'onmond'lickheden sijns mil-
 de goedigheydt, die 't al uytstort voor niet †,
 en maer alleen begeert dat men naer deught
 om siet; uytbannende den drift van alle vuyle
 lusten †, die, tegens d'eere Godts, in 't herte
 mochten rusten.

Ach! eenighst Al! nijp af en grijp van my †
 wat dy mishagen magh; gunn' dat ick heel u
 zy, heel blijf in 't geen ick doe of immer uyt
 sou wercken †: Du bist alleen die my, in alles,
 kondt verstercken.

* *Non sunt condigne passiones hujus temporis ad futuram
 gloriam, quae reuelabitur in vobis, Rom. 2, 18.*

P S A L M 139. v. I.

Ghy hebt my, Herte-kenner ! lang door-keecken,
 Door-proeft al mijne deughden en gebreecken ;
 Ja 't zy ick sit, of sta, of rijs, of ga,
 Ghy weet en siet het all's, soo nu als na :
 Ghy kend', eerick, 't geheym van mijn gedachten,
 En schoer, eerick, den draet van mijn betrachten ;
 Ghy weet mijn lot, mijn toegeleyden tijdt,
 Hoe ick die sal verslijten, sleet, en slijt :
 Uw al door-siende oogh speurt al mijn handel,
 Ja kenden, eer als ick, mijn wil en wandel, &c.

Den 51.

*Quidquid agas, prudenter agas & respice finem :
 Inprudens factum saepe fefellit herum. Ovid.*

Die op geen eynd' en siet,
 Vervalt in groot verdriet.

Wilt op het eynde sien, in alles, wat ghy
 doet †, soo sult ghy nimmermeer beswa-
 ren uw gemoedt, noch met geen na-berouw
 't gedane werck beklagen †; veel min oyt vre-
 sen 't geen dat u, ten Jongsten-dage, daer van
 te wachten staet : wanneer d'Al-siende sal †
 doen blasen, yffelijck, een naer basuyns-ge-
 schal voor levend' en voor doón, om reec-
 kenschap te geven † van 't geen'er, goedt of
 quaedt, by 't leven is bedreven. Helaes
 doch, arme mensch ! hou daerom wel in
 acht † al 't geen ghy voor u neemt : voor-
 seekert en voordacht, dat Godt niet quijt en
 scheldt het minst van u bedreven †; maer dat
 ghy t'eenemael sult moeten reeck'ning geven
 van 't geen gy oyt bedreef, doen g'u verrucken

liet † door vuyle boosfigheên, en soo Gods eer verftiet. Voorfeker, ieder fal fijn volle ftraf bekomen †, in 't geen hy heeft misdaen: 't ontvluchten mooght ghy droomen, terwijl ghy hier noch leeft; maer als uw levens-draet † eens afgefneeden is, dan fult ghy met 'er daet, helaes! te laet, ja al te fwarelijck befuren † d'onlijdelijcke pijn, die eeuwigelijck fal duren; pijn! die meêr in een uur fal pijnigen voorwaer †, als oyt de pijn doet, geleên in hondert jaer.

O God! die boven't licht, en boven't oordeel staet †, die alles ftiert en richt met recht gewogen maet. Beheerscher des gewelfs, van d'alderhooghste falen †, laet op ons misbedrijf een ooggh van gunfte dalen, waer door ick eenmael mocht verwinnen d'ongenâ, dien ick rechtvaerdelijck verdien' foo nu als na. Ja, Heer! die uyt het graf, naer 't voor-burgh van der helle †, ter neder zijt gedaelt, vernielende de felle onwinb're doodt, (doen ghy aen 't fchandigh *Kruysfen* hout †, genagelt en gehecht, haer felfs befuren woudt, om te verlossen ons) verlost ons uyt de klouwen †, waer d'helfche draeck ons dreyght meed' in fijn rijk te krouwen: om eeuwigelijck, met pijn, uw duurgekochte pandt †, te pijnigen in 't heetst des Phlegetonschen brandt. Gunn' op der aerden hier, terwijl wy noch leven †, dat wy, door vuyle drift, ons tot geen boosheynt geven; dies ons genadelijck uw goetheydt oord'len mag †, wen all's den Jongiten-dagh wil brengen aen den dagh: dat bidden wy u, Godt, ootmoedelijck te gader †, in dijnen waerdsten naem des alderhooghsten Vader, des Soons, des Heylgen Geests, die, van der eeuwigheyt †, zijt drie en een geweest, in een Drie-eenigheyt.

P S A L M 63. 7. I.

O Godt / verhoort doch mijn gebeên,
 Ick sineeck, ick roep tot u alleen;
 Ey / redd' mijn ziel doch uyt de plagen
 Mijns vyandt, die my komt belagen,
 Door sijnen bloedt-raedt sincks vergaert,
 Heer! dat ick zy door u bewaert, &c.

Den 52.

*Quod fornax auro facit, hoc tribulatio iustis:
 Hic anima tristi saepe dedit requiem.*

Somwijlen tegenspoedt
 Is voor de ziele goedt.

HEt is feer zaligh dat den mensch by wijlen leeft † in druck en tegenspoedt; ja dat hy quelling heeft, en strijdt ly in 't gemoedt, om Godt niet te vergeten †, die licht in voorspoet wordt onwaerdelijck versmeten: want b'halven het ons leert ootmoedelijck te zijn †, soo leert 't verachten ons al's werelts yd'le schijn; den Heere Jesus Christ alleenelijck aenhangen †, sijn wils-beschicking daeghs, met duyent lof-gefangen, danckbarelijck vol uyt verbreyden over 't geen † hy gaf, aen ons gegeven maer te leen: laet de besoecking, des van God u toegefonden †, aen uw lijdtfamigh hert gewilligh zijn gebonden; denckt Godt uw zaligheydt dan meest ter herten gaet †, wanneer het u minst dunckt sijn macht u gade slaet, die maer alleen somwijl ons hier schijnt te verlaten †, om na, voor bitt're gal, te gunnen honigh-raten.

O wijse God! die all's naer u behagen schikt †, en niet beschickt als 't geen dat op volmaektheydt mickt; volmaeckt, of wel ten minst vermaekt, door 't bitter lijden †, mijn onvolmaekten geest, van 't deugden-padt ter zijden, om 's werelts ydelheên, te verr' geweken af †: gunn' my hier tijdelick der sonden volle boet-straf; gunn' my die lijdelyck, ter eeren all' uw lijden †; gunn' ick my eeuwigelijck hier naermaels magh verblijden: ja gunn' ick, onder het geduldenaers getal † van martelaers, my vin daer het u wel geval; gunn' uwe goedtheydt all' mijn quaedtheydt te bedecken †, en uw gerechticheydt mijn onrecht uyt te vlecken; gunn' my uw hulp en troost, dies ick my veylig voel †, en eeuwigelijck bevry voor aller poelen Poel; gunn' dat ik heel verweer all' mijn verkeerde lusten †, op dat ick tegens d'Hel my rustigh toe mag rusten: gunn' dat ick noyt geen zang uws lof en werde moê †; maer dat ick willigh graegh uw will' en wet voldoe: gunn' gunstigh dijnen gunst, dat smeecken wy te gader † ootmoedelijck van u, ô aldermildsten Vader! in dijnen waerdsten naem des Soons, des Heyl' gen Geest †, die, van der eeuwigheydt, zigt dry en een geweest.

P S A L M 61. V. I.

O Godt! verhoort doch mijn gebedt,
 Ick bidd' u op mijn smeecken let;
 Mijn droeve stem heeft, in mijn smert
 Ten hooght beneepen en benert,
 Gekloncken tot den hemel toe:
 Maer zijnde van al 't krijten moê,
 Heb dy (naer ick 't u hadd' geverght)
 My veyligh op een rotsgeberght,
 En, door genâ, een goetd' geley
 Verleent, op all' mijn beê-gevley, &c.

*Si cupis eternam vitam, veramque salutem?
Pectore sincero, nil nisi volve pia.*

Soeckt ghy een zalige behoudenis?
Betracht in all's het geen dat zaligh is.

DIt laetste ziels-gerecht begrijpt en leert in 't kort †, al wat 'er in het lang noch iewers meêr aen schort; dies wensch en bidd' ick, eer mijn Leser 't Boeck gaet sluyten †, dat hy dit laetst, voor 't best, doch leeren wil van buyten; of wel ten alderminst somwijlen 't eens door-sien †, en nemen daer uyt 't geen, ter zaligheydt, meest dien': Weest vry verseeckert hier tē vinden sulck een pleyster †, dien elck eens ziel-wond kan geneesen als een MEYSTER.

Z A L I G E

Z I E L S - G E R E C H T.

Wel zaligh is de ziel die naer Godts wille pooght;
 Wel zaligh is het oogh dat naer sijn Schepper ooght.
 Wel zaligh is de mondt die suÿver is in 't spreekken;
 Wel zaligh is de handt die geen hoon soeckt te wrecken.
 Wel zaligh is het hert dat om den armen denckt;
 Wel zaligh is de tong dien lof voor oneer schenckt.
 Wel zaligh is de voet die 't spoor ontvliedt der boosen;
 Wel zaligh is het oor dat niet hoort naer godloosen.
 Wel zaligh is de geeft die Godt alleen bemindt;
 Wel zaligh is de min die Godt geheel besint.
 Wel zaligh is het hooft dat wijsheydt is gegeven;
 Wel zaligh is de buyck die matigh is van leven.
 Wel zaligh is de borst daer vroomheydt blijft gehuyft;
 Wel zaligh is 't gemoedt dat niemands goed onvluyft.
 Wel zaligh is de wil die Godt soeckt te believen;
 Wel zaligh is de drift die 't quaedt soeckt te verdrijven.
 Wel zaligh is het vleys dat om geen vleysen denckt;
 Wel zaligh oock voor al wie niemands eer oyt krenckt.

Wie foo hier leven kan wordt by een boom geleecken †, de welcke, aen de kant van frifche water-beken ter neêr geplant, by 't vocht van fpringend'-ad'ren leeft †, die op bequame tijd gewenfchte vruchten geeft: foo groeyen fteets vaft aen de Godts-gaerde menfchen †, foo vliet en vloeyt hen toe haer hert-luft na haer wenfchen, ja vinden nu als na een hemelfche geneught †, die, onophoudelijck, haer ziel en geeft verheught. Doch, laes! foo gaet het niet met Godts-ontaerde dwafen: neen feker, neen, als kaf en ftof, van 't buld' righ blafen der Noortfche winden, ftuyft door lucht en aerde heen †, foo ftuyven fy na haer verdome nis gemeen.

Handthaver mijner ziel! Bestierder van ons leven †! bestier en havent ons, gelijk hier ftaet gefchreven: dat wenfchen wy foo feer, tot meerdering uws eer †, als tot verfpreyding van uw glory meer en meer. Voorts bidd' ick, tot beflyt, ontfonckt een licht, een leyfter †, op dat mijn *Kruys-leer* ftreck', *ter zaligheydt*, een *Meyster*.

P S A L M I. V. I.

Wel zaligh is de man die niet
Betreedt den wegh der goddelofen,
Noch die, in 't minft, niet om en fiet
Naer 't beeftelijck gefpan der boofen,
Of by geen spotters fich neêr-fer;
Maer die fich buyght naer 's Heeren Wet,
Daer dagh en nacht komt van te fpreken,
Die wordt by eenen boom, geplant
Aen een rivier, te recht geleen,
Dien vruchten geeft aen alle kant, &c.

SLOTENEYND

DESES

KRUYS-LEER.

Non nobis Domine, non nobis ! sed nomini tuo
da Gloriam, Psal. 113. 11.

Hier eyndicht nu dees' Jaersche Kruys-leer,
by Weken, in vier Boecken en Tijden, uytge-
deelt; sal de naeste reys, met Godt, mijn
Maendsche Leer ter zaligheydt, by Maenden
uytgedeelt, niet laten mee te deelen: ontfangt en
leest vast ondertusschen, als die hier, op het kortst,
voor af, in Davids Harp-zang, begrepen staet;
wiens Godts-zang ick, naer mijn vermogen, sal
nemen tot mijn wit: daer Godt ter zaligheydt my
in wil stercken, soo nu, soo dan, als voorts, in alle
mijn doen, woorden en wercken.

Turris fortissima nomen Domini ad ipsum currit justus
& exaltabitur, Prov. 18. 10.

D A V I D S
H A R P - Z A N G,
en LEER ter zaligheydt.

P S A L M. XIV.

Domine ! quis habitabit in tabernaculo tuo ?

Wien gunt ghy, Godt ! oyt te verschijnen
Ter plaetse, daer uw Zeraphijnen
Het Manna decken, dagh en nacht,
Met goude vleugelen ? Wie magh 't
Gebeuren op uw bergh te rusten,
En daer vol vreughdigh te verlusten ?
Die op geen slinck sche wegen set
Sijn voer ; maer die in 's Heeren Wee
Steeds, met een suyver herte, wandelt,
En niemands Recht t'onrechte handelt :
Die noyt, met laster - loogen tong,
De eer sijns even-mensch besprong :
Die geene waerheydt valsch verdedicht ;
Noch Weeuw' of Wesen goadt beleedicht :
Die noyt sijn naesten ong'lyck deê,
Nocht* oyt sijns naestens ong'lyck leê :
Die niet, verdwaest op goedt, de eeden,
Als woorden, in de windt besteden :
Die met geen woeker-tanden eet
Des armen vleesch en bloedigh sweet ;
Die voer geen wereldts macht wil knielen ;
Noch die geen Godt-vergete sielen,
Al zynse hoogh in staet en pracht,
Oyt eert, of eerens waerdigh acht :
Die sich tot geen onbondigh leven,
Ter liefde Godts, en wil begeven ;
Maer die, aen ware denghd gehecht,
d'Ondeughd standvastelijck beweect.
Wie soo kan toomen sijne lusten,
Sal op Godts Bergh voor eeuwich rusten.

* Injuriam qui non propulsat, cum potest, per inde est,
ac si inferat. Seneca.

Aen 't waere Christendom.

Gelijk ik hier nu schrijf, en voormaels heb geschrevē,
Dat my de Ware-Kerck het alles mocht vergeven
Het geen ik oyt mis-schreef, so bid ick haer weërom
Dat sy niet qualick neemt, waer mijn vernuf, te dom,
Bywyl niet vatten kan de vremde popperyen,
Die 'r in gekropen zijn door lanckheydt van de tyen:
Wel deughdelijck van oudts, ten dienste des Chri-
stendom,

By haer geboden en gewilt; maer nu al om,
Om 't wereltsche besit, by veelen seer verwisselt.
En schoon by *Wijsaerts* weër ten meesten deel verdisselt:
Soo hou ick dat de Kerck gelooft, gebiedt en leert;
Mits wat, deugt-wijselik, Gods lof en naem vermeert.
» Godtvruchtigh wijs te zijn daer is veel aen gelegen;
» De schael van reden sal de waerheydt best afwegen.

Quam magnifica sunt opera tua Domine omnia in sapientia fecisti.
Psal. 103.

Sapiens dominabitur astris.

Door-smeect dit andermael,
Op 't anbeeldt uwer oordeel,
Licht vindt ghy meerder stael,
Als yser, t' uwer voordeel:
Een goed opmercking geeft
Goë kennis van de dingen,
Die men hier oyt beleeft
In 's werelts omme-ringen.

V E R S O E C K.

Goë Lesers, wilt het my vergeven,
Soo ick hier ergens heb misdreven:
Tot mijn ontschuldning * ick besluyt,
Den ouden Adam most 'er uyt.

* Geen mensch hier sonder fouten leeft:
Geluckigh die de minste heeft.

*Vitiis sine nemo nascitur optimus
Ille, qui minimis urgetur.* Horat.

Een korte L E E R ter zaligheydt.

Gerijmt op een veel-rijmige verscheydentheydt.

Veel strijds gestreeden,
Veel leets geleden,
Veel treêns getreeden
Veel beêns gebeden:
En wel te vreeden
Sijn tijdt versmeeden:
Geen valsche eeden;
Maer goede zeden,
En geldt besteeden,
Met wijse reeden, *
Aen naeckte leeden,
Brengh ons ter steeden
Van 't zaligh Eeden.

* Wel zaligh is de man, die, op den noodt der armen, verstandigh
letten kan, *Psal. 40.*

Noch korter L E E R ter zaligheydt

Met weynigh woorden al gefeydt,
Soeckt ghy uw ziel en zaligheydt?
Versterv' u selven hier in all's,
En neemt Godts *Kruys-leer* op uw hals.
Dat is:
Lijdt en mijdt,
Terwijl ghy zijt
In 's levens tijdt.

*Ghy doolt, voorwaer ghy doolt, is 't saken dat ghy iets anders
soeckt als lijden: want aldit sterfelijcke leven is vol ellende en
verdriet, met Kruysen over al vervult. Thom. à Kemp.*

Quisque suos patimur manes. Virg.

Ieder huysjen

Heeft sijn kruysjen.

Ecquis non Caulas mille doloris habet. Ovidius.

De alderkortste LEER ter zaligheydt.

De kortste *Leer*, en die het seeckerst is,
Tot onser aller ziels behoudenis,
Bestaet maer in dry sporten op te treên,
Als *Hoop*, *Liefd'* en *Geloof*, voort anders geen;
Soeckt ghy een ander *Leer*, dan dees' alleen,
Ghy dwaelt en daelt, van boven naer beneên,
Tot in de eeuwige verdoemenis,
Daer noyt geen uytkomst-*Leer* te vinden is.

B E S L U Y T,

Tot den

L E E S E R.

Heer *Lefer*, van meêr *Leeren* u te *leeren*,
Geloofick soudt ghy selver niet *begeeren*;
Daerom ick *schey*, voor dese *reys*, 'er uyt,
En wensch u alles *goedts*; tot mijn *bestuyt*,
Versoeckende, door uw *gebeên*, *verstercking*,
Op dat ick, in mijn *Maends-leers naeste werking*,
Volbrengen magh het geen 'er noch *ontbreeckt*,
Mits waer uw *meeste zaligheydt* in *steect*.
Daer ick om *smeecken* wil den *Heer der beeren*,
Die *best oprechten* sal een *leer der leeren*,
Om daer *langs heen* te *klimmen* in het *rijck*,
Waer dat *sijn glory*, *onophoudelijck*,
Ten *alderbeerlijckst* *straelt* op alle *zielen*,
Die oyt den *wegh sijns Wet* en *Leer* *behielen*:
Tot *meerder meerdering* *sijns heyl'gen naem*,
Waer in wy 't hier *bestuyten* al te *saem*.

Soli Deo honor & gloria.

E E R.

E E R - D I C H T,

Op de

L E E R E N,

Van mijn

Ed. H E E R en M E Y S T E R.

Wilt ghy, mijn vriendt, beschieten goede wercken?
Gaet in dit Boeck devotelyck te kercken:
Hier schryft een M E Y S T E R wat een *Leeraer* leert,
Ja wijft hoe men het quaedt in 't goedt verkeert.
De deught betrachten moet, en steeds beminnen
Dien, om ons' heyl, sich selven kon verwinnen;
Gelooft ghy 't niet? beklimt sijn *Hemel-leer*:
„ Het proef-stuck weert dees' Meysters naem en eer.

H. D E W I T.

O P H E T

Alfins bedeckelijcke Naem-woordt

V A N

M E Y - en - S T E R.

Is 't oude spreek-woordt waer, dat m'opentlick siet staen
Der sotten naem ten toon? soo heeft dees' wel gedaen,
Met hier alfins sijn naem behendelijck te decken.
Verwondert ghy? geen * *Mey-sters* voegen by de gecken.

PRUDENTER.

* *d' Astrologus* vermeldt dat in de *Mey- de Sterren* de gecken doen ver-
groenen; of by daer nu med meent versotten, en weet ick niet.

Aen JONCKER
E. M E Y S T E R.

UW ed'le geest, besproeyt door 't sap van Helicon,
Vertoon het nietigh niet der wereltfche genuchten,
En leert den loon daer van te zijn een eeuwich suchten,
Ja dat dit niet verniet door 's waerbeyds suyv're son.
Ha Dichter! die soo door uw geestelyck gedicht
Een izers qualen weet seer aerdigh af te weeren,
Ick wensch dat m' u met recht als een navolger eere,
En dat uw Kruys-leer streck de werelt tot een licht.

David vander Mye.

Hier op aen den selfden E. Heer

D. V A N D E R M Y E,

Rechts-geleerde voor den Ed. Hove van Hollandt.

UW wensch, dieng' ieder wenscht, is wenschelick,
Maer na te volgen niet wel menschelick.
Voor my, doe na mijn woorden dien ick schrijf:
Maer let niet op mijn wercken of bedrijf.
Ick ben een mensch, als alle menschen,
Veel meêr in 't seggen, schryven, wenschen,
Als wel in 't verricken of in het doen.
Vraeght ghy waerom? ick steeck in Adams schoen.

* Ego homo sum, humani nihil à me alienum puto. *Tarent.*

De superstitione & perfidia hujus temporis
ad Nobilissimum Dominum

EVERARDUM MEISTERUM.

Terra Fides tot habet, sed inops hinc copia facta est,
In cythara quot sunt multifonante fides:
Hic nimis intendit fragiles, nimis ille remittit:
Hinc tam perjuro tempore nulla Fides.

Theodori Almaz Uchmannij.

Op de Christelijcke

K R U Y S - L E E R
T E R Z A L I G H E Y D T,

Van den Ed. Heer Joncker

EVERARD MEYSTER.

Soo leerfaem is 't vernuft van Meyster, dat het leert
Het geen' er dient geleert: sijn geest is altijd wercklick,
Dan in het Wereltlick, en nu weêr in het Kercklick,
Op dat een iegelijck van dolingen sich weert.

De Leer, die Meyster aen de leerlingen veroert,
Leydt na den hemel toe den mensche, (die opmercklick
Uyt dese Leer bespeurt, hoe dat hy 't onbepערcklick
Padt van de sonden treedt) wameer by sich bekeert.

Een ieder roept en roemt sich nu de beste Christen,
En wordt die niet door deught; maer baert veel Tempel-twistelt
En handelt de Schrifstuur, als sommige de Luyt,

Die, na men daer op speelt, geeft veelerley geluyt:
Dees' slaet te sacht, die geeft een al te harde teyster;
Maer die by het geloof de deught leert, dat 's een Meyster.

Fran, Snellinx-
I N

IN SCALAM-CRUCIS

Nobilis & docti viri

E. M E Y S T E R.

Qui nuper, lector, mirac'la stupenda, Poëta,
 Judicio artificum rettulit, atque Deum.
 Qui docuit Reges scriptis, populumque ferocem,
 Quo pacto Regnis stat rata grata salus;
 Ad Cælum jam pandit iter, sedesque beatas
 Ostendit, salvus si cupis esse, veni.

I. de Rob.

Idem ad Zoilem.

Zoile, tu fugias pennis hinc ocyus Euro,
 Non datur hic vobis, quo remorere, locum.
 Hic pia cantantur; quæ tangere scomnate vobis
 Unquam mordaci non licet, esto procul.
 Hic adfint casti, pueri, qui numen adorant;
 Namque malos poterit pellere castus odor.
 Et nullus tam fædus erit, perversus & atrox.
 Quin sacrum illius pectora flectet opus.

Ad Auctorem.

Ne timeas foetum clarum producere in auras,
 Nescit enim factum carpere livor iners,
 Nec Phlegetontæ Furia, nec tristis Erynnis.
 Nec dirum quicquid Styx tenet atra mali.
 Non ea mens homini, nec tanta superbia cuiquam,
 Qui modo divinum pectore semen habet.
 Usquam si vero talis sit forte repertus,
 Horrida progenit Styx, & Avernus eum.

D. v. W.

Ad eundem.

Insignem pietate virum, genioque Poëtam
 Indicat; hinc cunctis dic ter magis esse Magistrum.

Op het Meesterlick t'samen-voegen

VAN DEES

K R U Y S - L E E R

T E R Z A L I G H E Y D T.

Opgerecht door JONCKER

E. M E Y S T E R.

WIE klimt niet langs zoo'n LEER eens-gangs ten
Hemel in?

Wie vindt hier niet het padt naer Godes Hemel-zalen?

Want ieder Sport wijft aen Geloove, Liefd' en Min:
Dit kan een *Meyster* ons soo meesterlijck af-malen.

K. DE BRUYN.

Aen d'E. HEER

E. M E Y S T E R.

H Oe hebt g', Heer *Everard*, uw LEER soo kunnen
voegen,

Dat ieder Sport entree is als een lefs' tot deught?

't Is *Meyster*-lijck getlaen; daer voor ghy oock wel
meught

Genieten sulck een lof, als iemandt kon vernoeegen.

Louys Lorée.

L E T T E R - S E T T E R.

D At in mijn schriften eer geen fouten waren,
 Noch dats' er nu niet zijn in dese blären,
 Geloov' ick niet; doch wonder vrent is het
 Dat ghy, die maer een letter t' seffens set,
 En die weër over-siet, u kondt vergiffen:
 Of is 't dat * een goet schutter wel kan missen,
 En dat men † nimmer kooren sonder kaf
 Bevindt? gelijk geen brouwsel sonder dras?
 Is 't soo gestelt? soo hebje, met uw reden,
 Mijn vraegh voldaan: ja wie hier na, of heden
 Uw setting siet, geleert ¶ dat niemandt leeft,
 Die noyt geen mis-slagh hadt, en nu niet heeft.

* Quandoque bonus dormitat Homerus. Horat.

† Nullum ingenium magnum sine aliquo signo dementiae.

¶ Nemo mortalium omnibus horis sapit. Cic.

D R U C K - F E Y L E N,

Alduste verbeteren, leeft:

Fol. 18. l. 33. voor *door de kracht uw*, door uw kracht de. f. 38. l. 6.
van misue geweten, mijn vuyl geweten. f. 44. l. 13. om onverwacht,
 om listigh onverwacht. f. 79. l. 27 *beterven*, bleven. f. 94. l. 15. en
wie het zy, en my, en wie het zy.

Vitia Typographa emendanda.

Fol. 1. voor *solo, sole*. f. 20. *unigenitum filium suum*, unigenito filio
 suo. f. 26. *steterit*, stiterit. f. 50. *Hic aula*, Huic aulae. f. 95. *mu-*
nera, numina. f. 97. *nitetur*, niitur. f. 102. *per*, par. f. 103. *un-*
bila, nebula. f. 105. *itur*, iter.

W A P E N - S T A N D S
B E R I C H T,
Tot den Koopers.

Alfoo wy voor dees bevonden, en bevinden, dat in den tweeden Druck, met een woordt af of by te doen, veel Ed. Schrijvers haer eer en naem ontfoolen wordt, tot nadeel van den oprechten toe-gelaten Drucker: soo heeft 'et my goedt gedacht dit Wapen, tot een teecken van on-veral-fching, hier achter aen te voegen, met versoeck en waerschouwing, aen alle Ed. vroomen zielen, geen Boecken oyt voor goedt te willen kennen of te keuren, wie dees' vlagge des Ed. Autheurs (mijn handt-merck en werck) niet met haer achter aen en voeren: waer op verlatende, wensch ick den Koopers, als den Lesers, alles goeds, daer neffens Godts genadige barmhertigheydt: de welcke ick bidde dat het sijne goddelijcke wille zy ons te doen hebben in de ure van onse doot, om alsoo te bekomen een geluck zaligh eynde.

Prævidilegi.

